

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Lektorutdanning for 8-13 trinn.

Vårsemesteret, 2021

Åpen

Forfatter: Morten Bøe Linder

.....
(signatur forfatter)

Veileder: Peder William Chellew Roberts

Tittel på masteroppgaven: Afroamerikanske idrettsutøveres kamp for likhet og menneskerettigheter: En analyse av reaksjoner siden 1947 til 2021.

Engelsk tittel: African American athletes struggle for equality and human rights: An analysis of reactions from 1947 to 2021.

Emneord: Idrettsutøvere, idrettshistorie, USA, Afroamerikansk, Sivilrettigheter, Globalisering, Segregering, Desegregering.

Antall sider: 83 sider

Stavanger, 18.5.2021.

Forord

Etter et hektisk år med skriving, håndball, studier og jobb må jeg si at det er en litt bittersøt følelse jeg sitter igjen med nå som jeg nærmer meg slutten på dette arbeidet. Det har vært krevende, men tidvis ekstremt morsomt å skrive om et tema som jeg har så mye kjærlighet for, og kunne vist seg å være en tung og vanskelig jobb uten hjelp fra en rekke personer.

Først vil jeg sende en takk i retning noen av mine medstudenter: Maria Elena Landro og Ole Sandsmark. Jeg anser meg som svært heldig for å ha funnet dem, og hjelpen de har bidratt med i alle studieårene på Universitetet i Stavanger vil aldri bli glemt. Julie Løvoll Pedersen fortjener en stor takk for å ha gjort zoom-seminarene underholdende, og for gode dialoger og bidrag til denne oppgaven.

Videre vil jeg sende en stor takk til min veileder Peder Roberts, for å ha bidratt med svært gode tilbakemeldinger, og en positivitet og utstråling som virkelig har gitt meg en trykghetsfølelse når jeg har følt meg på ustødig grunn. Samtalene og den felles interessen for idrett har hjulpet meg i stor grad til å se på ulike perspektiver og prøvd meg frem. Jeg har virkelig vært heldig som har fått en slik veileder, og ønsker alt det beste videre for Peder.

Det bør også sendes en takk til flere av mine venner som har hørt på meg skravle om forskjellige teorier og hendelser det siste året, og som sikkert er veldig lei av å høre om masteroppgaver og kilder. Scott Henrik Helmundsen og André Ellertsen er blant disse, og har vært gode støttespillere når det har vært et behov. William Vangen og Kristian Tind Kristensen er kanskje de mest uheldige som har måttet bo med meg under denne oppgaven, men deres glede for idrett, særlig basketball og amerikansk fotball, har gjort det til en fryd å gjøre live-Research sammen med dem.

Kanskje den aller største takken går til min familie, som har støttet meg gjennom tykt og tynt, om det måtte være masterskriving, håndball eller jobb. Bestemor som kommer på besøk, og som er fast reisepartner når det er en destinasjon med historisk verdi, og en flott person å tiltro seg til. Onkel Robert som kommer med gode påfunn for å tilføre humor, og som stiller opp som korrekturleser og rådgiver. Lillebror Thomas som driver meg til å gjøre mitt beste, med et hjerte av gull. Mamma, som hele mitt liv har lært meg til å jobbe hardere enn alle for å nå mine mål, og som gjør alt hun kan for å hjelpe alle rundt seg så godt hun klarer. Pappa, som stiller opp på alle mulige måter, som vannbærer under intense treningsøkter, som kokk under intense skriveøkter, og som sparringspartner når jeg trenger andre inntrykk til amerikansk kultur og historie enn mitt eget. Pappa har en enorm fortjeneste i min glede for amerikansk kultur, og fortjener all ros han kan få for å ha sittet oppe til langt på natt for å se sportsarrangementer og dokumentarer med meg.

Helt til slutt vil jeg minne og hedre min bestefar, som oppfordret meg til å dra til Stavanger og satse på håndball i Sandnes og studier på universitetet. "Du kan bare gjøre ditt beste, etter det er det ingen som forventer noe mer".

Sammendrag

Emnet jeg har valgt er hvordan mennesker sine holdninger til afroamerikanske idrettsutøvere og spesifikke hendelser har endret seg fra 1947 til 2021. Innenfor emnet undersøker jeg hvordan ulike folkegrupper reagerer til hendelser, og hvordan medier omtaler de ulike situasjonene og personene som er involvert. Derfor er avisartikler grunnlaget for majoriteten av min empiri.

Oppgavens problemstilling er: “Hvordan har forholdet mellom idrett og politikk i det amerikanske samfunnet endret seg gjennom årene?” Jeg skal se på om holdninger ovenfor afroamerikanske idrettsutøvere er basert på et spørsmål om makt. Kan idrettshistorie være noe rent og eget, eller er en kombinasjon av idrett, politikk eller økonomi uunngåelig?

For å kunne gjøre en grundig undersøkelse av problemstillingen har jeg dratt inspirasjon fra tre forskere: Damion Thomas, Allison Lincoln og Robin Kelley. Thomas snakker om amerikanske myndigheter sin manipulering av idrett under den kalde krigen i boka *Globetrotting (Sport and Society)*, Lincoln fokuserer i stor grad på globalisering med idrett som redskap i boka *The Global Politics of Sports*, og Kelley argumenterer for at sport kan benyttes som en løsning på sosiale konflikter i boka *The Role of the International Sports Boycott in South Africa*.

Kildematerialet bidrar til å se tendenser til et usunt maktforhold i samfunnet, hvor idrettsutøverne utfordrer maktinnehaverne, og hvilke holdninger som finnes til spesifikke hendelser. Man kan se en utvikling, og man kan se at utfordringer til disse forventningene og tradisjonene fortsatt kan høste blandede reaksjoner og mottakelser.

I et historisk perspektiv bidrar oppgaven til å utforske idrett og afroamerikanske utøveres rolle i det amerikanske samfunnet, særlig i tråd med kampen for sivilrettigheter i USA. Jeg anser oppgaven som svært relevant på grunn av rollen Black Lives Matter har fått i samfunnet de siste årene, og på grunn av idrettens bruk av historie for å bidra til forandringer i samfunnet.

Abstract

This thesis is an analysis of how people's attitudes towards Afro-American athletes and specific incidents has changed since 1947 to 2021. It investigates how diverse groups of people react to incidents, and how the media speaks of the different situations and the people who are involved. That's why the foundation of most of my empiric are newspapers.

This thesis' research question is: "How has the relationship between sports and politics in the American society changed throughout the years? Are attitudes towards Afro-American athletes based on questions of power? Can history of sports be something own and pure, or is a combination of sports, politics or religion unavoidable?"

To be able to do a thorough investigation of my research question, this thesis is inspired by three different people: Damion Thomas, Allison Lincoln, and Robin Kelley. Thomas speaks about American governments' manipulation of sports during the Cold War. Lincoln focuses on globalization with sports as a tool, and Kelley argues that sports can be used as a solution to social conflicts.

The sources contribute to see tendencies to uncover an unhealthy relationship based on power in society, where the athletes challenge those who have power, and reactions to specific incidents. We can see a development, but you can still see challenges towards these traditions and expectations getting mixed reactions and receptions.

In a historical perspective this thesis contributes with an investigation of sports and Afro-American athletes and their role in the American society, especially compared with the fight for civil rights in USA. I consider the thesis as highly relevant because of the role Black Lives Matter has gained in the society the last years in a global perspective, and because of how sports use history to contribute to changes in the society.

Innholdsfortegnelse:

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
Liste over forkortelser og figurer	6
Kapittel 1: Innledning	7
1.1 Bakgrunn.....	7
1.1.2 Spennende ved oppgaven.....	8
1.1.3 Min overordnede argumentasjon.....	8
1.1.4 Hva jeg vil endre.....	9
1.2 Tema og problemstilling.....	9
1.3 Disposisjon.....	11
1.4 Avgrensning.....	13
1.5 Empiri.....	14
1.6 Metode og teori.....	16
1.7 Sentrale begreper.....	21
Kapittel 2: Analyse	22
- 2.1.1: Jackie Robinson.....	22
- 2.1.2: Oppsummering.....	30
- 2.1.3: Muhammad Alis krigsnekt.....	31
- 2.1.4: Oppsummering.....	41
- 2.2: Carlos og Smith på podiet og utestengelsen av Sør-Afrika.....	42
- 2.2.1: Carlos og Smith.....	42
- 2.2.2: Oppsummering.....	55
- 2.2.3: Utestengelsen av Sør-Afrika.....	55
- 2.2.4: Oppsummering.....	61
- 2.3: NFL og NBA.....	61
- 2.3.1: Colin Kaepernick og NFL.....	61
- 2.3.2: NBA.....	67
Kapittel 3: Konklusjon	75
Litteraturliste.....	79

Liste over forkortelser og figurer

MLK Jr – Martin Luther King Junior

NBA – National Basketball Association

NFL – National Football League

MLB – Major League Baseball

IOC – International Olympic Committee

USOC – United States Olympic Committee

SCSA - Supreme Council for Sports in Africa

BLM – Black Lives Matter

Figur 1 – Tabell over hvilke avisartikler som er brukt i teksten. Inkluderer ikke videoklipp eller bøker, de står oppført i litteraturlisten.

Figur 2 – Bilde av Carlos og Smith sin protest i 1968 OL i Mexico. Brukes for å forklare og vise til hva som skjedde, og for å analysere selve hendelsen sammen med avisartikler og andre kilder.

Kapittel 1: Innledning

1.1 Min bakgrunn:

Idrett er mest kjent som underholdning. Som idrettsutøver ser jeg selv at idrett kan være et møtepunkt eller samlingspunkt for folk som vil oppleve glede, lidenskap og tilhørighet til noe større enn seg selv. Personlig er det ingenting som har irritert meg mer enn når folk har sagt: ”Det er jo bare håndball, det finnes viktigere ting i livet”. Dette er med på å minimalisere betydningen av idrett, og fremstiller det kun som en aktivitet man skal bedrive, og at verdien ikke har mer enn en nytteeffekt i det øyeblikket man utøver idretten sin. Idrett skaper minner, og kan være en arena for forandring eller symbolikk for forandring. Min interesse for dette temaet har opphav i mitt liv som idrettsutøver, og mange opplevelser på forskjellige arenaer.

I lagidrett lærer man seg fort at lagkameratene er som familien din, og dere beskytter hverandre. Dette kan man se i idretter som ishockey, basketball, amerikansk fotball, håndball og vanlig fotball. Etter mange år i nasjonale toppdivisjoner i håndball, så vet jeg av egen erfaring hvordan møtet med medier kan være, og hvor påpasselig man skal være på hvordan man uttaler seg til media. En vanlig tankegang i idretten er at man skal unngå å blande politikk og idrett, fordi det tar fokuset vekk fra det sportslige. Dette er noe du blir fortalt og nesten trent opp til før du møter media, spesielt omtale som omfatter omstendigheter rundt kampen. I min idrettsverden er det strenge regler om uttalelser i forhold til dommere for eksempel, og hvis man sier noe negativt om dommere eller idrettsforbund, kan man vente seg strenge straffer. Derfor blir man oppfordret til å være så politisk korrekte som mulig, så man ikke får unødvendig oppmerksomhet fra de styrende organene, eller fra tilskuerne og de frivillige rundt klubben. Dette kan man lese i kommentarfelter på sosiale medier i dag også, hvor en vanlig oppfattelse er at idretten skal holdes politikkfri, fordi man ser på det som underholdning som skal ta en med vekk fra hverdagens realiteter.

Allikevel er det gjerne øyeblikkene hvor politikk og idrett blandes, som skaper historie. I øyeblikk som hockey kampen mellom Sovjetunionen og USA i 1980-OL, Jesse Owens sine bragder i OL i Berlin i 1936, etterfulgt av John Carlos og Tommie Smith i 1968, og frem til Black Lives Matter og hvordan bevegelsen blir representert i idretter som amerikansk fotball, basketball, friidrett og andre idretter, har man opplevd et stort oppsving i oppmerksomhet rundt politiske spørsmål i samfunnet.

1.1.2 Motiverende ved oppgaven:

Det mest spennende blir å se i hvor stor grad idretten har hatt en påvirkning, og om påvirkningene er midlertidige eller permanente. I tillegg er flere av hendelsene jeg nevner en del av en utvikling som foregår i skrivende øyeblikk i USA, så jeg får stadig påfyll til oppgaven med hvordan hendelsene og responser til hendelser utvikler seg. Noe som kan bli faglig spennende er hvordan vi ser på hendelser som har skjedd mange tiår tilbake, og på hvordan historikere, journalister og idrettsutøvere selv så på det under tiden. Her kan det fort være mange motsigelser, forskjellige meninger, og muligens en sosial endring i hva man tenker er akseptabelt å gjøre i visse situasjoner, og hvilke posisjoner man selv har i samfunnet. Det kunne bli særlig interessant om store idrettsøyeblikk med politiske motiv som blir hyllet i dag, gjerne fikk en langt større negativ mottakelse under tiden hendelsene faktisk skjedde.

1.1.3 Min overordnede argumentasjon:

Jeg vil argumentere for at idretten har hatt stor påvirkning på samfunnet i USA gjennom historien, og fortsetter å påvirke samfunnet den dag i dag, men ikke nødvendigvis med en like stor effekt under tiden som vi kanskje mener har eksistert. Jeg nevnte noen ulike hendelser ovenfor i seksjonen om min bakgrunn, men ved å se på andre eksempler fra nyere tid kan det støtte min argumentasjon. Avisartikler som litteratur kan hjelpe med å skape et inntrykk av hendelsene og reaksjoner til de, samt hvordan mottakelse i samfunnet idrettsprestasjoner får og har fått. Innvendinger mot min argumentasjon kan være at idrett kun har underholdningsverdi, og målt opp mot politikk har lite slagkraft. I tillegg kan det sies at prestasjoner i idrett blir husket, men at motivet bak går i glemmeboka. Jeg tror at responsen til ulike hendelser står sentralt i hvordan disse hendelsene blir oppfattet, og er viktige for at man skal kunne plassere hendelsene etter historisk betydning. En annen grunn til at jeg vil se nærmere på forholdet mellom idrett og politikk er at jeg vil undersøke om vi i dag ser på disse store historiske øyeblikkene som akseptable fordi samfunnet har utviklet seg på bakgrunn av menneskerettighetsbevegelsene og sivilrettighetsbevegelsene. De har blitt en større del av vår hverdag, og virker mer naturlig enn de gjorde da de fikk økt oppslutning på 1950-60 tallet. Så jeg vil undersøke om dette forholdet fikk andre reaksjoner flere tiår tilbake, og hvordan samfunnet reagerer i dag på liknende spørsmål rundt forholdet.

Mine fordommer er at jeg har ingen tilknytning til for eksempel afro-amerikanske folkegrupper, og kan dermed ikke skrive som om jeg vet hvordan deres historie har utspilt

seg. Derfor må jeg prøve å holde meg til kildene jeg finner, og analysere disse med et så objektivt syn som mulig.

1.1.4 Hva jeg vil endre:

Målet mitt med denne oppgaven er at jeg vil endre synet man har på verdien av idrett i et historisk perspektiv. Idretten har skapt mange gode øyeblikk som mennesker over hele verden husker, og har med det blitt en del av et kollektivt minne, men blir i et overordnet bilde for ofte kategorisert som underholdning. Jeg vil fremheve historiske øyeblikk som har vært med på å skape samfunnet man har i dag, og hvordan idretten fortsetter å bidra til oppmerksomhet rundt problemer i samfunnet. Jeg vil også fremheve at idrett skaper plattformer som brukes politisk, og at man i politikk bruker sportsøyeblikk til å fremme egne idealer eller støtte opp om egen politikk og agenda. Jeg vil også poengtere at idrett og politikk er umulig å skille, da de påvirker hverandre og andre faktorer som er vesentlige i samfunnet. Jeg vil se på hvordan menneskers holdning har stått i forhold til politisk motiverte idrettsøyeblikk, og om samfunnets holdning har endret seg gjennom årene. Ved å gjøre dette håper jeg å kunne binde idrettshistorien mer sammen med det som regnes som samfunnshistorie, og vise at idretten har en del i de samfunnsendringene som har foregått i over et halvt århundre. Mitt håp er at jeg skal kunne vise frem idrettshistorie som noe større enn bare en egen retning innenfor historieundervisning. I det store bildet ønsker jeg å endre på hvordan man i undervisningssammenheng vektlegger idrettens betydning, slik at idrett kan ta del i historien som mer enn bare underholdning.

1.2 Tema og problemstilling:

Som nevnt tidligere er det mange forskjellige meninger på idrettens rolle i et samfunnsperspektiv. Man kan hevde at idretten kun har underholdningsverdi, men på en annen side er det mange idrettsutøvere som lever av idretten, og da er det plutselig en jobb.” The goal of the Olympic Movement is to contribute to building a peaceful and better world by educating youth through sport practiced without discrimination of any kind and in the Olympic spirit, which requires mutual understanding with a spirit of friendship, solidarity and fair play.” (IOC, 2021) Idretten kommer selv her med en forklaring på hva deres mål og rolle i egne øyne er for verden, ved å uttale seg om at man vil oppnå en bedre verden ved å fjerne forskjellsbehandling, og heller bidra ved å utdanne unge gjennom sport som skal fremme rettferdighet og vennskap. Dette kan ses på som en motsetning til for eksempel NFL, hvor økonomien er ledende i styringen av idretten. Samtidig har IOC et motto som står for at man

skal bli raskere, sterkere og bedre, noe som legger vekt på prestasjoner, som igjen kan knyttes til underholdningsverdien som ligger i idretten. Derfor er det lett å se at man kan bli forvirret, fordi det ikke er en klar definisjon på hva idrettens rolle egentlig er eller bør være, men jeg kan også se at IOC sin visjon kan virke forlokkende, selv om teorien er mer idealistisk enn hva de utøver i praksis.

Flere idrettsutøvere har uttalt seg om hvordan de ser på sin rolle eller hva de kan bruke idretten til på andre arenaer, og her finnes det forskjellige synspunkt. Den amerikanske basketballspilleren LeBron James, ofte nevnt som en av historiens beste, er et godt eksempel som jeg skal bruke senere i oppgaven, men som en forsmak kan det jo nevnes at han i flere intervjuer etter nedstengningen av basketballsesongen i USA poengterte at han gjerne ville bruke idretten som en plattform for videre utvikling av samfunnet med fokus på menneskerettigheter, og belyse de forskjellene som finnes i samfunnet. Andre utøvere har man etterlyst en mening fra angående politikk, som Michael Jordan, som heller prioriterte å bruke idrett som en plattform mot forretning, i stedet for å uttale seg om politikk. I etterkant av egen karriere har han offisielt gått tilbake på noen av utsagnene han kom med da han var aktiv idrettsutøver, og dette vil jeg se nærmere på, fordi det virker som at han har endret mening, kanskje fordi det har blitt mer sosialt akseptabelt å komme med politiske utsagn nå enn det var på midten av 1980-tallet og opp mot tusenårsskiftet. Idrettsutøvere, som Jordan, blir idolisert globalt, men man kan også se tendenser til at idoliseringen avtar eller forsterkes med en gang politiske syn blir inkludert. Denne effekten idrettsutøvere blir påført kan også være styrkende for en nasjons image. Lincoln hevder at idrett kan gi unge utøvere muligheten til å lage seg selv et navn globalt, men også forandre hvordan man ser på en nasjon. Her bruker hun Michael Schumacher som et eksempel på at man nå lettere kan forbinde Tyskland med racerbilsjåføren enn det man før husket for Bismarck. (Lincoln, s.5, 2004)

Det som også kan bemerkes er at samtidig som ulike idrettsarrangementer pågår, er det andre hendelser som er med på å påvirke hverdagen i ethvert samfunn. At idretten blir sett på som underholdning kan ha noe med at det er rollen man ønsker idretten skal ha, for å få et sted man kan ha gode opplevelser i en hverdag som kan se mørk ut. Dette vil jeg også se nærmere på senere i oppgaven, som hvordan idretten kan ha hjulpet med å løfte humøret til det amerikanske folk i etterdønningene fra Vietnamkrigen, Koreakrigen, spenningen under den Kalde Krigen, og etter terroraksjoner som 11. September. Det vil gi meg muligheten til å se på idrett som en slags medisin for et samfunn, og som en bidragsyter til den generelle helsen

til en nasjons befolkning. Idrett kan også slå andre veien, ved å vise seg som en diagnose for at det er en sykdom i samfunnet, og i visse tilfeller kan reaksjonene som forekommer fra idrettsøyeblikkene insinuere om at muligens er det idretten eller utøverne som kan være sykdommen eller en del av den?

Problemstilling:

Min problemstilling er: "Hvordan har forholdet mellom idrett og politikk i det amerikanske samfunnet endret seg gjennom årene?" Her vil episodene gi meg mulighet til å analysere hva som skjedde, hvilke reaksjoner som kom under og i etterkant av dem, og hvilke likheter og ulikheter som fantes mellom episodene, basert på holdninger og aktørenes egne utsagn. Målet mitt er å bevise at det er umulig å skille idrett og politikk, og at de påvirker hverandre i svært stor grad. Jeg vil gå tett inn på kampen mot forskjellsbehandling i det amerikanske samfunnet, hvor jeg vil ta for meg personer som Jackie Robinson, Muhammad Ali, Carlos og Smith, Michael Jordan, Colin Kaepernick og hendelser de var hovedaktører i. Ved å se på disse hendelsene vil jeg analysere hvilke reaksjoner som kom på de ulike tidspunktene, og hvordan man ser på disse hendelsene og aktørene i dag. Jeg håper å kunne bevise at denne koblingen problemstillingen min nevner har hatt innflytelse fra store samfunnspolitiske hendelser og organisasjoner, og på sin måte har påvirket samfunnet i etterkant av sine respektive situasjoner. Jeg vil også drøfte om holdningen til politisk ladede idrettsøyeblikk har forandret seg med tiden, eller om man kan se liknende tendenser i 2021 som man i tiårene etter andre verdenskrig.

Forskningsspørsmål: Reagerer man annerledes i dag på innblanding av politikk i idrett fra 1940-1970-tallets sportslige hendelser? Har idrett spilt en rolle i kampen for sivilrettigheter? Kan idrettshistorie være noe rent og eget, eller er en kombinasjon av idrett og politikk eller økonomi uunngåelig? Er idrettsutøvere kun underholdere, eller tilhører de en større del av samfunnet? Hvordan så aktørene selv på spørsmålet rundt idrett og samfunnets forventninger til dem? Er holdninger ovenfor afroamerikanske idrettsutøvere basert på et spørsmål om makt?

1.3 Disposisjon:

Da dette først og fremst er en analytisk oppgave som vil fokusere på avisartikler fra ulike tidsperioder og historikers oppfatninger av spesifikke hendelser innenfor tidsperiodene, vil oppgaven være sterkt konsentrert rundt hoveddelen, som er empirien. Denne hoveddelen vil

være inndelt i tre store kapitler, som skal knyttes sammen gjennom ulike eksempler, og oppsummerende avslutninger etter hvert kapittel. Det første hovedkapittelet vil handle om tidsperioden 1947-1967, med enkelte eksempler fra tidligere årstall. Kapittelet vil være om kampen mot segregering i det amerikanske samfunnet, med Jackie Robinson og Muhammad Ali som hovedfokus. Jeg vil analysere Robinsons rolle i revolusjoneringen av baseball, og samtidig drøfte hvilke samfunnskrefter dette var med på å starte. Her vil jeg komme innom *Brown vs Board of Education*, fordi den også forbinder Robinson med senere sivilrettighetsbevegelser og idrettsøyeblikk, som for eksempel Muhammad Ali og hans krigsnekt. Jeg har valgt disse to idrettsutøverne og deres øyeblikk som et startpunkt fordi man kan se at de har en historisk tilhørighet sammen med store sivile hendelser og bevegelser, som Black Panthers, Civil Rights Movement, og fordi det er ved disse hendelsene samfunnsdebatten rundt behandlingen av afroamerikanere virkelig begynner å få oppslutning.

Det neste hovedkapittelet vil ta for seg John Carlos og Tommie Smith på podiet i Mexico, og hvilke reaksjoner denne hendelsen skapte, og hvordan prosessen som var satt i gang av Robinson og til dels Muhammad Ali førte til en forandring i utenrikspolitikken, med utestengelsen av Sør-Afrika fra OL som et eksempel. Først vil jeg analysere selve hendelsen Carlos og Smith skapte, med flere innslag på hva andre utøvere og politikere mente om protestaksjonen. Dette vil jeg gjøre for å undersøke holdningen ulike samfunnsgrupper hadde under dette tidspunktet, som vil gi meg muligheten til å se om det er noen forskjeller fra responser til hendelsen da, og hvordan man tenker på hendelsen nå. Jeg vil også se på hvordan organisasjoner som IOC uttalte seg om Carlos og Smith, fordi det kan gi innsyn i hvordan deres politikk varierte med Carlos og Smith fra beslutningen om å utestenge Sør-Afrika fra OL. Utestengelsen av Sør-Afrika vil ta for seg hvorfor amerikanske myndigheter valgte å støtte en slik boikott, særlig med tanke på hvordan innenrikspolitikken var knyttet til segregering og rasebehandlingen. Dette vil føre til at jeg kan se nærmere på hvilken rolle idrett hadde i det amerikanske samfunnet, og hvordan forholdet mellom idrett og politikk ble påvirket under tiden, spesielt med den kalde krigen som pågikk samtidig som de fleste av hendelsene jeg har valgt å fokusere på.

Det siste hovedkapittelet mitt vil handle om Colin Kaepernick sitt valg om å knele under nasjonalsangen i amerikansk fotball, og hvordan det førte til større oppslutning for Black Lives Matter og forandring på idrettsligaer og organisasjoner som NFL og NBA. Jeg har valgt å gjøre et tidssprang ved å skrive om Kaepernick og de siste årenes revolusjonerende

forandring i amerikansk idrett fordi det kan gi et større innblikk i hvordan dagens mennesker reagerer på forholdet idrett og politikk, kontra hvordan man reagerte på Robinson og Ali sin tid. Jeg vil også se om alle disse idrettshendelsene har noe til felles, og drøfte om idrettshistorien bør knyttes nærmere mot samfunnshistorie, på bakgrunn av disse enkelthendelsene. Ved å se på episoden Kaepernick stod for, kan jeg også se nærmere på hvilke reaksjoner og endringer som kom i etterkant, særlig hvordan to store organisasjoner med globale plattformer som NBA og NFL valgte å støtte opp om utøvernes ønsker, og ta en mer politisk rolle enn tidligere.

Til slutt vil jeg komme med en konklusjon, hvor jeg vil komme med noen overgripende refleksjoner på det jeg har funnet.

1.4. Avgrensninger: Jeg vil så godt det lar seg gjøre forholde meg til afroamerikansk idrettshistorie, og dette er fordi det gir meg en klarere retning å bevege meg innen, spesielt siden sivilrettighetshistorie er et veldig rikt emne med mange forskjellige aktører og hendelser, og fordi det er det afroamerikanske samfunnet som står veldig sentralt i sivilrettighetshistorien. Ved å fokusere på afroamerikansk historie kan jeg fokusere i større grad på hvor berømte sivilrettighetsforkjempere som Martin Luther King jr befinner seg i forhold til idrettsøyeblikk fra samtiden, og vise til at mye av det som foregår i det afroamerikanske samfunnet på 1950-60 tallet er relevant for i dag.

Jeg har valgt Robinson, Ali, Carlos/Smith, Jordan og Kaepernick som bestemte episoder fordi de er blant de største navnene i idrettshistorien, og sterkt forbundet med sivilrettighetshistorien. Jordan blir en outsider sammenlignet med de resterende personene, men er viktig for å poengtere underholdningsdimensjonen, samtidig som han blir sammenliknet med for eksempel Ali i forhold til hvilken politikk han støtter. Jeg har også tatt med utestengelsen av Sør-Afrika, fordi den står som en kontrast til Carlos og Smith på hvilke holdninger man hadde til sivilrettigheter og politikk i idrett. Jeg er klar over at hvis jeg hadde fokusert på idrett og politikk som helhet kunne dette blitt en bok, og har derfor avgrenset til sivilrettighetshistorie representert i idretten.

Avgrensningen min vil også bidra til å utforske hvordan man reagerte til hendelsene under de aktuelle tidspunktene, og hvilke holdninger man hadde til forholdet mellom idrett, politikk,

økonomi og underholdning. Særlig holdninger blir et sentralt ord, hvor disse kan variere fra ulike tidsperioder.

En annen grunn til at jeg har valgt denne avgrensningen er at vi i dag virker til å ha et veldig annerledes syn på denne samfunnsgruppen, særlig i medier som for eksempel aviser.

Idrettsutøverne blir nevnt på andre måter enn tidligere, man omtaler mennesker tilhørende samfunnsgruppen på en annen måte, og flere av de mest berømte sivilrettighetsforkjemperne blir hyllet i dag, i motsetning til hvilke reaksjoner og mottakelser de opplevde under tiden de var mest aktive. Dette får meg motivert til å se nærmere på hvilke forandringer som eventuelt har skjedd, og om det finnes noen likheter som man fortsatt ikke har fått forandret.

Spredningen av Black Lives Matter og deres kamp på internasjonal basis har også påvirket hvilken retning denne oppgaven skulle ta, fordi den ga meg spørsmål om hvorvidt bevegelsen kunne ses på som et utspring fra den 50 år gamle borgerrettighetsbevegelsen. Med tanke på hvilken rolle politikken har fått i idrett de siste årene, føles det enda mer relevant med en slik avgrensning, slik at jeg kan forsøke å knytte denne delen av idrettshistorie sammen med den mer generelle historien, og dermed vise at afroamerikansk idrettshistorie står veldig tett med afroamerikansk kulturhistorie, og deretter verdenshistorien.

1.5. Empiri:

I mitt empirikapittel vil jeg begynne med Jackie Robinson sitt inntog til baseball i USA.

Robinson er et ekstremt viktig startpunkt i revolusjoneringen av menneskesynet innad i idrett i USA. Hvis vi ser bort fra Jesse Owens sitt historiske OL, så er rollen Robinson tar som den første afroamerikanske baseballspilleren i USA på over 50 år, en viktig brikke i begynnelsen av sivilrettighetsbevegelsen. Med hans idrettsprestasjoner, og etniske bakgrunn, er det et startskudd for diskusjoner i det amerikanske samfunnet om segregering og rasediskriminering har en tilhørighet, eller om det er en vederstyggelighet. Det er særlig på grunn av hvilken rolle han tar i denne påfølgende samfunnsdebatten som gjør Robinson til en viktig person for min oppgave. Her vil jeg også kunne knytte inn rettsaken *Brown vs Board of Education*, fordi det er et slags mellomledd mellom to store kontroverser i sivilrettighetskampen, og er en videreføring av debatten som skapes rundt Robinson og afroamerikaneres rolle i USA.

Etter Robinson vil jeg gå videre til Muhammad Ali og hans krigsnekt under Vietnamkrigen. Dette virker som en naturlig overgang, fordi Ali har sterkere uttalelser og går kraftigere ut i media mot samfunnet enn det Robinson gjør, som på sett og vis har en slags “føyelig” rolle til

hva som forventes av han. Disse står litt i kontrast til hverandre, og mediedekningen av Alis motsettelse mot induksjon er med på å sette både idrettsutøveren og afroamerikaneren Muhammad Ali i et annet søkelys enn for eksempel Jackie Robinson. I mine øyne virker det også som at Ali blir en slags trendsetter for andre afroamerikanske idrettsutøvere, i tillegg til at denne hendelsen foregår samtidig som Civil Rights Movement, Black Power Movement og Black Panthers er på sine høyder i samfunnet, noe som gjør det lettere å sammenlikne i et historisk perspektiv.

Neste del av empirikapittelet vil ta for seg Carlos og Smith i 1968 OL i Mexico. Disse to utøverne tar med seg budskapene Ali til dels poengterer året før, og bringer politikken inn i et enda større bilde, nemlig på den olympiske arenaen. Ved å gjøre dette får man sendt ut en melding i verdenspolitikken om at det er urettferdigheter som foregår i USA, og at landet som hevder at verdiene det er bygd på har indre konflikter og motsigelser. Da denne hendelsen er et av de mest ikoniske idrettsøyeblikkene i historien, og inkluderer en synlig debatt som fører til sterke reaksjoner nasjonalt og internasjonalt, er det noe som må inkluderes i denne oppgaven. Den historiske settingen hendelsen tar plass i er også svært interessant, da det bare er måneder etter drapet på Martin Luther King Jr. Denne episoden har også så mange forskjellige reaksjoner, hvor de fleste bygges på hvilken etnisk kultur utøverne kommer fra, at det gjør min oppgave med å analysere reaksjoner fra datiden frem til de siste årene opp mot 2021 mer presis.

Avslutningsvis vil jeg ta for meg hvordan samfunnet har endret seg de siste tiårene, først og fremst ved å begynne med Colin Kaepernick og hans kneling under nasjonalsangen i en amerikansk fotballkamp. Jeg vil begynne med dette for å vise hvor viktig det var for påfølgende endringer, både i sportsverdenen og i samfunnet generelt. Dette vil ta meg videre til hvilke forandringer som har skjedd i NFL og NBA, på grunn av Kaepernick sin protest. Her vil også Black Lives Matter komme inn i analysen, fordi organisasjonen blusset opp etter hendelsen i amerikansk fotball, og hvordan politikken og den amerikanske befolkning responderte på Kaepernick sin handling. Alt dette bør gi meg grunnlag for å vise at holdningen ovenfor kombinasjonen idrett og politikk har forandret seg på noen måter siden 1940-tallet, men at det fortsatt kanskje er visse forbehold om en slik kombinasjon.

1.6. Metode og teori:

Jeg kommer til å fokusere på analyse av avisartikler fra 1940-tallet til 2021, og intervjuer jeg eventuelt må hente fra andre kilder. En stor del av disse artiklene vil være hentet fra *New York Times*, først og fremst fordi de hadde god dekning av de ulike idrettsøyeblikkene, og fordi avisen er en av de eldste avisene i USA, med en ledende posisjon i medielandskapet i USA. Avisen er en av de største og mest allsidige avisene med god dekning på flere områder som er relevant for denne oppgaven, og det er dette jeg mener med den ledende posisjonen *New York Times* har. Tilgangen til avisens arkiver har også gjort arbeidet med å gå igjennom en rekke ulike årstall enklere. Jeg har også hentet informasjon fra *Los Angeles Times* og *Washington Post*, hvorav noen av artiklene er fra 1960-tallet, mens andre er så nye som fra 2020. Bruk av forskjellige aviser er blitt gjort for å få inn andre inntrykk, så jeg kan skape en bedre oversikt over holdninger og responser til ulike idrettsøyeblikk. Det har også vært en baktanke om at stor spredning på kilder, spesielt demografisk spredning, kan bidra til å få inntrykk av en større nasjonal holdning ovenfor samfunnsspørsmål som politikk og rase i idrett.

Hovedgrunnen til at jeg benytter meg av avisartikler fra den gitte tidsperioden er fordi de kan illustrere hvilke holdninger som fantes i samfunnet under tiden, og kaste lys over hvordan ulike hendelser førte til økte samfunnsdebatter. De kan også føre til at vi kan få andre inntrykk og oppfattelser enn de mest kjente, og utfordre hvilke holdninger og minner vi har om hendelsene. En annen grunn er at selv om journalistene forsøker å lede sin artikkel i den retningen de tror vil selge flest aviser, klarer de som regel å få frem ulike meninger fra ulike parter, og dette hjelper meg til å se hvilke verdier disse partene stod for, og hva man mente passet inn i samfunnet på dette tidspunktet. Majoriteten av avisartiklene jeg bygger analysen på er fra 1940- og 1960-tallet, og de inneholder en annen språklig tilnærming til samfunnsgruppen jeg har valgt å fokusere på enn vi har i dag. Det kan også tenkes at avisene inneholdt mer kontroversielle temaer og kommentarer enn vi har sett det siste tiåret, noe som kan indikere at man var mer radikale angående store samfunnsspørsmål enn hva som er tillatt nå. Man kan argumentere for det motsatte, at man holdt sterkere ved gamle tradisjoner før enn man gjør nå, men det er nettopp derfor jeg har valgt å basere store deler av denne oppgaven på arbeidet med avisartikler, fordi de gir sterkere inntrykk fra flere perspektiver enn hva for eksempel et historisk verk kan gi.

Arbeidet med avisartikler har vært svært omfattende, hvor jeg har gått fra å sitte flere timer på pc-en med å bla igjennom aviser fra 1940-1960-tallet digitalt, til å måtte lese igjennom

mikrofilmer. Nedenfor har jeg laget en tabell som skal vise hvor mange artikler jeg har valgt å bruke, hvilke aviser de kom fra og hvilke tidsperioder eller episoder de dekker. Jeg fant hundrevis av artikler, men bestemte meg for å bruke artiklene under fordi de passet best til oppgaven. Jeg tok også med nettsider som for eksempel ESPN, fordi de spesialiserer seg innen underholdning og sport, derav navnet Entertainment and Sports Programming Network, og de skriver stadig artikler med nye meninger om historiske hendelser.

Antall artikler	Navn på avis	Person/Episode/Tidsperiode
1	The Undeafated	Kaepernick (2016)
1	The News Leader	Muhammad Ali (1967)
1	Star Tribune	Jackie Robinson (1947)
1	The Daily Reporter	Carlos og Smith (1968)
1	VG	Kaepernick (2016)
2	Washington Post	NBA (2020) NBA (1968)
1	Los Angeles Times	NBA (2020)
7	New York Times	Jackie Robinson (1947) Muhammad Ali (1967) Muhammad Ali (1967) Muhammad Ali (1967) Muhammad Ali (1967) Carlos og Smith (1968) Carlos og Smith (1968)
4	Chicago Tribune	Muhammad Ali (1967) Muhammad Ali (1967) Utestengelsen av Sør-Afrika (1964) Utestengelsen av Sør-Afrika (1964)
1	CNN	Kaepernick/NBA (2020)

1	ESPN	Carlos og Smith (1968)
2	Arizona Republic	Carlos og Smith (1968)
1	Boston Globe	Carlos og Smith (1968)
1	Miami Herald	Carlos og Smith (1968)
1	NBC Sports	Kaepernick (2016)
2	The Morning Call	Carlos og Smith (1968) Uttestengelsen av Sør-Afrika (1964)

(Figur 1)

Det ble litt enklere etter hvert som jeg fant ut at jeg kunne gjøre søk på stikkord i flere av de amerikanske storavisene sine avisarkiv, men det førte også til at jeg ville være ekstra grundig ved å se igjennom aviser fra flere uker innen samme år for å sørge for at jeg fikk med meg nødvendig informasjon. Det har vært veldig givende, og har gitt flere inntrykk enn jeg hadde forventet, men har også kostet en del tid, energi og tålmodighet. Noen av bøkene jeg refererer til har også hentet utdrag fra spalter og avisartikler, og det er disse jeg har henviset til, for å se hvilke reaksjoner som har vært til artiklene. De er ikke listet opp i tabellen, fordi den kun skulle illustrere mengden avisartikler som er brukt. Dette gjelder også videoklippene jeg har brukt som kilder, de har blitt listet opp i litteraturlisten.

Jeg vil benytte meg av historikere og deres verk fra de siste årene opp mot 2021 for å sammenligne hvilke reaksjoner man hadde i samfunnet på 1940-1970 tallet, og hvilke reaksjoner man har på disse politiske protestene i idretten i dag. Jeg kommer til å bruke Lincoln, Kelley og Thomas som sparringspartnere, hovedsakelig på grunn av hvordan de analyserer kombinasjonen idrett og politikk. Ved hjelp av avisartiklene vil jeg derimot bevise at de har sett for smått på idrettens posisjon i samfunnet, og vise at det finnes flere perspektiver man kan se på, som ikke binder idrettens rolle og verdi til å kun være et objekt. Lincoln, Kelley og Thomas har gode poeng som jeg er enig med og vil inkludere på et senere tidspunkt i teksten min, men jeg ser også behovet for å utfordre noen av deres meninger og mangler, slik at jeg kan gi idrettshistorie en større betydning for samfunnsendringer enn hva man har gjort tidligere. Jeg har også brukt en bok Jackie Robinson selv har vært med på å

forme, fordi da fikk jeg utdrag fra utøverens egne synspunkt som han publiserte i aviser, og kapittelet om han får et mer personlig preg.

Allison Lincoln hevder at idrett, i hvert fall på profesjonelt nivå, har utviklet seg med tiden til å ikke lenger være avhengig av innblanding fra stater, og at idrettens rolle i nyere tid handler mer om selskaper og organisasjoner enn tidligere, fordi det da handlet om myndigheter og statspolitikk. Hun insinuerer at idretten har fått en større kommersiell betydning, og at aksepten for all idrett har spredt seg i større grad enn det hadde gjort for noen tiår siden, og bruker begrepet: "Globalisation" til å forklare idrettens utvikling over en lengre tidsperiode, og dette begrepet skal jeg se nærmere på senere i oppgaven. Det Lincoln skriver videre er også veldig relevant for denne oppgaven, fordi hun refererer til et essay som ble skrevet midt på 1980-tallet som konkluderte med at internasjonale affærer eller forhold tar sjeldent i bruk sport (Lincoln, s.5, 2004), og mener at mangelen på undervisning om idrettens plass og påvirkningskraft i internasjonal politisk historie er nettopp mangelfull og fraværende. Skribentene mener at lærere og undervisere har mye å hente på å inkludere sportens historie og dens rolle i hvordan utviklingen og forandringen av internasjonale samfunn har foregått. (Lincoln, 2004)

Globalisation er et begrep Allison Lincoln bruker for å forklare hennes oppfattelse av idrettens rolle i samfunnet. Hun mener at idretten blir brukt til å spre et ønsket image, et bilde av for eksempel et lands verdier, over hele verden. Dette begrepet virker samlende for denne oppgaven, da jeg skal gå nærmere inn på ulike hendelser hvor sport ble brukt for å spre politiske budskap og forsterke synet på ulike ideologier nasjonalt og internasjonalt. Både Lincoln og Kelley omtaler sportens verdier og formål på relativt like måter i mine øyne, og derfor vil jeg bruke globalisation som en forklaring på deres syn, men også hvordan det står i kontrast til mitt syn på idrettens og dets utøvers verdi. For begrepet vil jo poengtere et gjensidig forhold mellom idrett og politikk, men jeg vil også se på idrett som underholdning, og kan derfor bruke underholdningsverdien under globalisation som begrep. Derfor vil jeg bevise at Lincoln har brukt begrepet på et forholdsvis snevert område, da jeg mener at jeg kan knytte hennes begrep til en langt større rolle enn hun har forespeilet. Lincoln ser på globaliseringen som hvordan for eksempel amerikanske myndigheter har brukt idrett for å spre politisk propaganda, eller spre egen kultur til andre land, slik at man får større internasjonal innflytelse. Jeg vil bruke Lincoln sitt argument i en større og litt annerledes skala, ved å se på andre sider ved globalisering, ikke bare den politiske siden.

Robin Kelley skriver: “Sport can no longer be treated as a value unaffected by the political and ideological class struggle. Sport is now a central political issue in the social conflicts of our time.” (Kelley, s.26, 1984) Kelley argumenterer her for at idrettens rolle er sentral i de sosiale konfliktene vi opplever, og dermed kan ses nesten som et middel som må brukes for å svare på og eventuelt bidra til å løse disse konfliktene. Ved å poengtere dette, viser hun også til at myndigheter bevisst har forsøkt å bruke sport for å tilegne egne nasjoner fordeler, samt å endre på maktbalansen i et globalt perspektiv. Min studie vil derfor belyse hvordan dette ble oppfattet fra sent 1940-tallet, med fokus på afroamerikanske idrettsutøveres synspunkt på egen rolle, både i idrettssammenheng og i samfunnssammenheng. Jeg tror også at min studie vil vise at historikere har lagt for mye vekt på politikere og myndigheters innflytelse på idrett, i stedet for å utforske hvilken rolle idrett har som en egen kraft, som underholdning, og som en representerende bevegelse for mannen i gata. En annen utvikling jeg forventer å finne, er en tilstedeværelse av sosial aksept rundt innblanding av politikk i idrett i dag, som ikke fantes på 1940-1970-tallet.

Damion Thomas fokuserer i stor grad på tidsrommet fra 1947 til 1968, som i min oppgave vil handle om Robinson, Muhammad Ali, Carlos og Smith, samt begynnelsen av boikotten mot Sør-Afrika. Han argumenterer i stor grad for at afroamerikanske idrettsutøvere ble manipulert av amerikanske myndigheter som forsøkte å endre hvilket syn man hadde på Amerika. Han poengterer særlig dette i forbindelse med den kalde krigen, og diskuterer hvordan denne manipulasjonen var en del av det politiske spillet mellom Sovjetunionen og USA. Jeg har valgt å bruke Thomas sin teori flere steder i oppgaven fordi jeg ser den som svært interessant i spørsmål rundt respekten utøverne ønsker å få fra eget land, og fordi jeg mener den kan knyttes til situasjoner som er nærmere nåtiden. I min tekst kan jeg se likhetstrekk mellom de ulike hendelsene i tidsperioden Thomas har fokusert på, og Kaepernick i NFL, som jeg har dedikert et delkapittel til. Dette fører til at jeg vil forsøke å bevise at teorien Thomas har om at myndigheter har forsøkt å manipulere idrett og idrettsutøvere er gjeldende den dag i dag, slik at teorien har et større bruksområde enn bare fra tidsperioden 1947-1968. I likhet med Lincoln og Kelley vil jeg også poengtere i seksjonene hvor Thomas er inkludert at det finnes mangler ved teorien hans som han har undervurdert. Det jeg dermed forventer å finne ut er at Thomas sin teori om manipulasjon av idrettsutøvere er noe som har skjedd, og som fortsatt er gjeldende i dag, selv om manipulasjonen i seg selv ikke dekker alle de ulike grunnene for hvorfor visse holdninger og reaksjoner utspilles ved forskjellige hendelser. (Thomas, 2012)

1.7 Sentrale begreper:

Sentrale begreper i min analyse vil være segregering, sivilrettigheter, desegregering og globalisering. Begrepene inneholder flere forskjellige faktorer, som påvirkning, forandring og mottakelseevne. Alle begrepene har til felles at de kan settes inn under en langvarig prosess som inneholder motstand mot usunne tradisjoner, og ønsket om en tilhørighet og samling. Segregering vil ta for seg det lovfestede raseskillet i USA, med undertrykkelsen av afroamerikanere og reaksjoner til dette i sentrum. Sammen med dette vil desegregering, som blir oppløsningen av raseskillet, en god kombinasjon på det historiske planet. Sivilrettigheter og globalisering vil stå for utviklingen av prosessen med segregering og desegregering, hvor sivilrettighetene vil ta for seg de store bevegelsene samt hvilke motiver idrettsutøverne hadde ved de ulike hendelsene. Globalisering vil omhandle hvordan politikken brukte idrett til å fremme egne idealer og tankeganger internasjonalt, særlig mens segregering og desegregering pågikk. Jeg vil også argumentere på et senere tidspunkt på hvorfor og hvordan jeg mener afroamerikansk idrettshistorie har bidratt til globalisering. Dette vil føre meg til hvilke perspektiver som vil ses i denne oppgaven. Jeg vil forholde meg til en historiker sitt perspektiv, hvor jeg vil analysere hvilke holdninger man har hatt i samfunnet til koblingen idrett og politikk, og se på hva andre historikere og skribenter har fokusert på i liknende arbeid. Ved å se på de ulike begrepene vil jeg også kunne vise hvilket inntrykk man kan få, spesielt hvis man bruker et historisk perspektiv som utgangspunkt.

Kapittel 2

2.1.1. Jackie Robinson

Et stort skritt for likestillingskampen mellom svarte og hvite fikk gjennombruddet sitt i baseball i USA. Som med resten av oppgaven, velger jeg å skrive om denne forandringen i amerikansk baseball fordi den foregikk samtidig som store politiske bevegelser globalt. Damion Thomas argumenterer for at integreringen av afroamerikanere i baseball var en taktikk politikerne tok i bruk for å bedre utenrikspolitikken sin, og manipulere portrettet amerikanerne selv hadde fått for egen rasepolitikk. (Thomas, s19, 2012) Dette vil jeg se nærmere på, fordi jeg tror en større grunn til at integreringen av afroamerikanere i idretten foregår er på grunn av en endring i den sosiale samvittigheten, og at samfunnet på det tidspunktet var mer modent for en slik forandring enn hva det var tidligere.

Det store spørsmålet som ble rettet mot baseball, var hvordan man kunne akseptere den åpenbare segregeringen av hvite og svarte i baseball, da man i andre verdenskrig hadde dratt i krig sammen som amerikanere. På et møte i 1943 hadde flere klubbeiere møtt et lite antall afroamerikanske aviser for å ta opp spørsmålet rundt raseskillet i baseball, og mangelen på afroamerikanere i spillet. Her ble det da sagt at det var ingen regel som bestemte hvem som kunne spille i Major Baseball League, det var opp til klubbeierne. Problemet med dette er at tilgangen til prøvetreninger eller deltakelse i ligaer hvor agenter gjerne hentet opp spillere var svært restriktive for afroamerikanere. Et av forsøkene for å endre dette ble å øke presset lokalt mot klubbene, slik at aviser, lokalbefolkning og lokale myndigheter måtte presse klubbeierne til å tillate slike prøvetreninger og åpne de for alle. (Thomas, 2012)

15. April 1947 debuterte Robinson for Dodgers, og gjorde en svært imponerende debutsesong som rookie, eller nykommer. Han hadde en treff statistikk på 0.297%, og hadde flest stjalne baser i ligaen, samt flest home runs for sitt eget lag, bare for å nevne noen av høydepunktene. Som et resultat av dette ble han kåret til Rookie of the Year, en pris som er svært høyt ansett i både baseball, basketball og amerikansk fotball den dag i dag. Enda viktigere var effekten han fikk utenfor banen den første sesongen, da han ble et trekkplaster for millioner av tilskuere, både svarte og hvite, som ga sporten et enda bredere omdømme. (Robinson & Long, 2013) Thomas gikk så langt som å sammenlikne den voksende populariteten og betydningen

spilleren ga spillet med baseball-legenden Babe Ruth, fordi de begge stod for en drastisk økning av interesse og sportslige bragder. (Thomas, s.21, 2012)

Robinson florerte også i en rekke aviser som både nevnte han i kampanalyser, og fokuserte på ham som person og representant for samfunnsprosjektet mange mente nå pågikk. *New York Times* skrev en artikkel i 1947 om en av Robinsons første kamper. Noe av det første som slår meg når jeg leser artikkelen, er introduksjonen til hoveddelen av artikkelen, hvor forfatteren velger å sette søkelys på hudfargen til Robinson, som at det skal ha en sterk rolle i hvordan han kunne utføre sin del av jobben som baseballspiller. (Effrat, 1947) Dette er en praksis som virker veldig konsekvent hos ulike aviser på Robinson sin tid, særlig i begynnelsen av hans karriere hos Dodgers. Det skal også sies at avisene endrer denne praksisen etter hvert som baseballspilleren begynner å prestere, noe jeg kommer tilbake til senere. Til sammenlikning forekommer denne praksisen i svært liten grad i dagens samfunn, hvor man ikke hører om "Negeren LeBron James", for å bruke et eksempel. Mye av dette er jo et resultat av en sterkere nulltoleranse-politikk, spesielt i sosiale medier, men også endringer i sosiale normer.

Fotballspillere i Premier League får utestengelse fra kamper og kraftige bøter for slangord som kan kobles til rasisme, så dette er jo et framskritt idretten og dets ulike organisasjoner har stått for, og som kan oppleves som et stort skritt for menneskeheten som en helhet, i motsetning til tidligere hvor det har vært en enda større splittelse basert på kulturelle forskjeller og samfunnsgrupper. Det skal også sies at dette er en prosess som er langt fra ferdig, med mål som ikke er oppfylt enda, særlig med tanke på likhet og rettferdighet. Denne prosessen har hatt en lang løpetid fra lenge før Jackie Robinsons tid, men med idrettsprestasjoner som Jesse Owens og Jackie Robinson sine, kan man argumentere for at disse personene ble ansiktene for en slags snuoperasjon, eller et gjennombrudd, fordi da hadde man plutselig noen som kunne stå sentralt i medielyset, og representere en stor andel mennesker som følte seg undertrykt.

Sportssjefen for Dodgers, Branch Rickey, ble mannen som skulle introdusere det Thomas kalte for en evolusjon i rasepolitikken. For Rickey hadde satt seg selv noen kriterier som en afroamerikansk baseballspiller måtte passe til i hans organisasjon. Det viktigste for han, utenom at man måtte kunne spille baseball selvfølgelig, var at man skulle ha god selvkontroll, slik at man kunne stå imot hetsen og alt bråket som kom til å følge spilleren. Beslutningen var kontroversiell, som vanligvis er resultatet når man forsøker å fjerne noe som har blitt en norm,

men han fant i 1947 den spilleren han mente kunne bære denne fakkelen. For det var også en del av grunnen til at han satte de kriteriene som måtte oppfylles: Han så for seg at det var best å ha kun en spiller til å starte med, fordi den spilleren kunne bli banebrytende for sporten, og han kunne starte en tilvenningsprosess for baseballfans i hele Amerika og internasjonalt. Derfor var det også viktig at spilleren skulle fokusere på baseball, og ikke gjøre det om til en politisk revolusjon. Ved å kun være en baseballspiller kunne spilleren vise at han kunne delta på lik linje med hvite, uten at det skulle bringe ulemper til spillet og samfunnet, både sportslig, samfunnsmessig og økonomisk. I mine øyne blir dette en slags omgjøring av Robinson, slik at han skal representere de verdiene man er kjent med i baseball, og hvis man da tenker på at baseballen har vært dominert av hvite amerikanere, så kan man se på Rickeyes valg og krav til Robinson for at han skulle få spille baseball i MLB som en effektivisering av “The good negroes” (Thomas, s105, 2012).

Dette begrepet er noe som blir utfordret i større grad av Carlos og Smith, men Robinson blir egentlig legemliggjøringen av dette begrepet, fordi han følger reglene samfunnet forventer han skal følge. Thomas bruker begrepet som en forklaring på hvordan administrasjonene til president Eisenhower og John F. Kennedy mislyktes i å endre det internasjonale inntrykket man hadde av USA. Jeg vil argumentere for at man fikk en forsmak av dette begrepet med Robinson, og det er ganske viktig for å forstå rollen Robinson hadde i det skiftende samfunnsbildet. For ved å følge de retningslinjene som ble forespeilet for han, ville samfunnet lettere akseptere denne pågående forandringen, og akseptere Robinson sine verdier. Derfor mener jeg at “The good negroes” egentlig er noe man hadde blitt introdusert for allerede med Jackie Robinson, altså tidligere enn hva Thomas argumenterer er tidspunktet hvor begrepet ble benyttet mest aktivt. Jeg mener også at Robinson på en måte motbeviser Thomas sitt argument om at “The good negroes” brukes i størst grad av myndighetene på midten av 1950-tallet med basketball og Bill Russell i sentrum, fordi i Robinson sitt tilfelle virker det som at det er underforstått i samfunnet og i idretten at afroamerikanere må følge de retningslinjene som blir lagt, slik at oppførselen er godkjent. (Thomas, s105, 2012)

Jackie Robinson skriver selv om at politisk aktivisme og motiver lå i bakgrunn for idrettskarrieren sin, og at han så på idretten og sin status til å få gjennomslag for større politiske fremskritt, spesielt for sin egen samfunnsgruppe. Dette foregår utenfor idretten virker det som, nesten skjult, fordi måten han blir omtalt på i media, som helten i idrettslaget Dodgers, pliktoppfyllende og samarbeidsvillig, er motstridende til hva han selv beskriver. Det

virker som han tidlig tok interesse i sivilrettighetsbevegelsen, da han forsøkte å få Nixon til å frigjøre Martin Luther King Jr fra et fengselsopphold i starten av 1960. (Robinson & Long, 2013) Dette virker litt selvmotsigende, i forhold til hvilket inntrykk man fikk av idrettsutøveren igjennom media, og med tanke på hvilke restriksjoner han egentlig hadde godtatt for å få muligheten til å spille baseball.

Rickey mente personlig at ved å åpenlyst oppfordre til revolusjon ville man møte sterkere barrierer enn ved å snakke om evolusjon, altså utvikling. Det var prinsippet rundt utvikling han brukte aktivt, som jeg smått har nevnt tidligere, for ved å kun ta inn Robinson kunne han eventuelt vise hvordan spillet kunne utvikles og inkludere flere spillere, hvis man fjernet farge-barrierene. Det er en viss selvmotsigelse i selve prosessen med induksjonen av Robinson, fordi man viser at det er et ønske om forandring av stereotyper i idretten, og at det er en prosess som foregår i samfunnet, men samtidig så skal forandringen skje etter visse prinsipper og forventninger. Blir det da en forandring etter de undertrykkedes ønske om å fjerne ulikheter, eller blir visse kvaliteter innen den undertrykkede kulturen tilpasset gjennom forventninger til hva majoriteten av befolkningen ser på som amerikanske verdier?

En studie gjort av svensken Gunnar Myrdal, som var en av skribentene bak *An American Dilemma*, handlet om hvordan USA som stat kunne utvikle seg videre fra det politiske standpunktet de hadde på 1940-tallet. Myrdal hadde en teori om at ved integrering av det afroamerikanske samfunnet, kunne Amerika bli belønnet ved en forbedring av prestisje, styrke og solidaritet i landet. "All concessions to Negro rights in this phase of the history of the world will repay the nation many times, while any and all injustices inflicted upon them will be extremely costly." (Thomas, s.22, 2012) Med andre ord ville studien frem til at Amerika kunne tjene godt både nasjonalt og internasjonalt på integrering, fordi man kunne vise at det amerikanske demokratiet ikke var synonymt med hvitt overherredømme, men faktisk stod for frihet og likhet for alle. Med denne argumenteringen kan man påstå at integreringen av afroamerikanere til idretten gir økonomiske fordeler til sporten og samfunnet, samtidig som støtten organisasjoner og klubber viser utad egentlig bare er et spill for galleriet.

Før 1947 kunne baseball sammenlignes med hvordan samfunnet fungerte, med tanke på den aktive segregeringen. Etter inkluderingen av Robinson ble det derimot en stor forandring, og baseball ble plutselig et symbol for hvordan nasjonen kunne utvikle seg, det ga håp om en

suksessfull integrasjon og et samfunn som bygde på likhet for alle. Allikevel vakte det oppmerksomhet da Robinson ble innkalt som vitne under en høring som skulle ta for seg spørsmålet rundt afroamerikaneres patriotisme og lojalitet ovenfor nasjonen. Forkjempere for raseskillet i USA mente at menneskerettighetsbevegelsen i USA var inspirert av kommunismen, og at man derfor ikke skulle gå vekk fra “status quo”. Dette kom spesielt fra forkjempere som holdt til i Sørstatene, hvor historisk sett dette raseskillet har stått sterkest. Det ble hentet inn flere vitner til denne høringen, blant annet afroamerikanere fra militæret, som hadde tjent landet og fått utmerkelser for det. Hovedmålet med disse høringene var å endre oppfatningen den amerikanske befolkning hadde fått av det afroamerikanske samfunnet etter andre verdenskrig, spesielt etter at Paul Robeson, en afroamerikansk artist og skuespiller, hadde uttalt seg lite gunstig på en konferanse i Paris, som hadde resultert i dette spørsmålet om lojalitet. (Thomas, s30-31, 2012) Derfor kan man vel si at Robinson, som et av de mest fremtredende og lydige medlemmene av det afroamerikanske samfunnet ble et sikkert valg, fordi man tidligere hadde sett i offentlige media og under kamper at han var god til å holde hodet kaldt, spesielt i møte med rasisme. (Robinson & Long, 2013)

Thomas spekulerer rundt hvorfor nettopp Robinson skulle hentes inn, da han mente det ga mer mening hvorfor de andre vitnene som hadde høytstående navn i militæret skulle bidra til høringen. Hovedgrunnen han argumenterer for er at integrasjonen i baseball var den mest omtalte utviklingen innen raserelasjoner siden slutten av andre verdenskrig og frem til *Brown v. Board of Education*. (Thomas, 2012) Igjennom brev fra Robinson til Nixon, som nevnt tidligere, tar Robinson klare skritt for å vise hvilket standpunkt han har i forhold til den nasjonale konflikten som foregikk i USA. Med politiske interesser setter det også hvilke syn idrettsutøveren hadde allerede mot slutten av 1940-tallet, og hvordan han slet med å kontrollere seg i møte med rasisme. Derfor kan man vel si at *Brown v. Board* nesten kunne bli som bensin på bålet for Robinson sin del, som ønsket å bruke sin nyvunne posisjon i samfunnet til mer samfunnssosiale prosjekter. (Robinson & Long, 2013)

Brown v. Board of Education var en rettsak som varte fra 1952-54, og var en svært viktig hendelse for sivilrettighetsbevegelsen, fordi det ble en direkte utfordring mot samfunnets normer og regler, noen av dem satt av Høyesterett. Denne rettsaken som ble tatt opp i Høyesteretten i USA var mellom partene Oliver Brown og The Board of Education of Topeka. Saken handlet om at Brown sin datter var nektet adgang til Topeka sin barneskole, fordi den var bare for hvite. (Star Tribune, 1954) National Association for the Advancement

of Colored People (NAACP) hadde forsøkt å utfordre det lovfestede raseskillet i flere år, og på dette tidspunktet var dette raseskillet blitt opprettholdt ved lov i USA i over 50 år, de såkalte Jim Crow Laws, så på mange måter hadde dette blitt en slags tradisjon i samfunnet, noe som var forventet skulle opprettholdes. (History, 2009) Det betyr ikke at raseskillet stod stødig i samfunnet, fordi prosessen med å utfordre raseskillet allerede var satt i gang flere år i forveien, som for eksempel med Jesse Owens og Jackie Robinson. For med Owens sitt eventyrlige OL i Nazi-Tyskland, som var en sterk utfordring til både nazistisk ideologi, men også til det amerikanske samfunnets opplevelse av afro-amerikansk status, kan man i dag se betydningen av dette sportslige bidraget i hvordan afroamerikanere fikk et løft i samfunnsbetydning. Dette ble også videreført med Jackie Robinson, og særlig fordi temaet rettsaken tok for seg var noe han brant med stor iver for, særlig etter at han selv ble far. Rollen som skribent og forkjemper for sivilrettigheter var noe som tydeligvis lå naturlig for baseballspilleren, og god utdanning hjalp godt på vei i dette arbeidet, men var allikevel ikke utslagsgivende for hans status som idrettsutøver og senere politisk medhjelper. (Robinson & Long, 2013)

Det mest utslagsgivende var nok at Robinson hadde fått en så høy status i det afroamerikanske samfunn. Da man kunne se en tilstrømming til byene for å se baseball, spesielt hos afroamerikanere, noe som var uvanlig, så kunne man fornemme et økonomisk løft til idretten, på grunn av ekspansjon i tilskuerbasen. Med enda flere tilskuere ville det også være lettere med en politisk globalisering, spesielt med tanke på markedsføring av idretten og samfunnsforhold ut til en større internasjonal scene. Robinsons karriere er riktignok noen år tidlig ute i forhold til rettsaken som er nevnt ovenfor, men med føringene som var lagt på Robinson om hvordan oppførsel som var forventet av han, så vil jeg argumentere for at selv om man fikk slått et slag for kampen om integrering i baseball, var det fortsatt store underliggende problemer til den føyelige rollen Robinson tok.

En afroamerikansk sportsjournalist, Sam Lacy, indikerte at Robinson var den valgte mannen som bar drømmer, håp og ambisjoner for alle de 13 millioner afroamerikanere som holdt til i statene. Han ble sånn sett en slags frontfigur for kampen mot forskjellsbehandling og undertrykkelse, men skulle før talen sin i 1949 få kjenne på presset fra medier og befolkning da det ble gjort klart at han skulle tale deres sak. Grunnen til at han ble utsatt for press var at folk fryktet Robinsons deltakelse og tale under høringen skulle gi samme effekt som Robesons uttalelser flere år i forveien, og de mente han burde forholde seg til den posisjonen

han hadde fått, nemlig som baseballspiller. (Thomas, s.32, 2012) Dette kan sammenlignes med hvilken rolle Muhammad Ali selv hevdet han skulle ta i forbindelse med innrulleringen til hæren, nemlig som representant for hele den afroamerikanske rase, men dette kommer jeg mer tilbake til på et senere tidspunkt. I ønsket etter å levere en god tale uten konsekvenser som kunne utspilles etter høringen, rådførte han seg med mannen som hadde vært sentral i integreringen, nemlig Rickey. Ønsket om at Robinson skulle stå som en sentral person i likestillingskampen var jo åpenbart stort hos det afroamerikanske samfunn, men det virker som at de retningslinjene baseballspilleren var underlagt, på sin egen måte var kloke. Hadde han tatt den samme rollen som Ali, kunne den videre integreringsprosessen blitt mer utfordrende, fordi Robinson var nettopp den første som skulle være testobjektet. På den måten hadde han egentlig ikke så mange andre valg enn å følge beskjedene han ble gitt, og da er spørsmålet om dette i realiteten var et sunt og etisk riktig forhold?

Rickey og Robinson samarbeidet om å forberede en god tale som kunne presenteres, og hentet også inn ekstrahjelp fra Lester Granger, en prominent mann innenfor The National Urban League, en organisasjon som kjempet for afroamerikaneres sivilrettigheter og økonomiske rettigheter. Sammen klarte de å produsere en tale som omhandlet kampen det afroamerikanske samfunnet kjempet mot rasisme nasjonalt i USA, hvor de la trykk på at det var en kamp som skulle og ville kjempes uten tilknytninger til kommunismen. I tillegg poengterte de at kampen mot undertrykkelse og rasisme var en kamp som hadde blitt startet og utkjempet mange år før kommunismen steg frem som ideologi, og at det derfor var feilaktig å hevde at afroamerikanere stod i ledtog med kommunistiske verdier. Aviser og innbyggere, både svarte og hvite, var svært positive til talen, og Robinson fikk stempelet amerikaner, som betød at han stod for de amerikanske verdiene, samtidig som han støttet opp om at rasisme var noe som skulle bekjempes og fjernes. (Thomas, s.33, 2012) Akkurat dette finner jeg veldig interessant, fordi det står veldig likt med en uttalelse Carlos kommer med 20 år senere, nemlig det om at når afroamerikanere gjør noe bra er de bare amerikanere, mens når de gjør noe dårlig eller sosialt uakseptabelt er de "Negroes". Det utsagnet sammen med stempelet Jackie Robinson fikk er et tydelig bevis på at dette er en tanke som har vært en del av den amerikanske kulturen i flere årtier, og noe man blir bevisstgjort i større grad når kampen for sivil og borgerrettigheter stiger.

Idretten ble i seg selv en personlighet, med særlig Owens og Robinson som høytalere for de manges håp og stemmer. Som i eksempelet om LeBron James midt i det forrige avsnittet, så

er motsetningen mellom hvordan avisene skriver om idrettsbragder og politiske hendelser i dag kontra hvordan *New York Times* uttalte seg om Robinson, ekstremt store. “With Jackie Robinson, first Negro with a major league club since 1884...” (Effrat, 1947) Med denne innledningen sitter jeg igjen med et par spørsmål, som for eksempel hva forfatteren av artikkelen prøver å oppnå. Er hensikten å sette Robinson som en outsider til det hvite baseballmiljøet, noe han i realiteten var, eller vil forfatteren legge vekt på at det forekommer en historisk hendelse i idretten, med at Robinson er banebrytende? Åpningssetningen er tvetydig på denne måten, fordi det kan gi inntrykk av begge deler. I mine idrettsøyne er hudfargen eller hvilken samfunnsgruppe man kommer fra uvesentlig så lenge man presterer, men samtidig kan jeg se hvorfor man velger å vektlegge det i en historisk sammenheng.

Videre i artikkelen omtaler Effrat Robinson som “Robby”, noe som antyder at man allerede er tatt inn i varmen. (Effrat, 1947) Kallenavn i idretten er i de fleste tilfeller en vennlig gest som viser til at man har en høy status i personens øyne. Dette gir blandede signaler, da åpningssetningen er mye mer upersonlig, men gir et inntrykk av at forfatteren ser det sportslige bidraget på baseballbanen som imponerende nok til at man kan se på Robinson og vurdere han som en av sine egne. Om kallenavnet er noe som kommer fra avisene er jeg usikker på, fordi med tiden har det vært vanlig at utøveres kallenavn kommer fra folket eller utøverne selv, som for eksempel “Mike” for Michael Jordan og Dr. J for Julius Erving II. Inntrykket mitt er at avisenes bruk av “Robby” er en tilpasning til hva folket, og de rundt utøveren allerede kaller han. Dette spiller også en viktig del i hvordan Jackie Robinson kunne bli et symbol for forandringen som foregikk i baseballens verden, fordi det måtte starte hos avisene. Som nevnt tidligere, så henvendte Rickey og Robinson seg til avisene, og som vi kan se i mange ulike aspekter av amerikansk og internasjonal historie, så er avisene ekstremt sentrale i hvordan man kan få frem ønskede budskap til store deler av befolkningen. Så man kan si at det finnes både positive og negative sider ved denne artikkelen fra *New York Times*, men det er vel lite tvil om at skriveriet om Robinson førte til stor PR, og all PR er vel god PR?

Etter å ha lest Robinsons egne gjenfortelling om livet under og etter baseballkarrieren i boka *Beyond Home Plate* sitter jeg igjen med flere tanker om både hva Thomas har presentert, og hvilke verdier Robinson visstnok har stått for. Han drar selv opp “Negroes” i brev til Nixon, hvor han skriver om sin bekymring i forhold til hvilke valg presidentkandidaten tar. Robinson viser i brevene sine at han jobber iherdig med å forsone USA ved å kunne løfte verdien hos sitt eget etniske samfunn, som han beskriver seg selv med under fellesnevneren “Negroes”.

Dette skaper en smule forvirring hos meg, da det bare går snaue ti år til Carlos og Smith kommer med utsagnet om seg selv som enten gode amerikanere eller “bad Negroes”. Når Robinson omtaler seg selv og andre av samme kultur under dette fellesordet, i et offentlig brev, så får jeg inntrykk av at det er noe de har slått seg til ro med, som er stikk i strid med hva motivet for de ulike rettighetsbevegelsene er, nemlig bare å bli betraktet som amerikanere. Thomas har argumentert for at politikerne har brukt idretten etter egne motiver, noe jeg mener han delvis har rett i, men det virker også som at idretten har kommet sivilrettighetsbevegelsene veldig til gode, ved at Robinson har spilt en ønsket rolle for å mykne en revolusjonerende integrering i baseball, samtidig som han har gått i stikk motsatt retning etter sin karriere. Ved å utnytte sin egen heltestatus etter karrieren fikk han en langt større rekkevidde da han fikk sin egen spalte i New York Times. (Robinson & Long, 2013)

Robinson skriver også selv om hvor glad han er for hva baseball har gitt han mulighet til å ta del i. “Because of baseball, I was able to speak on behalf of Negro Americans before the House Un-American Activities Committee and rebuke Paul Robeson for saying most of us Negroes would not fight for our country in a war against Russia.” (Robinson & Long, s.40, 2013) Dette utsagnet er også på sin måte forbindende med neste del i dette kapittelet, som er om Muhammad Ali, fordi her viser Robinson at han også så på seg selv som en representant for det afroamerikanske samfunnet, i likhet med Muhammad Ali, i tillegg til at han poengterer hvordan han stod opp for eget samfunn i forbindelse med amerikansk utenrikspolitikk. En fin måte å avslutte dette avsnittet på, er å referere til Robinsons egne utsagn om at integreringen i baseball uten tvil var et gjennombrudd for en større demokratisering av sporten og av Amerika. (Robinson & Long, s.58, 2013)

2.1.2 Oppsummering:

Den store forskjellen på Robinson, Ali, Carlos og Smith er at de tre sistnevnte får mye mer oppmerksomhet i mediene. Mine tanker er at de utfordrer forventningene den hvite samfunnsgruppen har til afroamerikanere, særlig etter at Robinson har blitt et godt eksempel på “The good negroes”. Inntrykket jeg sitter igjen med er at det er lettere for mediene å ha fokus på underholdningsdimensjonen i Robinson sin tid, fordi baseballspilleren spiller den rollen han har blitt instruert i å gjøre. Forholdet mellom Rickey og Robinson står veldig sentralt i hvorfor Robinson blir betraktet som banebrytende, fordi det er et samarbeid mellom en hvit og en sort mann. Jeg tror at Robinson blir sett på som banebrytende fordi han ikke

truer de tradisjonene det hvite flertallet i USA er vant til, i tillegg til at han blir symbolet på hva dette flertallet ønsker og forventer av afroamerikanere. Derfor argumenterer jeg for at han blir sett på som noe eksepsjonelt, fordi han gjør det samfunnet egentlig krever av han. Han passer inn i kulturmønsteret som har preget USA og idretten i over 60 år på det tidspunktet. Av det jeg har sett i avisene som er nevnt tidligere så virker det som at det er en forbauselse blant journalistene over Robinson sine prestasjoner og oppførsel, som om det var forventet at han skulle prestere dårligere på grunn av sin etnisitet. Dette beviser at det fantes forventninger hos medier og den hvite majoriteten til hvilke verdier en sort mann skulle representere, og at man skulle unngå å sette den amerikanske kulturen i et dårlig lys. På grunn av disse uforventede prestasjonene og gode oppførsel virker det som at avisene hurtig tar til seg Robinson som en av sine egne. Det kan også tenkes at dette skjer fordi Robinson egentlig ikke utgjør en særlig stor trussel mot hvordan den hvite overmannen styrer både baseballen i USA, men også samfunnet. Det gjør derimot John Carlos, Tommie Smith og Muhammad Ali.

2.1.3. Muhammad Alis krigsnekt

Cassius Clay, bedre kjent som Muhammad Ali, er av mange regnet som tidenes beste bokser, og et av de mest kjente navnene i sportshistorien. Han fikk allikevel en kontroversiell rolle i sportsverden da han nektet å innrulleres i hæren før Vietnam krigen, på grunn av sin religiøsitet. Dette fikk også stor medieomtale i USA, da det virket anti-patriotisk for en amerikaner på tiden. I etterkant kan man se ironien i det, da soldater som hadde deltatt under Vietnam krigen fikk en ganske så kald mottakelse ved sin hjemkomst. Hovedgrunnen til at jeg tar med Muhammad Ali, som jeg vil kalle han resten av dette segmentet, er posisjonen hendelsen hans har i historien. Det er et godt bindeledd mellom personer som Robinson og Owens, som på mange måter kan ses på som pådrivere for menneskerettighetsbevegelsene i USA, og til Carlos og Smith. I tillegg til den svært sentrale rollen Vietnam krigen har i amerikansk historie, blir den også et oppgjør med stereotyper i det amerikanske samfunn, og kan nevnes i tråd med hvordan politikk i dagens USA har uttalt seg spesielt om religion, særdeles Donald Trump. Samtidig som oppstyret rundt Ali foregår, skjer det også mye i det amerikanske samfunnet med Black Panthers og Malcolm X som er delaktige i sivilrettighetskampen, og derfor vil jeg forsøke å plassere Alis historie sammen med sivilrettighetshistorien fra 1960-tallet.

Spørsmålet man kan stille seg her er hvorfor får denne hendelsen så mye oppmerksomhet? Vel, først og fremst må man vel si at med en gang det er oppstyr rundt en verdensmester, så ønsker man å kaste mer ved på bålet for å holde det i gang, spesielt for de ulike mediene. For avisene er oppstyret rundt Ali verdt gull, og fører til enda flere kunder som vil lese deres aviser. Jeg har selv sett igjennom avisutklipp fra 1960-tallet, hvor for eksempel New York Times og Chicago Tribune skriver artikler om Ali nesten hver dag fra tidspunktet han går ut og sier at han vil nekte å innrulleres i hæren. I alt fra intervjuer med bokseren selv, til intervjuer med støttepersonell rundt Ali, forsøker artiklene å avdekke sider ved idrettsutøveren og personen Muhammad Ali som kan føre til den neste store nyheten. Det skal også sies at det ikke bare er avisene som forsøker å utnytte hendelsen til sitt eget favør, men Ali gjør også selv et forsøk. For han benytter oppmerksomheten til å promotere sin neste boksekamp, samtidig som han påberoper seg retten til å representere en folkegruppe. Ved å dra inn den politiske hendelsen han har vært med på å skape, klarer han å øke interessen rundt den neste boksekampen og idretten han driver med, som fører til en kombinasjon av politikk og idrett. Denne kombinasjonen blir en to-veis handel, hvor idretten tjener økonomisk på oppmerksomheten, og politikken blir tatt til nye høyder ved å stille nye spørsmål til samfunnet og dets struktur. Med dette mener jeg at oppmerksomheten Ali tiltrekker seg fører til fulle arenaer under boksekampene hans, som igjen gir avkastning for idretten og utøveren selv. Derfor kan man vel si at Ali dro fordel av oppmerksomheten han tiltrakk seg, samtidig som han bidro til økt oppmerksomhet rundt manglende politiske rettigheter hos sorte amerikanere.

Denne toveis-handelen er ikke bare med økonomi som mellomledd mellom idrett og politikk, men er også en indikasjon på et sterkere ønske blant idrettsutøvere å få flere økonomiske fordeler ved å skape oppstyr og ikke være underholdning på en annens premisser. Jesse Owens var tidlig et eksempel for afroamerikanske idrettsutøvere som slet i etterkant av egen idrettskarriere fordi han forsøkte å forene idrett og økonomi i større grad enn hva som var tillatt. (Wiggins, 2014) Michael Jordan valgte å fokusere på idrett som underholdning for å bane vei for egen forretningskarriere, og sørget for at politikk var utelukket fra hans image, derav Jordan-modellen jeg skriver om litt senere. Jeg vil argumentere for at Ali har de samme tendensene, men skjuler disse ved å bruke religion og etnisitet som årsaker.

Chicago Tribune rapporterte i 1967 at Ali sine advokater begrunnet ønsket om å utsette bokseren sin induksjon i hæren på grunn av tapte penger fra kontrakter som ville mistes hvis

han ble tvangs innlemmet i hæren. Dette tyder på at man ikke kom frem med begrunnelser basert på religiøs bakgrunn, forskjellsbehandling på rase, og idrettskarriere, og dermed må dra inn et økonomisk perspektiv for å belyse hvilke utfordringer man møter på der. (Chicago Tribune, 1967-a) Det virker selvmotsigende hvis man ser tilbake på flere av Ali sine utsagn til avisene, men jeg ser også at det kan være en sammenheng mellom å ta opp den økonomiske dimensjonen i tråd med den politiske. Det kan virke som et desperat trekk fra Ali sine advokater, særlig da han selv hele tiden har poengtert at hans motstand er på afroamerikanere sine vegner. Å motsette seg induksjon på grunn av tapte inntekter kan også være et ledd i utviklingen fra slavetiden til en ønsket tilnærmet lik økonomisk og sosial dimensjon for alle samfunnsgrupper i idretten, som er en del av de politiske rettighetene Ali kjempet for.

Lincoln sin teori om globalisering passer godt inn under oppstyret Ali skapte mot slutten av 1960-tallet, fordi man her allerede nærmer seg vendepunktet i utviklingen, fra et myndighets-sentrert perspektiv i forhold til bruken av idrett, til at organisasjoner skal få større betydning i forholdet mellom idrett og politikk. Globaliseringsprosessen avhenger av samfunnsbetydningen hovedaktøren har, og i Ali sitt tilfelle får man en internasjonal oppmerksomhet rettet mot USA, særlig når han hevder at det er rasediskriminering og en religiøs heksejakt i USA, forbundet med Vietnamkrigen. (Anderson, 1967-a) Da det allerede var misnøye til Vietnamkrigen, og stor tvil til utenrikspolitiske motiver i krigføringen, så kan man i dette tilfellet argumentere for at idretten ved Muhammad Ali tar en aktiv rolle i motstanden mot globaliseringen av idretten og myndighetenes ønske om spredning av amerikanske verdier, fordi man åpenlyst sier at disse verdiene egentlig bare er tomme ord. Ønsket om å demme opp for kommunismen stod høyt hos amerikanske myndigheter, men når man begrunner kampen mot kommunismen som en nødvendighet fordi ens egne verdier, liberalismen i dette tilfellet, er bedre, fører det til at de indre konfliktene som allerede raser i USA ender opp med å eskalere. Poenget er at de amerikanske myndighetene tar et klart standpunkt til hvorfor man skal delta i Vietnamkrigen, mens Ali motsetter seg denne visjonen og prøver å få frem at idretten ikke kan brukes etter myndighetens ønske, fordi de har oversett de indre konfliktene som pågår i eget land, og hvor langt Ali som selvutnevnt representant for det afroamerikanske samfunnet er villig til å gå. (Anderson, 1967-b)

For ved begynnelsen av den kalde krigen ble det stilt spørsmål ved afro-amerikaneres lojalitet ovenfor USA som nasjon, hvor Robinson måtte uttale seg under en høring som representant for afroamerikanere, og Muhammad Ali skulle bli svært sentral i oppblussingen av disse

spørsmålene. Ved å gå ut og si at Vietcong aldri hadde gjort han noe, skapte han store kontroverser rundt krigen, og hvilken holdning som fantes i USA, spesielt fra hans øyne. Samtidig så setter han også seg selv i fokus, på grunn av statusen han har som idrettsutøver. “His comment a year ago that he had “no quarrel with them Viet Cong” resulted in him becoming a man without a country.” (Anderson, 1967-b) Dave Anderson skriver her i 1967 at på grunn av Ali sine politiske ytringer ble han en mann uten et hjemland, og det viser til et forhold mellom politikk og idrett som ikke gir mening. Med det mener jeg at på et punkt i karrieren til bokseren blir han fremmedgjort av aviser og folket, mens han mot sin siste boksekamp før saken om hans innrullering i forsvaret tok seg opp, blir hyllet for den idrettsutøveren han er. Holdningen Ali viser og uttrykker står i sterk kontrast til hva Robinson blir hentet inn til høring for å forsvare, nemlig lojaliteten og integriteten til afroamerikanere ovenfor de forente statene i forbindelse med en eventuell krig mot Sovjetunionen. Ali sin holdning ovenfor krigen kan sammenliknes med hva Carlos og Smith begrunner sine handlinger med ett år senere, som hvorfor det afroamerikanske samfunn skal bidra i en krig som egentlig ikke angår dem, da deres samfunnssituasjon tilsvarte undertrykkelse i eget hjemland. Robinson sa selv på høring at afroamerikanere ville kjempe for USA mot Sovjetunionen, men Ali går i motsatt retning når denne indirekte krigen mellom Sovjetunionen og USA blir utkjempet på nøytral jord i Vietnam, hvor han nå sier at afroamerikanere ikke vil kjempe for et land som undertrykker sine egne.

Når Ali blir regnet som fredløs, er det på grunn av kommentaren om Vietcong. Den kommentaren kan også virke samlende for den store antikrigsprosessen som foregikk i USA. 16. Mars 1967 skrev New York Times at King skulle delta i en Vietnam-protest, fordi krigen var en rasistisk krig. Dette kan sammenlignes med Ali sitt søksmål som var rettet mot myndighetene for å kalle inn flere afroamerikanere enn hvite, hvor påstanden var det samme som King kom med. Jeg nevner det så vidt om noen avsnitt, men når King sier at han støtter Ali sine utsagn om krigsnekt, viser han at den politiske motstanden har fått med seg Ali sitt forsøk på å motstå noe de mener er en slags æreskrenkelse, og at sivilrettighetsbevegelsen kjemper samme sak som Ali gjør. Dette ser jeg på som et slags signal om at King står hånd i hånd med Ali, spesielt når han selv går ut i mediene og offisielt støtter bokseren. (Chicago Tribune, 1967-b)

New York Times har en rekke artikler på samme side som beskriver situasjoner hvor studenter boltrer seg inne i klasserom, okkuperer bygninger og protesterer på campus på

grunn av rasediskrimineringen som foregår i USA, og dette er bare noen år etter det blir lovfestet i USA at segregering skal opphøre. Så det er åpenbart at det er indre konflikter i USA, samtidig som man begrunner krigføringen i Vietnam som en kamp for frihet og rettferdighet. Denne indre konflikten hvor de ulike sivilbevegelsene har en rolle viser til at idretten også har en del i den politiske dra-kampen som er under utvikling i det amerikanske samfunn, og Ali er med på å forsterke inntrykket om at amerikansk utenrikspolitikk i Vietnam er et forsøk på å glatte over samfunnsforholdene i egen innenrikspolitikk. (NYT, 1967)

I starten av den da juridiske prosessen som ble satt i gang for å motarbeide induksjonen av Ali til hæren, leverte Ali og advokaten et søksmål som omhandlet en urettferdig raseinndeling av innkallelsen til soldater som skulle sendes til Vietnam. Ali og advokaten mente at det var langt flere afroamerikanere som ble innkalt enn "hvite", og dermed tennes det samme spørsmålet som hadde blitt satt under starten av den kalde krigen, nemlig hvorvidt afroamerikanere hadde lojalitet ovenfor den amerikanske nasjonen. "I'll have to die for what I believe. I'm fighting for the freedom of my people." (Anderson, 1967-a) Denne uttalelsen setter Ali sin tankegang i perspektiv, særlig ettersom det blir nevnt tidligere i artikkelen at det var flere muslimer som var blitt satt i fengsel for å nekte induksjon, og han betraktet de som en del av sitt folk. Så i hans øyne kjempet han både for de som var blitt satt i fengsel på grunn av sin muslimske tro, og for afroamerikanere, som han hevdet oppgjorde en urettferdig stor andel av innkallelsene til militærtjeneste. Her finnes det også en kobling som jeg kommer tilbake til i neste delkapittel om Carlos og Smith, hvor tankegangen om afroamerikansk status blir videreført i deres historiske protest i Mexico.

Den juridiske prosessen jeg nevnte over blir et springbrett for andre fordeler Ali kunne oppnå ved sitt standpunkt. Spesielt hvis man også tar i betraktning det økonomiske aspektet som mediene legger vekt på, som hvor mye Ali vil tjene på sin siste kamp, og hva slags økonomiske fordeler Madison Square Garden vil få på grunn av dette arrangementet. Det virker derfor for meg at mediene, særdeles avisene, blir påvirket i en viss grad av det økonomiske aspektet idrett kan føre med, og derfor får en mildere holdning til politiske uenigheter som framkommer fra idrettsutøveren. (Anderson, 1967-a) Det som også er interessant er hvordan for eksempel Dave Anderson velger å begynne en artikkel om de to motstanderne som skal møte hverandre i boksekamp, som er Cassius Clay (Muhammad Ali), og Zora Folley. Han begynner å skrive om Ali, og skriver at hans karriere har vært preget av kaos, og spesielt med tanke på politikk. Med særlig fokus på tidligere ytringer, som nevnt litt

lenger opp i avsnittet, og på hans muslimske tro, så forsøker Anderson å skape et helhetlig bilde av Ali som leserne lettere kan forstå, og gjøre seg opp en mening på. Ved å skrive at utøveren er preget av kaos og konflikter, så er det lett å gjøre seg opp en mening om at han er en utfordrende personlighet, og dermed kan man forsøke å fremmedgjøre ham, slik som det ble gjort i 1967. (Anderson, 1967-b) Som jeg drøfter senere i denne seksjonen, hvor jeg skriver om Bundinis påvirkning på Ali og hvilke reaksjoner han er med på å skape, så kan man se at avisskriveriene skaper konflikter med hvordan folket skal kunne relatere til Ali. I noen tilfeller kan man se at avisene klarer å skape sympati for Ali sin sak, samtidig som de henter til at noe ikke er som det skal være ved bokseren da de drar opp at han er omgitt av kaos. Med dette skaper man en slags balanse mellom sympati og fremmedgjøring, som kan føre til at den enkleste beslutningen er at utøvere som Ali skal holde seg til idretten, og bare møte opp når det er forventet av han.

Det som også er veldig interessant er spørsmålet som stadig dukker opp, om hvorvidt man skal blande politikk og idrett. Jeg har vært innom det økonomiske forholdet flere ganger nå, og med idrett må man nesten forvente at det skal være en samhandling mellom idrett og økonomi, for sistnevnte faktor har en svært sentral rolle i gjennomførelsen og utviklingen av idrett, både sportslig og kommersielt. Dette får meg til å lure på hvorfor man ikke skal blande politikk inn i idrett? For både Lincoln og Kelley argumenterer for at det finnes en samhandling mellom idrett og politikk, men dette argumenterer de for mellom 40 og 50 år etter hendelsen. På dette tidspunktet fremstilles en slik samhandling som noe mer uhørt, noe jeg vil bevise i kapitlet mitt om Carlos og Smith. Det som kan nevnes er Lincolns ide om politikken benyttelse av idrett i et globalt perspektiv, derav hennes begrep "Globalisation", som er globaliseringen av idrett for å påvirke det politiske bildet man har av en nasjon eller en stat. (Lincoln, 2004) Lincoln peker på at myndigheter aktivt har brukt idrett for å spre et ønsket inntrykk av seg selv internasjonalt, mens Ali har en motvirkende effekt, fordi han i mine øyne går inn for å skape debatt rundt bruken av denne politikken. Han utfordrer de amerikanske myndighetenes bruk av krigføring i tråd med rasespørsmålene som oppstår samtidig med fremmarsjen til borgerrettighetsbevegelsen, Black Panthers og Malcolm X. Dette blir litt motsatt av Robinson, som har retningslinjer det forventes han skal følge, hvor han følger dem. Så kan man jo spekulere om hvilken mottakelse Ali sine reaksjoner ville fått om ikke Robinson hadde klart å vende det andre kinnet til, og dermed holde seg til sport og forventningen om at han kun skulle møte opp for å prestere.

Samtidig som Alis offentlige kamp mot innrulleringen i hæren var bevegelsen Black Panthers på fremmarsj i det amerikanske samfunnet. Black Panthers var en militant motstandsbevegelse bestående av afroamerikanske medlemmer, som var bevæpnet på grunnlag av at de så på det som sin oppgave å beskytte afroamerikanere mot maktmisbruk fra politistyrker og regjering. Bevegelsen var sånn sett relativt radikal, og samsvarte på denne måten med Malcolm X, som var misfornøyd med King sin borgerrettighetsbevegelse og dens ikke-voldelige holdning, særlig i begynnelsen. Panthers og Malcolm X mente at man ikke ville oppnå noe ved å kun demonstrere fredelig, og på sett og vis kan man argumentere for at Ali tilhører under samme tankegang. (Jahr, 2021) Selv om Ali ikke ville gå i krig fordi det var imot hans tro, så hindret ikke troen hans å delta i blodige boksekamper, noe som ikke gir helt mening. På en annen side kan man også si at Ali sitt ønske om å bli holdt utenfor krigen har likhetstrekk med King sin ikke-voldelige fremgangsmåte i sitt sivil-politiske arbeid, og sivilrettighetsforkjemperen har også en egen mening til Ali sin sak, da han sier til Chicago Tribune at han støtter amerikanere som nekter å gå inn i hæren, også Muhammad Ali. (Chicago Tribune, 1967-b) Selv om logikken i Ali sine valg om å være utøver i en fysisk brutal idrett på en måte knytter han opp mot Malcolm X og Panthers, så er inntrykket mitt fra avisartikkelen at Ali hadde mer til felles med King sin filosofi, og at Ali var forberedt på å ta valg som samsvarte med sivilrettighetsbevegelsen sin ikke-voldelige politikk.

Politikk har en samhandling med økonomi, hvor økonomiske midler er med på å sponse ulike politikere og senatorer og deres kampanjer, samtidig som politikken kjøper seg innpass i store idrettsarrangementer med de samme midlene de får til sine programmer. Ved å skape overskrifter i avisene hvor en idrettsutøver tar et politisk standpunkt, vil idretten samtidig bli en arena for politisk og økonomisk utvinning av idrettens bidrag, og føre til videreutvikling av alle disse forskjellige faktorene. Her klarer Muhammad Ali å promotere sin religiøse tro, og dermed skape et bredere grunnlag for viktigheten av idrettens rolle i samfunnet, ikke bare som en bro til politikk og økonomi, men også som en slags forkjemper for religiøsitet. Han klarer også å promotere at han selv, som en sort amerikaner, ønsker en større annerkjennelse ved å bruke underholdningsdimensjonen og sin religiøsitet. Det man skal huske på er at afroamerikanerne har lidd under slaveriet med små økonomiske fordeler, og når Ali stikker hodet frem for å snakke om rasediskriminering i forhold til induksjon til hæren, så sier han at han ikke bare vil spille etter andre sin fløyte, men vil ha en selvstendig rolle. Dette er noe som gjentar seg i flere hendelser, delvis med Robinson og Jesse Owens, men i større grad med Carlos og Smith, og med en rekke basketballspillere på 1990-tallet. Den rettferdige betalingen

og anerkjennelsen står høyt fordi det preger utøverens følelse av respekt fra organisasjon og samfunn, og ved å utfordre den immuniteten Ali mente han hadde på grunn av religiøsitet, økonomi og sportslige prestasjoner, går de amerikanske myndighetene klart ut og sier at det er de som er i ledersetet, mens Ali bare skal møte opp og underholde når han får beskjed om det.

I det store bildet så er det to grunner til at denne saken blir så blåst opp i mediene: Politikk og religion. Det politiske har jeg allerede nevnt i en viss grad, og det religiøse kan man se på mer som et forsvar Ali benytter seg av i det offentlige. For med folket og avisenes spekulasjoner i hvorfor Ali fremtrer som illojal ovenfor amerikansk patriotisme kommer hans muslimske tro til sentrum, særlig i hvordan han argumenterer. Ali uttalte seg om at det går imot hans religiøse tro å gå inn i Vietnamkrigen, og i tillegg kom han med kommentaren jeg nevnte tidligere. Dette skapte store reaksjoner, spesielt fordi det ikke var veldig vanlig å lese om idrettsutøvere, spesielt boksere, som var muslimer i tillegg. New York Times ved Dave Anderson skrev en hel artikkel i 1967 om hans tro, hvor de også spurte og spekulerte i om Ali egentlig var styrt av sin muslimske lærer, og om hans politiske standpunkt i bunn og grunn var påvirket av andre mennesker. I mine øyne kan dette være et forsøk på å svekke Ali sin integritet, eller på å kaste et nytt lys over religionens rolle i samsvar med idretten. I svar til disse spørsmålene var Ali veldig klar på at ingen styrte han, ingen hadde makt eller innflytelse nok til å kontrollere han, samtidig som han refererte til advokaten sin, som skulle ta seg av saken videre. (Anderson, 1967-a) Det er handlingene Ali og advokaten gjør på et senere tidspunkt som skaper et enda mer interessant bånd mellom idrett, religion og politikk.

Når Ali sier at det ikke er noen som styrer han sitter jeg igjen med inntrykket av at det kan være et stikk til myndighetene om at han vil ha mer makt til å ta avgjørelser i idrettens navn, selv om det i dette tilfellet virker som at idretten kommer litt senere i rekken av prioriteringer. Hvis stikket er en realitet, så er det ytterst interessant, fordi det viser til en holdning som allerede begynte med Owens, og ble videreført med Robinson, nemlig holdningen om at idrettsutøvere vil ha større ansvar og makt over egne karrierer og hva som skal være tillatt, som ved innblanding av politikk og økonomi i underholdningen. Owens stod for en utfordring mot den nazistiske ideologien som ble utøvd i Tyskland og fordommene som ble holdt mot mennesker med sort hud, mens Robinson ble et varselsskudd mot den amerikanske befolkning om at forandringer var i anmarsj. Ali blir videreføringen av disse felles idealene hvor kampen mot å skulle ha en passiv rolle basert på å føye den hvite overmakten fortsetter, og dette skinner klart som problemstillingen når Carlos og Smith går ut mot USA og IOC. Så alle

disse personene og hendelsene kan forbindes av at det er en kamp mot stereotypen hvor idrettsutøvere kun skal møte opp, gjøre det som forventes, og dra hjem igjen, noen ganger med svært liten fortjeneste.

Anderson skriver veldig direkte, men klarer fortsatt å fremstille Ali på en beundringsverdig måte. Dette gjør han ved å sette bokserens egne utsagn veldig sentralt i artiklene, samtidig som man kan se han bruker egne refleksjoner for å sette sitt eget preg på artikkelen. Han klarer å skrive om all motstanden bokseren møter utenfor ringen, samtidig som han fronter bokseren sine egne synspunkt, og klarer dermed i mine øyne å glorifisere han. “Despite a career of headlines, often on page 1, Clay has appeared to be as serene as the eye of a hurricane.” (Anderson, 1967-b) Med dette virker det som at journalisten henviser til all oppmerksomheten som er rundt boksekarrieren til Ali, men hevder at personen Ali utviser god ro, på tross av alt som foregår rundt han. Dette prøver store deler av støtteapparatet rundt Ali å få frem, noe Anderson også skrev en artikkel om, hvor en av bokserens nærmeste medhjelpere stod i sentrum.

Drew “Bundini” Brown er ikke et navn man tenker har en umiddelbar rolle til Ali sine utfordringer med rikspolitik, men spiller allikevel en viktig rolle i menneskeliggjøringen av verdensmesteren. For det er også noe Anderson ved *New York Times* prøvde å gjøre, i likhet med andre aviser, som for eksempel *Chicago Tribune*. *Chicago Tribune* skrev en artikkel den 14. April 1967 om bokseren og hans advokater, og at de hadde sendt inn en beskrivelse av Ali som en svart mann, eller: “so-called Negro male”. Dette er ganske så likt som hva Anderson skriver, og viser at ulike medier har skrevet med relativt like baktanker. Forskjellen *Chicago Tribune* gjør fra *New York Times* er at de velger å legge til en setning om at Ali visstnok har bestemt seg for å gå inn i hæren, så han ikke skal knuse morens hjerte. Dermed forsøker avisen å gjøre sin egen lille tvist for å skape et annet blikk på bokseren, nemlig med å dra opp familieforhold for å få frem personlige sider hos han. Ali selv nekter på dette, og sier at dette har blitt sagt av noen som vil slå gnister i hans personlige liv og spørsmålet rundt induksjonen. (Chicago Tribune, 1967-a)

Selv om bokseren var verdensmester, og sånn sett hevet over “normale mennesker”, ville man, og vil fortsatt, finne noe som kan knytte verdensmestere og mannen i gata sammen. I dette tilfellet ble det motivatoren og assistenttreneren til Ali, Drew Brown. Bundini, som han ble kalt, var i likhet med Ali også afroamerikansk, som gjør det lettere for det

afroamerikanske samfunn å relatere til. I tillegg vil et slikt crew som Ali hadde, sterkt preget av afroamerikanere, vise til den dominerende hvite samfunnsgruppen at afroamerikanere har det som skal til for å briljere.

Bundini bidro med mye latter, for å prøve å nøytralisere all stress Ali kunne oppleve fra mediepresset, spesielt rundt hans politiske og religiøse valg. "Aide to Champion Provides Laughs at Training Site" er tittelen Anderson brukte om Bundini, for å gi et innblikk i hva slags effekt medhjelperen hadde på Ali. (Anderson, 1967-c) I løpet av artikkelen blir det nevnt flere tilfeller hvor medhjelperen og Ali blir regnet som en slags musikalsk duo, som skapte mye latter og god stemning i omgivelsene rundt seg selv. Det er også et sitat fra Bundini, hvor han har bedt Ali om å legge hodet på skuldrene til Bundini og gråte en skvett når reporterne spør om du skal i hæren. Dette blir dratt opp som et komisk øyeblikk, spesielt fordi verdensmesteren finner det underholdende at han som er så tøff skal gråte. Sitatet er også forklarende for hvordan personene rundt Ali så på hele hendelsen, og hvordan de forholdt seg til verdensmesteren sine følelser rundt saken. (Anderson, 1967-c) Jeg synes dette er et godt bidrag i Ali sitt forsøk på å vekke oppmerksomhet rundt vanskelighetene afroamerikanere møter på, og ved å omgi seg med mennesker som Bundini, klarer mediene å skape sympati ovenfor Ali og hans synspunkter. Menneskeliggjøringen av Ali på grunn av uttalelser Bundini kommer med, fører til at man vil sympatisere med bokseren og hans crew, og dermed alle de representerer. Dermed blir dette et eksempel på når underholdningen i og rundt idretten kan føre til større emosjonelle relasjoner mellom idrettsutøvere og samfunnet.

Det som også kan poengteres er hvordan det blir skapt stereotyper rundt idretten, og i dette tilfellet særlig boksing. De mest omtalte bokserne de siste 60 årene, i hvert fall som jeg har fått med meg, er afroamerikanere, som Mike Tyson, Muhammad Ali og Joe Frazier. Som jeg har nevnt tidligere om Ali drar journalistene opp at han har hatt en særdeles kaospreget karriere, med flere ulike hendelser, som for eksempel hvor kraftige slag han leverte, hvorav noen av dem sørget for at motstandere trengte operasjoner etterpå. (Anderson, 1967-d) Med Mike Tyson blir det også noe av det samme, spesielt med hvor brutal han kunne være, og høydepunktet i karrieren hans ble når han bet motstanderen Evander Holyfield, noe som alltid vil bli husket som grotesk i idrettshistorien. Så man kan argumentere for at afroamerikanere dominerte boksportens, og det var stor oppmerksomhet rundt de ulike bokserne, men med en gang de gjorde noe som ikke stod til forventningene i samfunnet, ble de hurtig dømt med sterke ord som illojalitet, brutalitet og groteskhet. (The News Leader, 1997)

En veldig interessant vending på hva reportere mente om Ali sitt valg om å nekte militærtjeneste er da de sammenlignet boksing og krigføring. Da Ali fikk spørsmål om hvordan han som profesjonell bokser kunne være en krigsmotstander, viste reporterne tydelig at de mente at boksing inneholdt mange av de samme brutale egenskapene som en krig inneholder, og klarer dermed å antyde at idrett og krig faktisk kan gå hånd i hånd. Det tilsier at idrett ikke er en egen bevegelse i samfunnet, men heller at det kan være et slags utspring fra andre retninger i samfunnet. Hvis man tenker på hvor boksing kommer fra, hva slags historikk idretten har, så er det ikke veldig merkelig at reporterne ville sammenligne krig og boksing. Da boksing stammer fra det antikke Hellas, og ble ført videre til gladiator kamper i Roma, kan man se hvordan man kan tenke på boksing i forhold til situasjoner som inkluderer liv og død. (Bryhn, 2020) Ali svarte på dette ved å henvise til hvordan boksing blir gjennomført, med at man har en dommer som stopper kampen hvis det går for hardt for seg, i tillegg til at man ikke har intensjoner om å drepe motstanderen. I krig har man denne intensjonen, samtidig som man har våpen, bomber og maskineri, noe man ikke har i boksing. Derfor var verdensmesteren veldig klar på at boksing og krig er to helt forskjellige ting, og derfor kunne han være en motstander til krigføring. (Anderson, 1967-a) Hans religiøse holdning var også hjelpelig i forhold til at han bare ville gå til krig for å beskytte en suveren muslimsk stat, og eget liv, i motsetning til hva Vietnamkrigen faktisk handlet om, som var en ideologisk krig på fremmed jord.

2.1.4 Oppsummering

Jeg ser at Ali sin krigsnekt blir et samlingspunkt for økonomiske, politiske, religiøse og sportslige dimensjoner, hvor han virker bevisst over hvilke dimensjoner han bruker for å unngå induksjon. Avisene er med på å synliggjøre dette, hvor de i tillegg forsøker å enten fremmedgjøre bokseren, eller skape sympati for hans sak. Dette er en stor kontrast til hvordan Robinson forholdt seg til de sosiale og kulturelle forventningene USA hadde til afroamerikanske idrettsutøvere, og Ali virkeliggjør idrettsutøveren sin rolle som noe mer enn bare underholdning. Sivilrettighetsforkjempere som King gjør i likhet med avisene et forsøk på å sette sitt preg på Ali sin situasjon ved å uttale seg om hva de synes om bokseren sitt standpunkt. Muhammad Ali blir veldig sentral i spørsmålet rundt hvilke holdninger man har til afroamerikanere, og gjør egentlig det motsatte av hva Robinson i sin tid sier afroamerikanere ville gjort i forbindelse med krig. Han viser at forholdet mellom idrett og politikk også kan utvides til å inkludere religion og økonomi, hvor særlig religion og økonomi

skal utgjøre en stor del av hans kamp mot myndighetene. Ali blir også på sin måte en utfordring mot Lincoln sin teori om hvordan globalisering fungerer, fordi han går ut med et signal om at utøverne krever mer makt enn hva de har blitt gitt. I tillegg kan vi se at hans holdning om å stikke hodet frem i stedet for å gjøre det de fleste forventer av han, som er å holde seg til idrett, blir videreført med John Carlos og Tommie Smith, som jeg nå skal gå nærmere inn på.

2.2. Carlos og Smith på podiet i Mexico, og utestengelsen av Sør-Afrika

I dette kapittelet vil jeg fokusere på Tommie Smith og John Carlos, og deres protestaksjon under medaljeseremonien i de olympiske lekene i 1968, i Mexico. Her vil jeg fortsette analysearbeidet av avisartikler fra samtiden, og se på hvilken kontekst hendelsen skjer i. Jeg vil drøfte de tidligere hendelsene som er nevnt i forrige kapittel opp mot denne hendelsen, for å forklare betydningen dette hadde for samfunnet i USA på 1960-tallet. Jeg vil også se på hvilke reaksjoner som ble gjort nasjonalt og internasjonalt i etterdønningene av hendelsen, og hvordan det påvirket den internasjonale politikken, særlig med utestengelsen av Sør-Afrika. Rasepolitikk vil stå sentralt i dette kapittelet, hvor jeg vil drøfte hvordan sivilrettighetene ble båret fram av ulike bevegelser, med ulike idrettsutøvere som aktører, og hvordan historikere de siste ti årene har skrevet om tidsperioden.

2.2.1. Carlos og Smith

“The untypical exhibition of these athletes also violate the basic standards of sportsmanship and good manners highly regarded in the United States.” (The Morning Call, 1968) Dette utsagnet var en del av pressemeldingen den amerikanske olympiske delegasjonen la ut etter Tommie Smith og John Carlos sin berømte protest under de olympiske lekene i 1968. Dette kapittelet skal i stor grad handle om reaksjonene som kom fra denne hendelsen, hva som foregikk i kulissene og i etterkant fra protesten, og hvordan vi ser på øyeblikket i dag. Jeg skal se nærmere på de forskjellige synspunktene hos andre utøvere og organisasjoner på hva duoen gjorde, ved å se på kritikken de møtte i 1968, kontra heltestatusen de har i dag.

I 1968 var det duket for sommer-OL i Mexico City, Mexico. Månedene som ledet opp til lekene var allerede turbulente, med demonstrasjoner mot ledelsen av landet og forskjellsbehandling mot ulike folkegrupper i landet. Litt over en uke før lekene skulle åpnes skjedde en av flere tragiske hendelser som hadde forekommet den siste tiden i Mexico. En gruppe demonstranter hvor majoriteten var studenter, hadde samlet seg i Mexico city for å

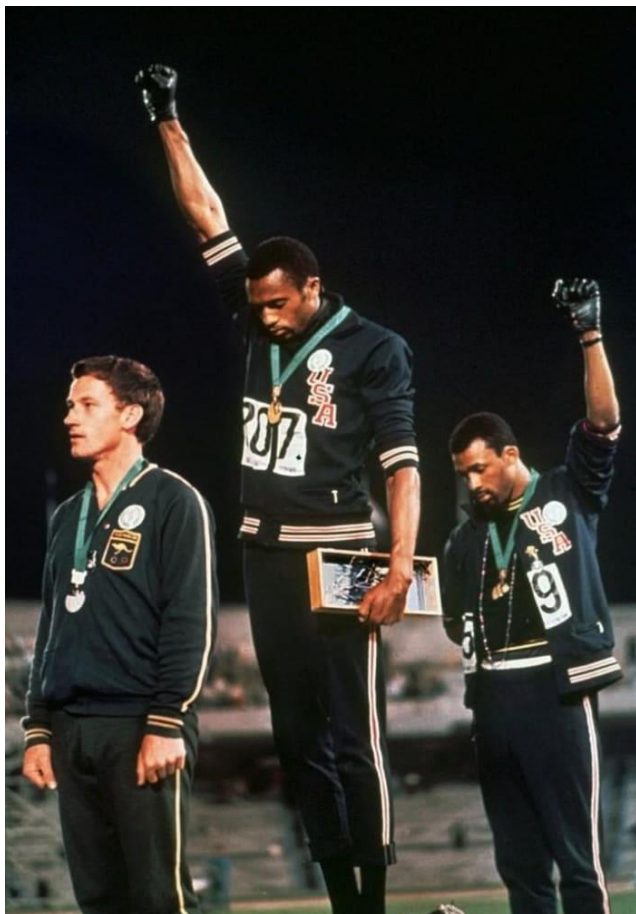
planlegge veien videre for Mexican students´ movement. Myndighetene sendte tankser og soldater for å spre og effektivt stoppe ansamlingen av mennesker, og hendelsen endte med en massakre. Soldatene begynte å skyte inn i folkemengden, som resulterte i at flere hundre mennesker døde. Arizona Republic meldte 25. September 1968 om kamper mellom studenter og politi i Mexico, med væpnede konflikter. Dette var en pågående politisk konflikt hvor studentbevegelsen hadde gitt advarsel om at de ville demonstrere ved å forstyrre de olympiske lekene som nærmet seg, med mindre det ble gjort store forandringer i Mexico. (Arizona Republic, 1968-a) Denne frykten kan hjelpe oss med å forstå at Smith og Carlos ble symbolet på hva studentorganisasjonene og andre samfunnsgrupper kjempet for, og at man var villige til å utfordre den makten myndighetene i Mexico og USA hadde, noe myndighetene likte svært dårlig. Det kan derfor være en av grunnene til at situasjonen skapte mange forskjellige reaksjoner, nasjonalt og internasjonalt.

Dette ga friidrettsløperne og menneskerettighetsforkjemperne muligheten til å adressere problemene de stod ovenfor i USA, men som også mange andre opplevde i andre land rundt om i verden. Deres ønske var å kunne fronte samfunnsproblemene på en plattform som ville nå verden, og dermed plante ideen om at det var urettferdig behandling, og at ved å akseptere dette, kunne man skape forandring. Organisasjonen de var frontmenn i, Olympic Project for Human Rights, hadde kommet frem som en organisasjon for svart stolthet og sosial oppmerksomhet. Organisasjonen, eller prosjektet, var et initiativ for å skape debatt omkring deltakelse i OL, om det var et ønske for en boikott. For å vise støtte gikk flere utøvere, blant annet roere fra Harvard, ut til media og sa de støttet denne menneskerettighetsbevegelsen, fordi de var enige i kritikken som var rettet mot samfunnet i USA. Oppslutningen til Olympic Project for Human Rights økte i tiden før lekene begynte i Mexico, og skapte debatt i medier og samfunn. (Arizona Republic, 1968-b)

Hyllesten som forandret historien:

Den store diskusjonen som hadde vært innad i Olympic Project for Human Rights var om afroamerikanske skulle delta under sommerlekene. Dette var på grunn av behandlingen de opplevde i USA, men også for politikken og ideologiene som ble ført av flere deltakende land. Carlos og Smith bestemte seg for at de ville delta, i håp om at resultatene og handlingene som skulle påfølge kunne påvirke den allmenne oppfattelsen av hvordan menneskerettigheter ble bevart i ulike land. Umiddelbart har dette en slående likhet med beslutningen til Jesse Owens om hans deltakelse under lekene i Nazi-Tyskland i 1936.

200 meter finalen gikk godt for amerikanerne, som endte med en førsteplass for Tommie Smith, andreplass for australieren Peter Norman, og tredjeplass for John Carlos. Det sportslige ble en kjempesuksess for amerikanerne, hvor Smith satt ny verdensrekord på 19 sekunder og 83 hundredeler, i tillegg til at han og de to neste på pallen satte olympisk rekord på distansen. Smith sitt resultat var også første gang i olympisk historie at noen hadde klart å løpe 200 meter på under 20 sekunder, så rekordene florerer i finalen, men var allikevel ikke det finalen og lekene skulle huskes best for. For det var da premieutdelingen skulle starte, at planene til den amerikanske duoen skulle gjennomføres. Da duoen hadde sikret seg emblemer som representerte organisasjonen de var svært delaktige i, festet de emblemene på draktene sine, slik at alle kunne se dem. Dette var noe de hadde forberedt på forhånd, slik at merkene skulle være klare før innmarsjen mot podiet. Det neste steget i protestaksjonene var allikevel det som skulle ta kaka, eller være kirsebæret på toppen av kremen.

(Blakemore, 2018) (Figur 2)

Dette bildet skulle vise seg å bli et mektig symbol for saken de trodde på, og kjempet for. Da de kom opp på pallen, og The Star Spangled Banner runget ut over stadionet, senket de blikket, og samtidig som de løftet den ene armen. Som man kan se på bildet, så har de en svart hanske på den ene hånden, og dette skulle være et symbol for Black Power, hvor hånden skulle representere ønsket om at mennesker skulle stå sammen for svarte og deres rettigheter til å bli hørt og behandlet som likestilte ovenfor hvite. Noe som kanskje ikke går like klart ut fra bildet er at begge amerikanerne gikk opp på scenen uten sko. Iført svarte sokker uten sko, ville de at det skulle bli representasjonen av svart fattigdom. De hadde også på seg kjeder med perler, som man kan se Carlos har på bildet. Dette var for å protestere mot lynsjinger, som han hadde sett alt for mange bilder av. (Blakemore, 2018) Øyeblikkelig etter at den amerikanske nasjonalsangen var ferdig spilt, ble det helt stille på stadion, etterfulgt av intens buing og rasistiske tilrop. Amerikanerne ble fort fraktet vekk fra scenen, og ut av stadion. (ABC News, 1968)

Så hva ble resultatet av protesten den amerikanske friidrettsduoen utførte i Mexico? Jeg nevnte den øyeblikkelige reaksjonen på stadion, og at de ble fraktet vekk fra stadion i all hast, men dette var bare starten. Avery Brundage, som var leder i IOC, International Olympic Committee, var visst rasende over opptreden, fordi han mente at idretten, og spesielt de Olympiske Leker, ikke skulle være en plattform for politiske ytringer, fordi det ville ødelegge for det han mente var lekernes sanne mening og hva det skulle handle om: Idrett. Et interessant aspekt ved dette er at 30 år tidligere var Brundage president for den amerikanske olympiske komite, og fremla ultimatumet den amerikanske delegasjonen hadde om at enten måtte tyskerne tone ned rasepolitikken sin og la jøder og svarte delta på lik linje som alle andre i lekene i 1936, eller ha lekene uten deltakelse fra USA. Dermed tok han del i politiseringen av lekene, noe han forkynte ikke burde høre hjemme under lekene i 1968. (Guttman, 2003) Han var også anklaget i lang tid for å være bestukket av tyskerne og nazi-vennlig, noe som gjorde at politikken han eventuelt støttet ville gå i stikk motsetning til hva Carlos og Smith protesterte mot, nemlig føring av en rasepolitikk og tilstedeværelse av undertrykkelse mot svarte.

Brundage sin reaksjon var å tvinge den amerikanske delegasjonen til å utvise duoen fra utøvernes landsby og sende de hjem. Dette førte til enda mer oppmerksomhet rundt Brundage sin karakter, hvor flere afroamerikanske utøvere sendte inn et krav om å fjerne Brundage, fordi han ifølge dem hadde utfordret de til å delta i protesten, for så å true dem med at de ville

bli sendt hjem hvis de forsøkte å delta. (Chicago Tribune, 1968) John Carlos gikk ut i mediene med beskjeden om at han hadde satt i gang en prosess for å saksøke den amerikanske olympiske komiteen, fordi de hadde brutt hans konstitusjonelle rettigheter ved å utvise han og Smith. Flere utøvere støttet opp om Carlos sin juridiske handling, og dette kan ses på som en eskalering av utøvernes kamp for større makt, slik som ved Ali sitt søksmål mot myndighetene året før. Innen idretten virker man overraskende positive til å utfordre IOC og myndighetene på dette tidspunktet, men det avhenger helt av hvilken side av makten man står på. For de som var vant til fordeler og delaktighet i styringen av idrett og samfunn, blir det nesten en selvfølge at man må være kritiske til sine motstandere. Man kan vel derfor argumentere for at Brundage sitt initiativ, som skulle forhindre ytterligere politisk innblanding i idretten, faktisk førte til det motsatte. (Grimsley, 1968-c)

The Miami Herald skrev den 20. Oktober 1968 om hvordan disse lekene hadde gått fra å virke ganske rolige og normale, til å inneholde en dramatisk atmosfære, særlig når utvisningen av Carlos og Smith blir iverksatt. Deres omtale av løperne som sorte militante er en utypisk måte å referere til utøverne på, fordi det indikerer at de har en større rolle i idrettsarrangementet enn det sportslige. Den amerikanske olympiske komite gjør som de blir beordret av IOC, mens den mexicanske organiseringskomiteen, som er arrangør, sier at løperne kan få bli i Mexico så lenge de vil, de ser ikke noe problem i hendelsen. Dermed får man en politisk konflikt mellom IOC, amerikansk olympisk komite og arrangøren. (Pope, 1968) IOC sender ut et signal om at alt skal foregå på deres premisser, og utøvere som forsøker å utfordre den makten de sitter med skal straffes. "Stick to sports" tankegangen blir videreført fra Robinson og Ali med IOC og den amerikanske komiteen sine reaksjoner, samtidig som den mexicanske arrangøren virker til å oppfordre flere utøvere om å utøve samme oppførsel som Carlos og Smith. Om dette er for å sende et stikk til IOC eller USA sin politikk er jeg usikker på, men det kan også være fordi de skjønner at opptrinnet på podiet kan bidra til at man vil huske på lekene som mer enn bare underholdning. Hvis det er tilfellet, sier arrangøren indirekte at de ser verdien av å blande dramatikk og politikk inn i et arrangement som OL, fordi det kan være positivt for både idretten og verdens videreutvikling.

ESPN skrev en artikkel i 2018, som en 50-års markering for lekene og hendelsen, hvor de refererer til to brev som nylig har blitt sluppet for allmennheten fra et privat arkiv hos en av arrangørene fra den mexicanske komiteen for lekene i 68. Brevene inneholder samtaler mellom Brundage og Ramirez, som var formann for komiteen. De viser til Brundage sin

bekymring over fremtidige protester som kan forekomme under lekene, og bekymringene var adressert flere måneder i forveien. “Brundage wrote to Ramirez about his desire to “avoid any occurrences [that] will endanger the dignity of the Games,” in reference to potential protests related to the civil rights movement from American athletes. “[Participants] in a demonstration must be removed from the Games. U.S.A. competitors should be warned that they will be sent home.” (Gomez, 2018) Brundage sin bruk av ordet “dignity”, eller verdighet, skaper spørsmål rundt maktforholdet i forbindelse med lekene. Han vil unngå at noen hendelser skal kompromittere lekenes verdighet, men på et tidligere tidspunkt i lekenes historie har han selv vært en del av å risikere lekenes verdighet, da han på dette tidspunktet ikke hadde rollen som IOC-sjef. Derfor virker dette utsagnet som en bekymringsmelding for at hans makt innad i IOC kan utfordres under lekene, noe han vil unngå.

Som nevnt tidligere, så var det på dette tidspunktet allerede store demonstrasjoner og mye oppmerksomhet rundt kampen for menneskerettigheter i USA, spesielt etter drapet på Martin Luther King Jr. Drapet ga også en umiddelbar økning i oppmerksomheten og engasjementet hos de ulike bevegelsene som kjempet for likestilling mellom svarte og hvite. Videre siterer artikkelen et utsagn Smith kom med til et magasin i 2012, hvor han beskriver sin oppfattelse av Brundage sin visjon om at man skulle unngå protester under lekene. Han hevdet at IOC-sjefen la en barriere på den amerikanske olympiske komite som skulle true komiteen til å videreformidle at hvis noen frontet politikk, ville hele det amerikanske olympiske laget bli sendt hjem som straff for det. (Gomez, 2018) Ved å gjøre dette ville Brundage effektivt klare å forhindre ytringsfriheten til utøverne, samtidig som idretten og lekene kun ville stå for en ting: Underholdning. Dette er med på å tydeliggjøre hvem det er som sitter med makten, og hvilke sanksjoner som kan forekomme hvis man trosser retningslinjene. Det virker for meg som at det blir en politisk innblanding når Brundage sender dette budskapet, fordi han gjør et stort poeng ut av at IOC har kontrollen, ikke utøverne, og at utøvernes jobb ikke er å tilføre arrangementet politisk substans, men heller danse etter IOC sin pipe.

Da 200 meter finalen skulle starte, var Brundage på tribunen, men valgte å forlate øvelsen for å se en annen øvelse et annet sted. Her ble det dramatisk, fordi han egentlig skulle dele ut medaljene til vinnerne. Ved ettertanke er dette skremmende likt hvordan lekene i 1936 utspilte seg, med Hitler som nektet å gratulere og hilse på Jesse Owens etter hans seier. Will Grimsley skriver at Carlos og Smith meldte på forhånd at de ikke ville delta på medaljeseremonien fordi det var Brundage som skulle overrekke medaljene, og siden han var

for å gi Sør-Afrika tillatelse til å bli en del av de Olympiske Lekene igjen. (Grimsley, 1968-b) Etter at duoen hadde gjennomført protesten, og IOC-sjefen hadde fått truet den amerikanske olympiske komite til å utvise duoen fra landsbyen og sendt de hjem, ble det også stor medieoppmerksomhet rundt hendelsen. Først hadde den amerikanske komiteen nektet å straffe utøverne, men *New York Times* rapporterte i 1968 om at IOC hadde truet den amerikanske delegasjonen med at de ville kaste ut hele det amerikanske laget hvis ikke det ble satt i gang sanksjoner mot Carlos og Smith. (Grimsley, 1968-a) USOC gikk selv ut med en pressemelding senere om at utøverne hadde brutt reglene for gode manerer og sportslighet ved sine stille protester, og at det var grunnen til deres utkastelse.

I likhet med selve protesten var det en gjenstående ting til som skulle bekymre IOC-sjefen, og det var filmen fra lekene. Han ønsket ikke at videoen skulle gjenspeile hva som hadde skjedd under lekene, og forsøkte å bruke sin innflytelse for å påvirke arrangøren til å gjøre endringer. Arrangøren så derimot på videoen og handlingen som et mulig ikonisk øyeblikk for historien, og var nølende til å følge Avery Brundage sin oppfordring, selv etter kommentaren han kom med i et av brevene: “It was very disturbing to have you confirm the rumors that have reached my ears about the use of pictures of the nasty demonstration against the United States flag by negroes in the official film of the Games of the XIX Olympiad,” Brundage wrote to Ramirez in a second letter, dated AUG. 19, 1969. “As you know, the reaction was immediate and the culprits were sent home at once.” (Gomez, 2018) Her virker det åpenbart at IOC-sjefen ikke har et syn på menneskerettigheter som en mann i hans posisjon bør ha. Det virker som at Brundage har valgt seg ut en del av de olympiske verdiene, men har valgt å utelukke noe. Han mener at lekene kun skal inneholde de sportslige verdiene, og dermed neglisjerer han den menneskelige dimensjonen som de olympiske verdiene er bygd på. (SNL, 2021) Ved å kun fokusere på det sportslige, og samtidig være kritisk til innblanding av menneskelige og politiske faktorer, viser Brundage at det er viktigere for ham med opprettholdelse av egen makt, enn å jobbe videre med det olympiske idealet om utvikling i samfunnet.

Ved å unnlate å benytte seg av navnene til Carlos og Smith i brevet, og i stedet referere til dem etter deres etnisitet og hvilken samfunnsgruppe de hører til, så forkaster han et av de olympiske idealene om likhet for alle. Dette forsterker ikke hans offisielle posisjon i idrettsverden, og er vel også med på å synliggjøre hvor sannsynlig det var med hans tilknytning under tidligere olympiader, som lekene i 1936, hvor han var anklaget for å være nazi-vennlig, og med vilje hadde oversett overgrep gjort mot jøder og svarte. Den

inkonsekvente holdningen Brundage og IOC viser er ganske samsvarende med mangelen på faste retningslinjer. For ved å boikotte Sør-Afrika i 1964 på grunn av rasepolitikk, som jeg kommer tilbake til, men samtidig fordømme Carlos og Smith, viser organisasjonen en mangel på integritet, og åpner opp for ideen om at de olympiske verdiene egentlig er utdaterte og ikke samkjørte med hvilke verdier man behøver i et stadig skiftende politisk og ideologisk verdensbilde. Det kan også tenkes at å utestenge Sør-Afrika var passende for IOC fordi det var de som fikk bestemme det, mens innblanding i Smith og Carlos sin protest kom som en reaksjon på at de følte at løperne utfordret deres kontroll. Derfor blir det heller et spørsmål om hvem som får bestemme og ha kontroll, i stedet for å ha en konsekvent policy.

Ramirez, som jeg nevnte tidligere, var en av nøkkelpersonene i beslutningsfasen som omhandlet bruken av videoen, og spesielt hva slags rolle protesten skulle få i videoen. Sønnen til Ramirez, som har hatt ansvar for farens historiske arkiv, som også inneholdt flere brev mellom Brundage og formannen, hadde følgende å si til ESPN journalist Tlatoani Carrera: "It was an iconic moment of the Olympics, which many people thought could be a fleeting thing," said Javier Ramirez Campuzano, Ramirez's son and custodian of his father's historical archive. "The moment was in keeping with the Olympic ideal of equality. The protest was not inconsistent with this ideal." (Gomez, 2018) Så man kan vel si at målet den amerikanske friidrettsduoen hadde satt seg ble oppnådd, selv om de opplevde strenge disiplinærsaker umiddelbart som reaksjoner mot protestaksjonene.

Australieren Peter Norman, som stod med sølvmedaljen rundt halsen, var en stor støttespiller både i forkant, under, og etter aksjonen som skulle skrive navnene til Carlos og Smith inn i historiebøkene som ikoner. Det er lett å referere til Norman som den glemte helten, for den innsatsen og offeret han ga for å ytre sin mening, uten at han fikk den samme hederen i etterkant som amerikanerne fikk. For da trioene stod klare før innmarsjen til medaljeseremonien fant Carlos ut at han hadde glemt de svarte hanskene sine. Norman kom da med forslaget om at amerikanerne kunne ta en hanske hver, slik at begge fikk gjennomført aksjonen. I tillegg spurte han hvordan han kunne bidra til å gjøre en enda mer storslagen protest. Dette førte til at amerikanerne fikset et emblem til australieren også, så han kunne være med som en del av Olympic Project for Human Rights. (Blakemore, 2018) Norman utgjør en svært viktig symbolsk rolle i protestaksjonen, nemlig ved å vise at det er hvit støtte til afroamerikanernes sak. Dette kan sammenliknes med forholdet mellom Robinson og

Rickey, og hjelpen Jesse Owens fikk av tyskeren Long, hvor begge tilfellene var et samarbeid mellom en afroamerikaner og en hvit mann.

Det var ikke bare australieren Peter Norman som tok et standpunkt til protesten. En rekke utøvere som deltok under lekene i 1968 kom med egne utsagn på hva de syntes om protesten, og hva slags stilling de selv tok til det politiske fragmentet som ble inkludert under medaljeseremonien. New York Times skrev en artikkel om akkurat dette med tittelen: “Some Negro Athletes Threaten to “Go Home”. (NYT, 1968) Dette ble etterfulgt med at også hvite atleter vurderte å dra hjem. Dette i seg selv er en veldig interessant artikkel, fordi den kaster lys over hva slags inntrykk idrettsutøvere og utsendinger fra andre land fikk av demonstrasjonen, og hvordan den gjenspeilet det politiske bildet USA ønsket å framstille. For eksempel uttalte den sovjetiske løpetreneren at alt var en synd, i Sovjet blandet man ikke idrett og politikk. Et litt merkelig utsagn, med tanke på hvordan Sovjet finansierte idrettsutøverne sine ved å gi de høye stillinger i hæren, og lot de opptre som amatørutøvere for å følge IOC sitt reglement, selv om de i realiteten var profesjonelle idrettsutøvere, betalt av staten. Dette viser også bruken av idrett som propaganda i en konflikt mellom to land, slik som under den kalde krigen. Fra amerikansk side var Carlos og Smith sin protest et slag i ansiktet, fordi man ga Sovjetunionen mulighet til å rakke ned på USA med sin propaganda. Man åpnet opp for at Sovjet indirekte kunne kalle Amerika for hyklere, fordi man hevdet man var et eksepsjonelt land med gode verdier og lik behandling av alle, for så å oppleve at to av landets fremste representanter motbeviser dette. For Sovjet blir det en gyllen mulighet til å få fokuset vekk fra eget land og indre konflikter der, slik at man heller kan sette USA i rampelyset. Dette passet også bra i forhold til skepsisen ovenfor Sovjetiske myndigheters bruk av idrett i samfunnet, og “svindelen” rundt amatørutøverne.

Sjefen i den japanske delegasjonen i OL uttalte at han ikke ville vært i tvil angående å suspendere egne utøvere hvis de hadde gjort noe liknende. Sjefen for delegasjonen fra Puerto Rico uttalte seg også om protesten og suspensjonen av Carlos og Smith, og hadde et svært interessant stikk mot USA samtidig. Han sier at det er vanskelig for Latin-amerikanere å forstå “negernes” holdning, fordi de ikke har de samme raseholdningene i eget land som de kanskje har i USA. (New York Times, 1968) I dag utgjør rundt 75% av befolkningen i Puerto Rico hvite, noe som vil tilsi en stor dominering fra hvite sin side. (Thuesen, 2021) Så når den puertoricanske sjefen sier at de ikke har slike raseforhold i eget hjemland, virker det veldig lite sannsynlig, samtidig som han indirekte sender en politisk beskjed om at

samfunnsforholdene i Puerto Rico og Latin-Amerika er bedre enn i USA, og klarer dermed å reise spørsmål rundt USA som en stormakt og “Land of the free and brave”. Han avslutter kommentaren sin til avisen med å si at han ikke synes idrett og politikk bør blandes, men fremstår som dobbeltmoralsk når han sender sitt politiske stikk i forhold til hvordan USA drives og afroamerikanere behandles.

Det mest oppsiktsvekkende med hele artikkelen er hvordan de har intervjuet både hvite og svarte utøvere, hvor alle har forskjellige meninger. Starten av artikkelen drar frem afroamerikanske utøvere først, og omtaler de som “Negro athletes”, eller “the Negro from Los Angeles” blant annet. Dette er et godt eksempel på at avisenes praksis på hvordan man omtaler afroamerikanske utøveres farge egentlig ikke har endret seg veldig mye fra 1947, hvor Jackie Robinson opplevde det samme. Det er også med på å forsterke inntrykket mitt av at man vektlegger hudfarge når en afroamerikansk utøver gjør noe som går i strid med forventninger og tradisjoner. I artikkelen poengterer blant annet Art Walker, en utøver som hadde deltatt i tresteg konkurransen, at hele situasjonen var urettferdig og latterlig, fordi han mente at å fordømme en politisk demonstrasjon var dobbeltmoralsk av den amerikanske delegasjon og av en samlet amerikansk nasjon. For å poengtere dette påpekte han at siden starten av 1900-tallet hadde den amerikanske delegasjonen unnlatt å senke flagget da man passerte tilskuertribunen, i motsetning til hva alle andre nasjoner gjorde. Han mente derfor at det var uhørt å fordømme duoen for å forsøke å sende ut et politisk budskap, siden deres egen nasjon hadde gjort det i minst 60 år allerede. “This is strictly political”. (NYT, 1968)

Tom Waddell var en annen utøver som ble stilt flere liknende spørsmål, og disse var direkte rettet mot hvilket signal protesten hadde sendt internasjonalt, og om det var respektløst ovenfor flagget og nasjonen. Han svarte at Carlos og Smith hadde blitt fratatt sin respekt flere ganger av flagget enn motsatt, og at protesten var et viktig signal for afroamerikanere å støtte opp om. Da han ble konfrontert med at dette kunne virke ødeleggende for det amerikanske imaget, svarte han at imaget allerede var dårlig, og kanskje dette kunne hjelpe med å snu det. (The Morning Call, 1968) Dette støtter opp om at det bare var politisk, og flertallet av utøverne som ble intervjuet valgte også å støtte handlingen, noe som førte til at overskriften i artikkelen var: “Majority backs Smith’s stand”. (The Morning Call, 1968) I forhold til det amerikanske imaget som blir nevnt, og Waddell sin påstand om respekt, så må man også se på hvilke signaler Carlos og Smith faktisk sendte ved sin demonstrasjon, utenom de klare motivene de selv har beskrevet. Det man må huske på er at samtidig som de

protesterte for sivilrettigheter, så utfordrer de også tradisjonene og kulturen i USA, hvorav det amerikanske flagget er noe av det mest hellige. Ved å protestere under nasjonalsangen, og bøye hodet foran det amerikanske flagget, vil de sende et signal som kan virke delende for det amerikanske samfunnet. En del vil støtte opp om handlingen, mens andre som er imot vil kritisere fordi handlingen virker anti-patriotisk. Når man da snakker om respekt, så kan det argumenteres for at noen kan ha følt det var respektløst fordi man gjør skam på verdiene som har bygd USA til hva det har blitt, samtidig som man gir en åpning for andre land, som for eksempel Sovjetunionen, til at de kan kritisere amerikanske verdier og tradisjoner, og dermed sette amerikanske tradisjoner i skyggen av egne tradisjoner.

De neste påstandene som er gjort i artikkelen av utøverne selv er samlet under overskriften: "Some Yanks to Go Home". (NYT, 1968) Bare tittelen i seg selv indikerer at de alle er amerikanere på lik linje, da "yanks" er en forkortelse av "yankees", og er brukt som samlebetegnelse for alle fra USA. Dette er i stor grad selvmotsigende, da artikkelen stadig refererer til afroamerikanske utøvere med "Negro" betegnelsen som et supplement til navnet deres. I noen tilfeller tilføyes hudfargen til de hvite utøverne av avisene, men det virker mer som et forklarende ord, i en viss forstand av at man skal definere påstandene og handlingene med hvilken hudfarge de har. Dette kan man se klart da de fortsetter å gjengi ulike utøveres kommentarer med Ron Freeman, som blir definert som en "Negro sprinter". Han sier selv at suspensjonen er tragisk, og tror det vil føre til at enda flere kommer til å dra hjem i protest mot behandlingen av sine felles landsmenn. Harold Connolly støtter selv dette utsagnet, og da legger avisen til: "the hammer thrower, who is White". Connolly sammenligner situasjonen med hvordan Sovjetunionen ville reagert hvis en russer ville gjort det samme, og påpeker at han håper flere av de afroamerikanske utøverne vil gjøre det samme, så man kan vise hvor samfunnsbevisste man er i USA, i motsetning til Sovjet. Dette er et indirekte stikk mot hva som er tolerert i Sovjetunionen, og er et eksempel på hvilke holdninger amerikanere hadde til sin motstander under den kalde krigen. Utsagnet kan få det til å virke som at frihet er noe særegent for USA, noe Sovjetunionen ikke har. (NYT, 1968)

Så her legger avisen til hva slags hudfarge denne hvite mannen har etter å ha støttet Ron Freeman sitt utsagn. Den interessante vendingen i dette er når den neste kommentaren kommer fra et medlem av USA sitt vannpololag, som åpenbart er en hvit mann, så blir det poengtert senere i teksten ved en tilfeldighet. For denne kommentaren støtter opp om den amerikanske delegasjonens valg om å suspendere Carlos og Smith, og når avisen gjengir kommentaren til vannpolospilleren Barry Weisenberg, som sier hele protesten er en skam for

det amerikanske flagg, og at han ikke synes det var tragisk i det hele tatt, så får avisen skapt flere mulige utspill til kommentaren. (NYT, 1968) Ett av dem er å sette hvite opp mot svarte, fordi det amerikanske vannpololaget som var dominert av hvite idrettsutøvere åpenbart velger side med den amerikanske delegasjonen, mot de afroamerikanske utøverne. I tillegg gir avisen inntrykk av at siden de støtter opp om de uskrevne verdiene som egen delegasjon har, vil man ikke forsøke å definere utøveren ved hudfarge.

New York Times går riktignok tilbake på dette i neste referanse til ny utøver, som også var en vannpolospiller, Bruce Bradley, hvor avisen refererer til han som et annet hvitt medlem av det amerikanske vannpololandslaget. Forskjellen er at ved uttalelser som støtter opp om Carlos og Smith blir det poengtert tydelig hva slags hudfarge man har, og hvilken etnisitet, mens i dette tilfellet blir hudfargen bare nevnt i en bisetning, midt inne i en forklaring på hvilket idrettslag de tilhører. (NYT, 1968) I mine øyne blir det derfor tydelig at journalisten ønsket å sette fokus på hvilken etnisitet man hadde ettersom hvilken side man ønsket å støtte, den populære som fulgte de daværende olympiske verdiene, eller siden som stod frem som kontroversiell. Inntrykket jeg sitter igjen med er at det er en forventning om at man som hvit skulle støtte opp om IOC og deres forventninger, og når man ikke gjorde det ble man forbauset. På samme måte virket det som at det var forventninger om at sorte utøvere skulle støtte hverandre, slik at man fikk en kamp mellom hvite og sorte, hvor hvite opprettholdt forventninger og tradisjoner, mens sorte var problematiske.

Utøvere fra andre land kom også med egne kommentarer til suspensjonen og protesten, og den mest treffende kommentaren må kanskje være Harry Jerome, fra Canada. Han blir med en gang definert som “Negro”, rettere sagt en av tre på Canadas løpelag. Han oppsummerer hele handlingen veldig ryddig ved å si: “Their action represented violence, a play for power. Fear is involved and I think the people in the United States are tired of violence. Have they been martyred? God, yes. I think they are sincerely trying to make an awareness that will lead to a better United States. The black man wants to be looked on not only as an entertainer, but also as someone with a place in the social structure.” (NYT, 1968) Her forteller Jerome hva slags inntrykk hele situasjonen har gitt han, og hva slags mening som ligger bak protesten, i hans øyne. Dette kan virke informerende, fordi det gjerne kan forklare hva slags signal som ble oppfattet i det internasjonale idrettsmiljøet angående de politiske forholdene i USA, noe som også kunne gi et annet innblikk i stormakten og dets idealer, om hvorvidt de faktisk levde opp til det de ønsket å presentere i det store internasjonale bildet.

Et annet spørsmål man kan stille etter Jerome sin påstand om den sorte mannens ønske om å være mer enn en underholder er hvorvidt idrett på dette tidspunktet kunne ha en annen rolle enn underholdning. Mitt inntrykk av datidens reaksjoner, spesielt etter Ali, Carlos og Smith sine uttalelser og holdninger ovenfor samfunnspolitisk situasjon i USA, er at det i all hovedsak var forventet at afroamerikanske idrettsutøvere ikke skulle gå utenfor den forventede rollen de hadde i samfunnet, og det var som underholdere. Hvis man ser på Harlem Globetrotters som et eksempel, så har man det perfekte eksempelet på et idrettslag som er mest kjent for sine underholdende ferdigheter og opplegg. Dette er også den største utfordringen jeg har med Thomas, Lincoln og Kelley, fordi de i all hovedsak ser på de afroamerikanske idrettsutøverne som objekter for myndighetene og nasjonene, og dermed minimaliserer rollen de hadde gjennom underholdning og egne plattformer. Jeg kan forstå argumentene de kommer med i forhold til hvordan de ble benyttet av myndighetene, spesielt med tanke på globaliseringen som foregikk ut fra amerikanske myndigheter og kulturer, men minimaliseringen av underholdningens verdi kan påvirke hvordan vi ser på idrettens betydning for den daværende og pågående revolusjonen innen sivile rettigheter. I tillegg er teoriene deres stridige med den maktkampen som foregikk mellom idrettsutøverne og organisasjoner som IOC. De velger å fokusere på at det hele veien er organisasjonene som er i maktsetet, mens Ali, Carlos og Smith tyder på at man i større grad fikk utfordringer mot denne ledelsen. Utøverne er trekkplasteret til idretten, så ved å minimalisere betydningen til utøverne kan man skape en minimalisering av deres verdi, og skape konflikt rundt utøvernes respekt til de retningslinjer som blir lagt.

Det man også må huske på er at startpunktet ved idrett, og hvordan man har klart å utvikle idrettens stemme, er ved å opparbeide et stort omdømme, og det har skjedd igjennom underholdning. Tidlig i oppgaven poengterte jeg at idrett i all hovedsak ses på som underholdning, og det er mange som mener at det kun er det idretten skal omhandle. Fra Robinsons inntog i baseball er dette i forandring, fordi man ser at underholdningen nå påvirker en større andel av befolkningen enn tidligere, og at det da er lettere å bli hørt. Så ved å se vekk fra idrett som underholdning mener jeg Lincoln, Thomas og Kelley undervurderer hvor stor innflytelseskraft idretten har som en helhet, og dermed minimaliserer hvilken posisjon denne bevegelsen og dets aktører faktisk har for samfunnet. Hva skjer om underholdningen folket elsker og er vant til, endrer seg drastisk? Da vil det oppstå diskusjoner og oppmerksomhet, på en liknende måte som en politisk ytring vil skape. Det er dette som er

arven etter Carlos og Smith sin protest, nemlig at man ser hvordan samfunnet reagerer når dets underholdere får en ny og annerledes rolle som utfordrer det synet man har hatt tidligere, og idrettsutøveren får en ny helhet, en kombinasjon mellom underholdning og politikk.

En slik kombinasjon trenger også en ny rolle, slik at den kan få en bekreftelse på sin tilhørighet, og i mine øyne er det ingen arena det er mer passende, men fortsatt ironisk, at denne nye type idrettsutøver får sitt innpass under OL. Som diskutert tidligere i denne delen om Carlos og Smith, var en politisk handling blandet med idrett sett på med negativitet, fra folket og IOC som organisasjon. Ironien i dette er IOC sin beslutning i 1964 angående Sør-Afrikas rasepolitikk, og den amerikanske olympiske komites rolle i beslutningen, fordi den er så selvmotsigende.

2.2.2 Oppsummering:

Carlos og Smith ble personifiseringen av maktkampen som startet med Muhammad Ali, hvor man viste at utøverne ikke var redde for å utfordre den makten IOC og de amerikanske myndighetene satt med. Episoden viste at det var en viss holdning mot afroamerikanske utøvere som hadde vedvart fra Robinson sin tid, og at dette kom frem i søkelyset i en mye større skala enn tidligere. Carlos og Smith representerte ifølge seg selv afroamerikanere og alle sorte amerikanere, i likhet med hva Ali hevdet året før. Verdiene løperne stod for er også sterkt knyttet sammen med sivilrettighetsbevegelsene som var aktive i det amerikanske samfunnet, og førte til at hele episoden hadde en sterk innflytelse på hvordan den amerikanske nasjonen fremstod i internasjonal politikk. Jeg ser også at Kelley, Thomas og Lincoln minimaliserer rollen idrett og dets utøvere har, fordi de mener at idretten blir styrt av myndighetene og organisasjonene, mens Carlos og Smith egentlig motbeviser dette ved å utfordre denne påståtte suvereniteten. I dette tilfellet blir underholdningsdimensjonen brukt i tråd med at det er de olympiske leker, men kommer litt i skyggen av den politiske protesten. Episoden er et fortreffelig eksempel på hva som kan skje når man blander idrett og politikk, spesielt når man ser på hvilke holdninger og reaksjoner hendelsen utløste.

2.2.3. Boikotten av Sør-Afrika:

I 1964 skulle IOC igjen stå i rampelyset, da Sør-Afrika i 1964 ble utestengt fra olympiske leker på grunn av deres politikk. De fikk flere sjanser til å gå ut med et annet standpunkt enn

det de tidligere hadde hatt med rasepolitikken sin, men da de nektet dette, ble utestengelsen et faktum. Dette foregikk under samme ledelse innad i IOC, med Brundage som leder av organisasjonen. Sør-Afrika var uenige i utestengelsen, og anklaget IOC for å blande politikk med sport, noe IOC mente aldri skulle blandes. (The Morning Call, 1964) En fascinerende vinkling man kan se ved dette, er at utestengelsen kommer som et resultat av flere lands boikott mot Sør-Afrika på bakgrunn av rasepolitikken, bare noen år før hendelsen i Mexico som jeg har skrevet om tidligere skulle bli en global markering for likestilling og menneskerettigheter. Enda da ble Carlos og Smith fordømt for å blande politikk og sport, i motsetning til reaksjonene mot Sør-Afrika og apartheid. Jeg tar opp boikotten av Sør-Afrika fordi det kan forsterke argumentet mitt om Carlos og Smith, ved å vise hvordan man viste motstand mot rasisme når IOC fikk bestemme, i motsetning til når den makten ble utfordret.

I 1968 meldte Chicago Tribune om at Brundage var på besøk i Sør-Afrika for å diskutere en fremtidig ny boikott av landet, etter at IOC hadde opphevet boikotten fra 1963. Da var Sovjetunionen et av de landene som var mest standhaftige på at Sør-Afrika måtte fortsette å utestenges på grunn av deres politikk. (Chicago Tribune, 1968) I 1991 ble Sør-Afrika ønsket velkommen tilbake til varmen og deltakelse i OL, noe som også førte til at USA opphevet egne sanksjoner som hadde vedvart i over fem år mot Sør-Afrika. (Povich, 1991) Man kan vel også spekulere rundt tidspunktet lovene ble forkastet på, og landet igjen ble ønsket inn i varmen hos IOC, da det skjer samme år som Sovjetunionen sin oppløsning, noe som kan vise til hvor viktig global politikk egentlig er for idrettens rolle i samfunnet. I tillegg kan man se indikasjoner på at det ikke er faste retningslinjer når det kommer til spørsmål om politikk og idrett.

Hvis man da ser tilbake til 1936 OL og hvilken rolle USA fikk i forkant av mesterskapet, for så å sammenlikne med utestengelsen av Sør-Afrika og håndteringen av situasjonen rundt Carlos og Smith i 1968, så kan man undres over den manglende konsekvente policyen som burde vært lagt av IOC som ledende organisasjon. Jeg tror at selv om spørsmål rundt rasepolitikk fikk en større sentral rolle i verdenspolitikken og i idretten, så var det lettere å ta del i denne bølgen som ledet mot forandring da man ikke var inkludert direkte selv, slik som med Carlos og Smith. Med dette mener jeg at i amerikanske øyne ble deres protest en slags internasjonal invitasjon til alle land, slik at de kunne bedømme i hvilken grad USA hadde kontroll over eget samfunn. Dette åpner opp for at Sovjetunionen, USA sin bitre motpart i den kalde krigen, får mulighet til å rakke ned på amerikanske verdier, som vekker vreden hos

Brundage og IOC. Alt dette leder til at man får en dobbeltmoral rundt rasespørsmålet fra et idretts- og politisk perspektiv.

Thomas argumenterer i boken "*Globetrotting: African American Athletes and Cold War Politics*" for at idrettsutøvere var objekter som ble manipulert av utenriksdepartementet i USA. Dette ble gjort for å vise frem disse utøverne som fremtredende medlemmer av det amerikanske samfunn, og for å motarbeide den anti-amerikanske holdningen på bakgrunn av spørsmål om rase og behandlingen av ulike raser i USA. Han bruker basketballspilleren Bill Russell som eksempel på dette, fordi han ble sendt på flere turer til Afrika med det formålet som de offisielt proklamerte som å spre kjærligheten til idrett og sporten basketball til land som ikke hadde noen tilknytning til idretten. Med andre ord var det et forsøk på å øke verdien i basketball i fremmede land, og med det få en bedre markedsføring av idretten og av politikken. Jeg nevner dette i tråd med Sør-Afrika og Apartheid, fordi Russells virke som ambassadør for utenriksdepartementet var fra 1959, bare 5 år før utestengelsen av Sør-Afrika, som da viser til at det allerede på dette tidspunktet lå i kortene hos myndighetene i USA at man skulle forsøke å få innflytelse hos ulike folkegrupper i land i Afrika. (Thomas, 2012) Dette vekker en del spørsmål, som hvor lenge hadde det vært drøftet innad i utenriksdepartementet hvilke fordeler man kunne oppnå ved å sende ambassadører? Eller hvilke hjelpemidler kunne man ta i bruk for stor påvirkningskraft? Det man kan argumentere for er at turene ble et vindu til en større politisk plattform, og at søkelyset ble enklere å rette mot Afrika og vekk fra egne landegrensener, noe som kan ha hjulpet med å rette oppmerksomheten mot apartheid, og vekk fra forholdene flere minoriteter i USA opplevde som diskriminerende.

Kelley argumenterer sterkt i sin artikkel for at utestengelsen burde vært en selvfølge, fordi ved deltakelse i de olympiske leker, så er prinsippet om at man skal overholde de olympiske idealene om felles aksept ovenfor hverandre et avgjørende konsept. Apartheid samsvarer ikke med dette idealet, da det aktivt oppfordrer og legitimerer et raseskille i både idretten og generelt i samfunnet. Kelley mener derfor at Sør-Afrika forsøkte aktivt lenge å dekke over hvordan myndighetene stod til de olympiske idealene, fordi en konsekvens av å bli stengt ute fra det olympiske fellesskapet kunne være å bli rammet økonomisk. Derfor kan man vel si at protesten Carlos og Smith stod for førte til at mange satte spørsmålsteget ved den amerikanske integriteten, da man kunne se hvordan afroamerikanere uttalte seg om samfunnsforholdene i USA. Kelley sin argumentasjon fører dermed til at ved å se på budskapet disse løperne stod

for så ser man en kontrast fra hva man ønsket å presentere med Bill Russell som ambassadør. Kelley presenterer en intensivering av den globale sportens kamp mot apartheid, med dannelsen av Supreme Council for Sports in Africa, SCSA, som var en sammenslåing av representanter fra 32 afrikanske land. SCSA jobbet iherdig for at utestengelsen av Sør-Afrika skulle vedvare så lenge det eksisterte apartheid, og spesielt i idrett. Etter at en rekke land, som hovedsakelig var kapitalistiske land, sørget for at Sør-Afrika ble tatt inn i varmen igjen hos IOC og de olympiske leker, truet gruppen med å boikotte lekene i 1968, og fikk støtte fra størsteparten av de kommunistiske landene som var representert i IOC. (Kelley, s.29, 1984)

Hvorfor ble det så mye oppmerksomhet rundt Sør-Afrika? Først og fremst så kan man vel si at det allerede var stor pågang rundt temaet raseskille i USA, med aktivt raseskille i store deler av landet, og flere hendelser som satt raseskille som politikk i søkelyset. Med separate skoler for hvite og svarte, og regler for hvor man måtte sitte på busser ettersom hvilken hudfarge man hadde, og lynsjingen av afroamerikanere, var det klare sosiale skiller mellom afroamerikanere og hvite. Det var dette som førte til berømte protester som Rosa Parks sin protest mot å flytte seg fra sin plass på bussen, og som nevnt tidligere førte til store taler og symboler for motstand som Martin Luther King Jr, og for eksempel Malcolm X. Disse grunnene var også problematisk for amerikanske myndigheter, fordi det forverret mulighetene de hadde til å ta en ledende rolle internasjonalt, spesielt på grunn av den ideologiske konflikten som foregikk med Sovjetunionen.

Sovjetunionen mente amerikanerne var hyklere som kunne fordømme rasepolitikk og motstridende ideologier, fordi de ikke var så eksepsjonelle når det kom til behandlingen av ulike menneskegrupper som de prøvde å fremstille. (Thomas, 2012) Den kalde krigen spiller også inn i dette dramaet, da det var propaganda fra begge sider, og den amerikanske regjering sin holdning ovenfor utestengelsen ble offer for flere medieutsagn fra Sovjetunionen. Dette kommer også sammen med reaksjoner på Carlos og Smith, som at sovjetiske medier rapporterte om at amerikanske sportssjefer forsøkte å bestikke utøvere for å følge reglene og oppføre seg. Ved å hevde dette klarer man å så tvil om amerikansk integritet, som også fører til større internasjonal omtale hvorvidt USA kan kreve en suverenitet i forhold til ideologi og styresett. I USA ble det store demonstrasjoner knyttet til SCSA og den internasjonale dugnaden, om man kan kalle det det, for å forsterke isolasjonen av Sør-Afrika til kravene som hadde blitt satt ble imøtekommet. Dette førte til at landet ble forvist fra Davis Cup i 1978, og dette kom i etterkant av den langt mer betydningsfulle avtalen som ble signert året før.

“The International Declaration against Apartheid in Sports” var en avtale som ble signert av de forente staters generalforsamling, og kom som en oppfølger etter “The Gleneagles Agreement” som handlet om at man skulle ta alle hjelpemidler i bruk for å bekjempe apartheid i idrett. Det som var enda mer betydningsfullt med FNs erklæring var at den satt som et ubøyelig krav om at boikotten først ville ende når apartheid-systemet var helt utslettet fra det landet erklæringen måtte gjelde. Det betyr altså at man lagde en avtale som skulle fjerne apartheid i idrett permanent, og ved deltakelse kunne det ikke finnes diskriminering av rase hos enhver nasjon. (Kelley, s.30, 1984) Avtalen ble i første omgang stemt igjennom uten motstand, men etter konstante forsøk, fra det Kelley kategoriserte som imperialistiske land, klarte landene etter hvert å snu den totale opposisjonen mot Sør-Afrika til å få flere land til å foreslå at man skulle oppheve boikotten på grunn av fremgangen som hadde blitt vist i landet. (Kelley, s.30, 1984)

Ved en ny avstemning var det da fem nasjoner som stemte for å oppheve boikotten, og den ledende nasjonen i denne opposisjonen var USA. (Kelley, s.34, 1984) Stormakten gikk også så langt som å la tre sør-afrikanske utøvere gå under amerikansk flagg i internasjonale konkurranser. Det kan spekuleres i flere grunner til at USA valgte å gjøre dette, og den mest sannsynlige er for å beskytte et anti-kommunistisk land, spesielt siden Sovjetunionen hadde styrket sin politiske posisjon internasjonalt ved å vise støtte til de undertrykkede i afrikanske land. Ved å representere de tre utøverne, kunne landet styrke et forhold til myndighetene i Sør-Afrika. I tillegg har man allerede investert mye i landet og nærliggende land ved å sende idrettsutøvere som ambassadører, som for eksempel Bill Russell. På en annen side kan man se USA sitt forsøk på å oppheve boikotten som et resultat av en fortsettelse på “stick to sports” holdningen man opplevde med Carlos og Smith, og særlig med tanke på den politiske betydningen Sør-Afrika hadde for å stå imot kommunismen. Man kan også påpeke at når det blir vurdert at Sør-Afrika har gjort tilstrekkelig fremgang til at man kan oppheve boikotten, så er vurderingen basert på en politisk vurdering, og da forsvinner argumentet om at man bør holde politikken utenfor idretten.

Thomas skriver at ekskluderingen av Sør-Afrika ikke kun handlet om deres rasepolitikk, men også om å ta et ledersete i denne delen av politikk. Han poengterer at Sovjetunionen var tidligere ute med å fordømme apartheid enn USA, og dette kunne skyldes at Sør-Afrika og USA var allierte igjennom politisk ideologi, og nettopp derfor var USA tilbakeholdne i

beslutninger rundt utestengelsen, i hvert fall i begynnelsen. "Because of the U.S. government's reluctance to embarrass South Africa, a key anti-communist supporter, the U.S. government remained publicly silent on South Africa's racial policies." (Thomas, s.85, 2012) Det kan virke som at man fra amerikansk side er nølende til å si noe offentlig om apartheid i Sør-Afrika, på grunn av landets selverklærte posisjon som et skjold mot kommunismen. Så man kan tar en passiv rolle politisk, slik at man ikke risikerer at Sovjetunionen skulle få et ideologisk feste i Afrika. I tillegg kan man påpeke at med de store indre konfliktene i USA vil det være hyklersk å gå hardt ut mot apartheid, da man har konflikter nesten hver dag med sivilrettighetsbevegelsene og de ulike minoritetene.

Boikott er samlebegrepet Lincoln bruker om 1960-1990- tallet, fordi politikerne i større grad brukte idretten som et våpen. Særlig USA og Sovjetunionen brukte boikott mot hverandre, som motsvar på hvordan den kalde krigen utviklet seg, og hvilke andre restriksjoner som ble gjennomført fra landenes side. (Lincoln, 2004) Bruken av boikott som våpen vitner om at idretten har en større betydning enn bare underholdning, og at fraværet fra et lands deltakelse i et mesterskap skal være et symbol for landets holdning. Her oppstår det et moralsk dilemma, hvor vi ser at Carlos og Smith sin handling åpenbart er uønsket og ender med fordømmelse, hvor man mener at underholdningen burde stått i sentrum. I mine øyne er denne fordømmelsen en reaksjon på at man ikke liker at amerikanske verdier utfordres, fordi det gir et signal om at noe er galt i USA, og det vil man ikke assosiere seg med når man kjemper en stille krig om suverenitet på verdensbasis. Den andre siden av dilemmaet er når budskapet er ønsket, slik som når amerikanerne velger å boikotte OL i Moskva på grunn av den sovjetiske innblandingen i Afghanistan. Siden det da er et ønske om å utføre en handling som skal påvirke motparten, som også fører til at eget land og politikk kommer ut med bedre skussmål, da er det ønskelig å bruke idretten som mer enn underholdning.

Den store konflikten ved bruk av idrett som politisk slagkraft er at når det er utøvere som forsøker å lede vei, så blir det slått hardt ned på fra for eksempel IOC, men når det er opp til organisasjoner eller myndigheter går man frem med at det er det moralsk riktige valget å gjøre. Dette indikerer mer om at det er et forhold innen makt, og reaksjonene som kommer mot Carlos og Smith er annerledes enn reaksjonene man har på boikotten av Sør-Afrika, fordi med Carlos og Smith er det utøvere som forsøker å vise at de vil ha mer makt, samtidig som de utfordrer de verdiene man hevder å opprettholde i USA. Når det er beslutninger som er gjort av IOC eller myndigheter går ting mer etter deres premisser og er innenfor deres

kontroll, men når idrettsutøvere har politiske ytringer er det utenfor deres kontrollområde. Dette gjentar seg egentlig litt i samme bane med Colin Kaepernick, og de politiske reaksjonene som kom fra hans protest, og viser til at historien muligens gjentar seg.

2.2.4 Oppsummering:

Utestengelsen av Sør-Afrika bidrar til å sammenlikne reaksjonene IOC kom med ovenfor Carlos og Smith med egne beslutninger. Den er med på å styrke tankene om at det var en maktkamp mellom organisasjonen og idrettsutøvere, hvor IOC var med på å gjøre gode beslutninger for menneskerettigheter da de var i styringen, mens da deres makt ble utfordret av for eksempel Carlos og Smith var man ikke like positive til å diskutere eventuelle brudd på forventningene til sivilrettigheter og menneskerettigheter var. Avery Brundage går igjen som en veldig sentral person i forhold til innblanding av politikk i idretten, og representerer det som virker som store indre motsigelser i IOC under tiden. Thomas argumenterer for at selve utestengelsen ble en større politisk kamp på grunn av den pågående kalde krigen mellom USA og Sovjetunionen, men jeg tror at et annet sentralt motiv var maktkampen som nevnt ovenfor. Hovedgrunnen til at utestengelsen av Sør-Afrika får så stor status er at det er noe som vanligvis ikke forekommer i en så drastisk grad som i dette tilfellet, men også fordi det blir stående som en slående motpart til hva praksisen er under OL i 1968.

2.3 NFL og NBA - Gjenfødselen av sivilrettighetsbevegelsen?

2.3.1 Colin Kaepernick og NFL

Colin Kaepernick ble født i 1987, og er en amerikansk fotballspiller og politisk aktivist, mest kjent som et symbol for Black Lives Matter. Posisjonen hans er quarterback, og klubben han spilte for lengst var San Francisco 49ers. Jeg mener Kaepernick har en plass i denne oppgaven fordi han kan sammenliknes i stor grad med Carlos og Smith, hovedsakelig fordi alle utøverne stod for en protest under et arrangement, og opplevde delvis like konsekvenser. De ble alle et symbol for likestilling, og opplevde forskjellige holdninger til hva de hadde gjort. Kaepernick ble en slags gjentakelse av hvilke verdier løperne representerte i Mexico OL, og førte til store forandringer i etterkant av hendelsen.

Kaepernick sin påvirkning:

Colin Kaepernick begynte tidlig en god karriere, med å sette rekord for collegelaget Nevada Wolf Pack. Han ble den første spilleren til å kaste 10 000 yards og løpe 4000 yards med ballen. Dette førte til at han ble valgt av 49ers i NFL Draft 2011, og med det startet han sin 6 år lange karriere hos San Fransisco laget. Han fikk etter hvert en plass i startoppstillingen, og beholdt denne stort sett i de seks sesongene han spilte for 49ers, med noen unntak. Han fikk seg raskt et navn ved å ta 49ers til Superbowl den første sesongen han var i startoppstillingen, men skulle senere bli husket for noe helt annet. For den siste sesongen Kaepernick hadde hos 49ers ble fokuset til Kaepernick mer politisk rettet, hvor han startet sine berømte protester mot undertrykkelse av afro-amerikanere og maktmisbruk av politiet, spesielt rettet mot afro-amerikanere. Dette var på bakgrunn av flere hendelser hvor afro-amerikanere hadde blitt skutt eller opplevd voldsbruk av politiet. Kaepernick hadde lenge støttet bevegelsen Black Lives Matter, og begynte sine protester med å nekte og stå under nasjonalsangen på de ulike kampene i sesongen. Han uttrykte selv til media: ”I am not going to stand up to show pride in a flag for a country that oppresses black people and people of color. To me, this is bigger than football and it would be selfish on my part to look the other way. There are bodies in the streets and people getting paid leave and getting away with murder.” (The Undefeated, 2016)

Kaepernick protesterte med å sitte under nasjonalsangen i starten, men gikk etter hvert over til å knele. Dette førte til mange forskjellige reaksjoner i starten, hvor noen støttet han, og var enige i at man måtte ta et standpunkt for urettferdigheten som tok plass i USA. Andre reagerte på en annen måte, hvor de fordømte protestene hans på grunn av at de så på protestene som at han var anti-patriotisk ovenfor flagget og landet han bor i. President Donald Trump gikk ut i media med en anbefaling om at NFL og klubbene skulle sparke alle spillere som ikke ga honnør ovenfor flagget under nasjonalsangen, eller som viste antydninger til anti-patriotisme. Dette utsagnet ble også møtt med forskjellige reaksjoner, fordi noen var enige med Trump, hvor de også mente at man skulle vise takknemlighet ovenfor nasjonen, mens andre mente at Kaepernick hadde full rett til å ytre sin mening ved å knele under nasjonalsangen. Her ser jeg likhetstrekk med Carlos og Smith i Mexico, hvor protesten foregår under nasjonalsangen, og motivene som ligger bak kan relatere til hverandre. I tillegg må jeg påpeke at Trump sine utsagn til media tilfører enda mer politikk til hendelsen, og åpner opp for at protesten er politisk ladet, og at det oppstår en konflikt i forholdet idrett og politikk.

San Fransisco 49ers gikk tidlig ut og tok et standpunkt, ved å si at de gjerne anbefalte spillerne sine om å følge tradisjonen som faktisk er å bli stående under nasjonalsangen og

gjøre honnør. På en annen side mente de også at Kaepernick hadde sin fulle rett til å gjøre motsatt fordi det var hans valg, og fordi det fantes ingen regler på at man måtte gjøre honnør til flagget. Dermed støttet de aksjonene hans, og fulgte ikke presidenten sine oppfordringer. Ligaen NFL gikk selv ut med en pressemelding hvor det stod:” Players are encouraged but not required to stand during the playing of the national anthem.” Med dette støttet de også utsagnet til 49ers i forhold til hvordan man kunne ta standpunkt ovenfor protester som Kaepernick utførte. (Florio, 2016)

Sesongen gikk videre, og protestene under nasjonalsangen fortsatte under de resterende kampene. Sesongen etter skulle bli starten på ringvirkningene for Kaepernick. Han begynte sesongen som free agent, som i idrett betyr at du er ledig på markedet for alle klubber, og kan velge og vrake mellom tilbud. Her oppstod det komplikasjoner for Colin Kaepernick, for det var ingen klubber som kom med et tilbud. Dette gjaldt ikke bare for den forestående sesongen, men det gjaldt faktisk for de neste tre sesongene. Mange spekulerte i at klubbene i NFL var anbefalt å boikotte spilleren på grunn av den politiske aktivismen han bidro til, og dermed ville de sikre at en slik spillers opptredener ikke skulle få konsekvenser for klubben. For NFL mistet en stor prosentdel tilskuere etter at protestene begynte, og så på det som et urovekkende signal for den økonomiske utviklingen til ligaen. Dette førte til at Kaepernick ble stående utenfor ligaen som klubbløs og kontraktløs, og endte med et søksmål mellom spilleren og ligaen. Søksmålet ble etter hvert trukket tilbake, fordi de kom til enighet.

Hva de ble enige om går ikke klart ut fra noen kilder, da enigheten bare blir referert til som konfidensiell enighet mellom spiller og liga. Dette virker også kjent, fordi Carlos og Smith gjorde det samme i etterkant av sine utvisninger fra den olympiske leiren. Den store forskjellen på løperne og Kaepernick er at både Carlos og Smith fikk karrierer i amerikansk fotball etter sine handlinger i Mexico, mens Kaepernick per dags dato i 2021 fortsatt ikke har spilt amerikansk fotball i NFL etter den siste sesongen sin. Man kan derfor se at holdningene til hva Kaepernick gjorde og reaksjonene som kom i etterkant muligens har vært enda strengere og gitt tøffere konsekvenser enn hva man opplevde i etterkant av 1968. Her vil den økonomiske dimensjonen hos Kaepernick også spille inn, da han ikke får utøvd den idretten som finansierer hans livsstil. Det kan også sammenliknes med Ali og advokatenes poengtering rundt det økonomiske tapet utøveren opplever på bakgrunn av straff etter politisk ladede idrettsøyeblikk.

Hvorfor har dette hatt så stor betydning? Først må jeg påpeke at reaksjonene til Kaepernick sin protest vitner om like holdninger som på Robinson, Ali, Carlos og Smith sin tid. Jeg har diskutert litt tidligere i oppgaven om hvordan det virker som at det finnes en dobbeltmoral når det gjelder protester og innblanding av politikk i idretten, hvor det avhenger av tidspunkt og hvem som er innblandet. I dette tilfellet blir det som en gjentakelse av Carlos og Smith, hvor handlingen er rettet mot amerikanske verdier, og dermed blir reaksjonene delte, og protesten kritisert. Hadde det vært rettet mot et annet land, så er det å forvente at man ville hatt andre reaksjoner, og ikke fått den samme "Hold deg til sport" holdningen som man får her og hadde med Carlos og Smith. Denne måten å respondere på virker ulogisk og forvirrende, fordi det skaper tynne linjer mellom hvilken rolle idretten er forventet å spille i samfunnet, enten som underholdning, et politisk og økonomisk middel, eller som en blanding av alle disse.

Det skal sies at for en nordmann er det ikke lett å forstå hvor viktig patriotisme er for amerikanerne. I NFL spilles nasjonalsangen før hver eneste kamp i sesongen, hvor flaggene vaier, og en hel opptreden er spilt rundt det amerikanske flagget. Da min bakgrunn innen idrett kommer fra håndball, så er den beste sammenligningen jeg kan gjøre basert på hvordan liknende opptredener utspiller seg i håndball. I håndball-Norge spilles nasjonalsangen kun ved to anledninger: Landskamper og NM-finalene i Spektrum. Med andre ord så forekommer nasjonalsangen svært sjeldent i idretts-Norge sammenlignet med amerikansk idrett. Dette kan det være flere grunner til, hvor en av dem er rent historiske. Hvis man ser tilbake de siste 50 årene, så har det skjedd mye mer i USA på et nasjonalt plan enn for eksempel i Norge. Ved å ta 11. September 2001 som et eksempel, så var dette en hendelse som rystet USA, og store deler av verden. Synet av tvillingtårnene som stod i brann, og tapet av menneskeliv under katastrofen, satte dype spor i det amerikanske folket. På bakgrunn av dette ble idretten en arena for politikk ved at man ville sette søkelys på patriotisme og samling av landet. Idretten ville vise at det var en tid for at det amerikanske folket skulle samles for å vise at man kunne reise seg fra en sånn tragedie. I NFL avlyste man kamper, og det var snakk om at Superbowl skulle avlyses.

Superbowl er den avgjørende finalen i NFL, hvor de to beste lagene som har flest seiere i sine avdelinger, møtes til en superfinale, som er sett av millioner av mennesker over hele verden. I denne finalen kommer nasjonalsangen, og et helt opplegg med mål om å promotere først og fremst idretten, men også nasjonen. Etter 11. September, ble Superbowl arena for en

sammenslåing av politikk og idrett. Da det ble annonsert at U2, det irske bandet, skulle ha pauseunderholdningen, var det mange som var skeptiske. Bandet hadde vært på turne rundt i USA under hendelsen, og tilpasset opplegget sitt etter hva som hadde skjedd. For etter at de startet showet med sangen: "Beautiful Day", gikk de over til neste sang, som virkelig satt sitt preg. Da de fortsatte med sangen: "Where The Streets Have No Name", kom det opp et svært banner, hvor alle navnene til ofrene ved terrorhandlingen var listet opp. I slutten av sangen avslører også Bono, hovedsangeren i U2 et amerikansk flagg som er sydd på innsiden av jakken hans. Kraften og symbolikken i det amerikanske flagget har så stor betydning for amerikanerne, at når man ser idrettsstjerner og forbilder, som Kaepernick, nekte å reise seg og gjøre honnør ovenfor flagget under nasjonalsangen, så kan denne forkjærligheten for tradisjoner og symbolikk skape reaksjoner over at noen ikke viser respekt til det som står så høyt hos det amerikanske folket. (NFL, 2016)

Et annet spørsmål man kan stille seg er hvorfor brukes Superbowl til å kaste lys over politiske spørsmål? Først og fremst fordi arrangementet har stor rekkevidde globalt. Med over 100 millioner seere, så er det lett å spre ønskede budskap. Derfor bruker firmaer og organisasjoner arrangementet som et økonomisk og politisk springbrett for å markedsføre produkter og ideer. En annen side man må vurdere er underholdningsdimensjonen i arrangementet, både på nasjonalt og internasjonalt plan. For Superbowl Sunday fører med seg tradisjoner som har blitt plukket opp over hele verden, hvor familier og venner samler seg med masse god mat for å se kampen og pauseunderholdningen, og det gir muligheten til å spre den patriotiske følelsen man prøver å oppnå. Når Blue Angels eller Thunderbirds, flyr over stadion og slipper ut røyk med fargene til det amerikanske flagget, så setter man tonen for hvilket budskap man ønsker å gi til seerne. For å runde av dette poenget kan jeg oppsummere med at mitt inntrykk av hvorfor Superbowl brukes til å kaste lys over politiske spørsmål er fordi arrangementet er en god kombinasjon av politikk, økonomi og underholdning, med en global rekkevidde. Det kan også argumenteres for at bruken av Superbowl kan sammenlignes med Carlos og Smith sin bruk av OL, begge er verdensscener hvor politiske innblandinger får massiv oppmerksomhet, og har potensialet til å være veldig gunstige plattformer for representasjon av kulturer og verdier, både på godt og vondt. Det kan nok også være en grunn til at Superbowl har blitt påvirket med mer amerikansk patriotisme og politiske motiver, fordi man har sett hvordan arrangementer som OL har blitt en arena for å hedre eller kritisere hva som foregår hos deltakende land.

De siste årene i NFL har vært preget av kontroversielle hendelser, spesielt i etterkant av Kaepernick og hans protester. 2020 har vært sterkt påvirket av Covid-19 pandemien, som har ført til store forandringer på hvordan NFL har blitt gjennomført, og organisasjonenes oppbygging, som har ført til at sosiale spørsmål har fått en større sentral rolle enn noensinne. Politikk har i tillegg stått ekstremt sentralt foran presidentvalget, og ført til voldelige demonstrasjoner og et USA på grensen til borgerkrig. På dette tidspunktet kan man vel trygt si at politikk og idrett har vært uatskillelige, med stadig flere idrettsstjerner som går ut i rampelyset for å ta et standpunkt, enten på demokratisk eller republikansk side. Slutten av 2020, og starten av 2021 har handlet i svært stor grad om president Trump og hans utsagn i forhold til presidentvalget han har tapt, og som ledet til et mørkt øyeblikk i amerikansk historie ved okkupasjonen av Kongressbygningen. Republikanere som Arnold Schwarzenegger har selv gått ut og fordømt handlingen, og kritisert Trump for å motivere disse okkupantene til å begå handlingen. Noen dager etter hendelsen ble det offentliggjort at Trump hadde bestemt seg for at han ville dele ut Presidential Medal of Freedom til en av de mest berømte amerikanske fotballtrenerne i sportens historie, nemlig trener for New England Patriots, Bill Belichick. (Hansen, 2021)

Som ved flere andre anledninger har utmerkelsen blitt gitt til idrettsutøvere eller trenere, men denne gangen ble svaret på forespørselen annerledes. Belichick takket nemlig nei, på bakgrunn av terrorhandlingen som hadde skjedd i ukene før forespørselen, og politiske motiv representert av president Trump. Ved å takke nei til denne utmerkelsen sender Belichick et sterkt signal til den politiske verden om at idrett har et bestemt standpunkt når det kommer til spørsmål rundt rettferdighet og frihet, og at man heller vil representere egne organisasjoner, lokale samfunn og folket, enn å ta imot en utmerkelse som bare handler om en mann. (Hansen, 2021) Det er ingen tvil om at treneren har fortjent utmerkelsen, som en av de mest suksessfulle trenerne i historien, men betydningen av hans beslutning kan få et større symbol i kampen for likhet mellom forskjellige samfunnsgrupper og kulturer. I tillegg kan det også nevnes at Belichick er treneren som har vunnet Superbowl flest ganger, og derfor kan man lettere stille seg selv i et mer positivt lys hvis man har en slik figur ved sin side, så dette kan også være et av Trumps motiver for å dele ut prisen til treneren. Det kan skifte fokuset vekk fra alt det negative som står om presidenten i media til å gi noe mer positivt mot slutten av hans presidentskap.

Akkurat denne hendelsen er med på å synliggjøre Thomas sin teori om at idretten er et middel for politikken, enda det i dette tilfellet er lenge etter den kalde krigen. Det viser til at politikken forsøker å få et innpass i idretten, fordi den globaliseringen Lincoln nevnte tidligere, har gjort det mulig å få ut større politiske budskap eller status via en stor plattform som idretten. Jeg ser at det er et behov for å betrakte Thomas sin teori i dag, i like stor grad som den hadde tilhørighet under den kalde krigen, fordi det finnes likhetstrekk mellom hendelsene fra disse ulike tidsperiodene, som Kaepernick og Carlos og Smith, men også på det mer politiske planet, hvor Kaepernick stod i ledtog med Black Lives Matter, mens Carlos og Smith kan knyttes til Black Power Movement, begge basert på sivile rettigheter.

På mange måter kan man argumentere for at idretten og politikken har fått en uatskillelig rolle, spesielt i lys av de siste samfunnsutviklingene i det amerikanske samfunnet. Det er stadig oppmerksomhet rundt hva idretten kan gjøre, og hva slags utfordringer man møter på. Martin Luther Kings Day er et godt eksempel på hvordan idretten responderer til samfunnskritisisme, og benytter seg av historiske personer og hendelser for å videreføre en kulturarv. I dette tilfellet så jeg med egne øyne hvilken posisjon MLK Jr fortsatt har, under sendingen av flere NBA kamper på MLK Day i 2021. Majoriteten av reklamene omhandlet taler og bilder fra menneskerettsforkjemperen, i en kombinasjon med flere av dagens idrettsstjerner og videoer av deres synspunkt på hvordan samfunnsutviklingen har foregått, og hva de ønsker å kjempe for.

I skolesystemet kan man også se hvordan spørsmål rundt behandlingen av ulike menneskegrupper har fått et stort oppsving i tiden etter Black Lives Matter. I en idrettsklasse fikk jeg en haug med innspill da vi snakket om Jesse Owens i historieundervisningen, hvor de ville snakke om BLM og idrettsstjerner som LeBron James, Stephen Curry, og Colin Kaepernick. I engelsk undervisningen jeg vikarierer i på videregående nivå ser elevene filmer som omhandler politiskytinger mot afroamerikanere, og får oppgaver tilknyttet hvordan sport reagerer på slike skytinger. Økningen i omtale rundt afroamerikaneres rettigheter, og spesielt skolesystemets håndtering av dette, viser til at dette er en del av en prosess som stadig får mer betydning i både undervisningssammenheng, og i samfunnet. Da mye av denne oppmerksomheten er svært ferskt etter Belichicks avgjørelse, kan man også se at unge idrettsutøvere internasjonalt blir påvirket av hva som foregår i amerikansk idrett, og ønsker høyere forståelse rundt temaet menneskerettigheter og hvordan de kan ta en aktiv rolle i temaet, med sine idrettsbakgrunner.

2.3.2 NBA

NBA er kjent som den øverste basketballligaen i USA, og er en forkortelse for National Basketball Association. Ligaen har vært kjent i mange år for spillere som LeBron James, Kobe Bryant, Michael Jordan, Scottie Pippen, Larry Bird, Magic Johnson, Dr. J, og Wilt Chamberlain, bare for å nevne noen. Ligaen ble startet opp i 1949 etter å ha blitt slått sammen av ligaene “Basketball Association of America” og “National Basketball League”. (Bryhn, Djupvik, 2020) I denne seksjonen ønsker jeg å ta opp globalisering og rasepolitikk, fordi rasepolitikk har blitt et veldig omtalt tema det siste året, 2020-2021, og globaliseringen har vært en viktig prosess som har ledet til at meninger rundt rasepolitikken lettere får en stemme.

NBA sin påvirkning:

NBA har også deltatt på en egen måte i påvirkning av samfunnet, både økonomisk, politisk og strukturelt. Først og fremst må man vel si at den største påvirkningen serien har hatt er menneskelig påvirkning. Ved å spre idrettsglede, konkurranseglede og håp, har kampene ført til at mennesker har sett på ligaen som et tilfluktssted fra hverdagen, og heller en arena for drømmer, håp, glede og sorg. Sorg i fellesskap, som for eksempel ved bortgangen til Kobe Bryant og ofrene ved helikopterstyrten. Hendelsen ble en global nyhet, hvor mennesker i land over hele verden sørget over bortgangen av ofrene, og spesielt Kobe Bryant. Med minnesmarkeringer i ulike arenaer, og samling av aktive og pensjonerte spillere til ære for Bryant, ble man påminnet om at basketball var mer enn bare underholdning. Som man sikkert kan forstå, har spillere som har deltatt i NBA, og gjort seg opp et navn, stor betydning for både ligaen, og områdene lagene holder til. Flere av navnene jeg nevnte ovenfor er eksempler på spillere som har hatt innflytelse på samfunnet gjennom sine respektive karrierer i basketball. Et av de nevnte navnene var Michael Jordan, som kan sammenlignes med både Jackie Robinson og Muhammad Ali ved at han unngikk politisk aktivisme, og dro økonomiske fordeler fra egen status og idrettskarriere.

Michael Jordans globaliserende effekt:

“Michael Jordan helped to create a different way in which people thought about the African American athlete, a different way in which people saw athletics as part of the entertainment business. He became an extraordinary ambassador, not just for basketball, but I think for United States overseas, a part of the American culture sweeping the globe. Michael Jordan and the Bulls changed the culture. (Hehir, 2020, episode 10, Barack Obama) Det er ikke

mange idrettsutøvere med et større navn enn Michael Jordan internasjonalt. Med kallenavn som: ”Air Jordan” og: ”His Airness” er det ikke vanskelig å forstå at det var noe spesielt med denne basketballspilleren. Han er av mange regnet som tidenes beste basketballspiller, med 6 ringer som symboliserer sluttspillene han vant, og fem priser for mest verdifulle spiller i seriespill, og tre ganger mest verdifulle spiller i All Star kamper, i tillegg til at han var den første basketballspilleren til å bli milliardær.

Jordan har alltid vært et mysterium, som helst ville holde kortene tett til brystet, og kun snakket med pressen om basketball, og svært lite annet. Spesielt etter faren sin død, slet han lenge med å forholde seg til presse, fordi det hadde vært faren sitt ansvar da han var i live. Han var kjent i sin aktive karriere for å være svært konkurranselysten, hvor han jobbet til sin absolutte grense av krefter for å gå vinnende ut av dueller og kamper. Dette ble illustrert i serien som ble filmet under den siste sesongen hans i Chicago Bulls som ble utgitt i 2020, kalt: ”The Last Dance”. Her ble det snakket om intriger i laget, forhold til andre mennesker innad i klubben og rundt om i basketserien NBA. Miniserien illustrerte spesielt hvor langt Jordan var villig til å gå for å kjempe for ting han trodde på, og som var viktig for han, både på godt og vondt, hvor viktigheten av seier tydelig stod svært høyt. (Hehir, 2020) Det serien ikke nevner noe særlig om, på lik linje med det meste av karrieren til Jordan, var hans tanker rundt pågående politiske debatter, eller hvor hans ståsted var i behandlingen av ulike grupper i samfunnet. Dette førte ofte til kritikk av hans karakter, eller spørsmål om hvorvidt han brydde seg eller ikke om både presse, men også politiske spørsmål. Med Jordans voksende popularitet og økonomi, kom det også flere sponsoravtaler på plass, noe som også førte til hans eget klesmerke.

Jordan-skoene utviklet seg til å bli en globalt ettertraktet vare, som førte til globaliseringen av basketball, med ikonet Michael Jordan i front. Dette førte også til problemer, da Jordan nektet å promotere en afro-amerikansk demokrat i valgkamp mot en republikaner som var kjent for å ha rasistiske fordommer. Kommentaren Jordan kom med på det tidspunktet var at: ”

Republikanere kjøper også sko”, noe som ikke ble tatt særdeles godt imot av det afro-amerikanske samfunnet. (Hehir, 2020, episode 5) Kommentaren kom tidlig i hans karriere, og først etter karrieren gikk han tilbake på kommentaren og sa den var ment som en spøk. Serien intervjuer mange høytstående personer, men kommentaren Barack Obama kommer med etter Jordan sitt utsagn om sko er noe som gjenspeiler alle episodene jeg har valgt å nevne i denne oppgaven: “Any African-American in this society that sees significant success, has an added

burden. A lot of times America is quick to embrace a Michael Jordan, or an Oprah Winfrey, or a Barack Obama so long as it's understood that you don't get too controversial around broader issues of social justice. " (Hehir, 2020, episode 5)

Utsagnet kan ses på som en direkte sammenligning med hva man forventet av Robinson, som også fikk en ekstremt høy status i USA, spesielt fordi han ikke gjorde noe kontroversielt. I Michael Jordan sitt tilfelle ønsker man mer kontroversialitet, men han velger å forholde seg nøytral for å ivareta sitt image. Jordan blir et slags mellomledd mellom Thomas og Kelley, ved at idrett og økonomi trumfer det politiske, underholdningen bidrar til økte ressurser for Jordan. På lik linje med Robinson velger Jordan å holde seg utenfor politikken, men i motsetning til Robinson, som hadde underliggende politiske motiver ved å gjøre dette, hadde Jordan økonomiske motiver. Nathan McCall, som jobbet for *The Washington Post*, sammenlignet Jordan med Muhammad Ali i et intervju som blir vist i serien, hvor han sier at Jordan kan bli glemt fordi han ikke stod for noe, mens Ali aldri ville bli glemt. Som Ali, benyttet Jordan seg av sin økende popularitet for å bygge opp sin egen merkevare, altså selge mer på bakgrunn av underholdningsfaktoren han kunne tilby. Jeg vil kalle det Jordan-modellen, fordi det er et gunstig personlig forhold for Michael Jordan, som lite angår ytre påvirkning. Basketballspilleren begrunner også selv hans manglende politiske aktivisme med at han ikke så på seg selv som aktivist, han var basketballspiller, det var jobben hans. Han beundret Ali, men han ville ikke ha den rollen. (Hehir, 2020, episode 5)

Det interessante er hvordan Jordan har snudd med tanke på innblanding i politiske debatter og hendelser. I 2020 gikk han ut med en pressemelding om at Jordan-stiftelsen ville donere 100 millioner dollar over en tidsperiode på ti år til organisasjoner som arbeidet for likestilling i USA, med direkte knytning til Black Lives Matter. Hvis man sammenlikner basketballspilleren med Jackie Robinson, så ser man likheten i at begge utøverne tar større politiske og samfunnsmessige initiativ etter sine endte karrierer. I Robinson sitt tilfelle har jeg drøftet dette tidligere, om at det var nødvendig for å få gjennomslag for integreringsprosessen. I Jordan sitt tilfelle er det annerledes, fordi ved å vente til endt karriere, til og med nesten tju år etter endt karriere, vitner det om at hans deltakelse i politiske diskusjoner i større grad omhandler hva som er forventet av han, ikke like mye hvilke holdninger han personlig har. Det kan også argumenteres for at det er lettere å surfe på bølgen enn å surfe uten bølger.

Jordan er på mange måter det levende beviset for Lincoln sin teori om globalisering. Hvis vi ser tilbake på Obama sin kommentar om Michael Jordan og Chicago Bulls sin rolle, så poengterer Obama klart for at det hadde skjedd en globalisering med basketball i hovedrollen, hvor Jordan var superstjernen som gjorde det mulig. Bildene fra Barcelona i 1992 OL er et klart signal om den globale oppmerksomheten Jordan fikk som basketballspiller, noe som gjorde det lettere å spre sporten til andre land og verdensdeler, og dermed spre amerikanske tradisjoner og kulturer. På et tidspunkt blir Jordan omtalt under en turnering i Italia som større enn paven, noe som viser fenomenet globaliseringen av idretten førte med seg. (Hehir, 2020) Denne globaliseringen resulterer i en spredning av amerikansk kultur, men fører også til at den økonomiske dimensjonen ekspanderer enormt, som gir stor innvirkning på idretten, organisasjonene og USA som helhet. Med dette som begrunnelse kan man vel trygt si at globaliseringsprosessen var gunstig for både utøverne, organisasjonene og landet, samt at bruken av globalisering i idrett er et faktum som har hatt en svært viktig rolle for USA i flere tiår.

Han ble tildelt Presidential Medal of Freedom, fra president Barack Obama i 2016. Her ble både hans merittliste fra en lang basketballkarriere, livet hans som forretningsmann og hans donasjoner til veldedighet presentert som grunner til hvorfor han hadde fortjent utmerkelsen. Dette i seg selv er et eksempel på hva man kan oppnå som idrettsutøver hvis man leverer en solid karriere, men på samme tid er det nok høyst usannsynlig at han ville fått utmerkelsen hvis ikke det hadde vært for hans handlinger som forretningsmann og gjennomført veldedighetsarbeid etter karrieren. Sitatet i starten av dette kapittelet viser hvordan en høytstående amerikansk politiker, Barack Obama, ser på rollen Jordan hadde, og hvilken status Jordan fikk fra underholdningsdimensjonen i idretten. Allikevel tror jeg ikke det sportslige imaget Jordan hadde var nok til at han fortjente den sivile utmerkelsen, men den har vært delaktig. Man kan argumentere for at på grunn av hans innblanding i samfunnet på et sosialt og politisk plan i senere år, fikk han et mer allsidig image i nyere tid, sammenlignet med det han hadde da han kun var en basketballspiller. Jeg er usikker på om det nye imaget han har fått som mer delaktig i samfunnsrelaterte problemer enten er på grunn av økonomiske motiver, eller egne ønsker om å ta del i en ny samfunnsendrende bevegelse.

En annen som har fått betydning, er LeBron James. James, som den dag i dag stadig blir dratt med i diskusjonen rundt hvem som er tidenes beste basketballspiller, han eller Jordan, gikk nylig ut for å si sin mening angående den politiske situasjonen i USA som omhandler

behandlingen av afro-amerikanske. I den første kampen etter at NBA ble stengt ned på grunn av Covid-19 viruset, knelte samtlige spillere i NBA kampen mellom Los Angeles Lakers og Los Angeles Clippers. Med sine svarte t-skjorter hvor det stod Black Lives Matter, stod alle på et kne til ære for bevegelsen. Et annet spørsmål man kan stille til denne handlingen er hvorfor det har skapt aksjon i NBA. Først og fremst er kampen mot maktmisbruk fra politi mot afro-amerikanske noe som pårører store deler av ligaen, da majoriteten av basketligaen har røtter i nettopp dette samfunnet. Derfor kan man se at ved å reagere slik spillerne har gjort, med ønske om å bidra til å spre budskapet om likhet for alle amerikanske folkeslag og grupper, så påvirker de samfunnene de har røtter i eller kommer fra. Dette er også med på å tvinge NBA til å tilpasse seg, fordi en mulighet kan være at hvis spillerne skulle nekte å spille på grunn av manglende respons fra ligaen, ville det føre til store økonomiske konsekvenser for både klubborganisasjonene og selve serien i tapte tilskuerinntekter og sponsorinntekter.

Nå kan det også argumenteres for at det allerede har vært store konsekvenser for idretten på grunn av Covid-19, og da kan man bare tenke seg hvor mye verre det kunne vært hvis det skulle blitt en spillerstreik. Et annet resultat av demonstrasjonene mot forskjellsbehandling av folkegrupper er hvordan ulike idrettsgrener blir inspirert av hverandre. LeBron James uttalte til CNN i et intervju at Colin Kaepernick sin handling, hvordan han ofret karrieren for å kaste lys over et problem som ikke var noe allmenheten diskuterte, har enorm betydning for han som person og for samfunnet de er en del av. Han håpte selv at han kunne gjøre Kaepernick stolt over måten han selv levde på, og strevde etter å kjempe for samme sak. "In the past when we've seen progress, we've let our foot off the gas a little bit. We can't do that. We want to continue to keep our foot on the gas, continue to push forward, continue to spread love throughout America." (Martin, J& Lev, J, 2020) For James var det viktig at når man nå ser begynnelsen av en forandring i USA, så kan man ikke tro at jobben er gjort. For han selv og resten av NBA så sier han videre i artikkelen at NBA nå kunne bli brukt som en plattform til å kjempe for rettferdighet, og viktigst av alt spre kjærlighet rundt i både USA og til resten av verden. Med dette som mål, kommer også viktigheten av symbolikk inn i bildet.

For som en del av kampen mot rettferdighet, har spillerne i NBA fått muligheten til å vise sitt standpunkt i forhold til hva som foregår politisk i samfunnet. Det ble gjort kjent en ny forandring på draktene, noe som var svært uvanlig å se på tv. For plutselig var baksiden av draktene redesignet med slagord. På ryggen til spillerne kunne man se slagord som: "Equality, freedom, justice, black lives matter, I can't breathe" og flere. Den siste jeg nevnte er en

direkte henvisning til George Floyd og hans siste ord før hans død, som på mange måter ble gnisten som på nytt tente Black Lives Matter og skapte massedemonstrasjoner i USA og vekket oppmerksomheten til en rekke andre land.

Noe interessant med at NBA har godkjent at spillerne får ha slagordene bak på drakta er at man kan se at ikke alle spillerne har benyttet seg av muligheten. *Los Angeles Times* valgte å skrive om dette i en artikkel, hvor de lagde et intervju med flere av spillerne som av ulike grunner valgte å ha sitt eget navn bak på drakta i stedet for et av slagordene NBA hadde godkjent. LeBron James, som jeg nevnte ovenfor, var en av de som beholdt sitt eget navn, og dette var på grunn av at han hadde flere ideer til hva han ville ha på ryggen, men han hadde ikke fått kommet med forslagene, så da valgte han å heller beholde navnet sitt på ryggen. Flere andre spillere hadde liknende grunner, som for eksempel at de ville ha navnene til ofrene på ryggen for å hedre familiene til ofrene, og for at de ikke skulle bli glemte. Da NBA tidlig bestemte seg for at de ikke ville godkjenne navn fra ofre på draktene, fordi de ikke ville såre familiene mer enn de allerede var såret, ble dette derfor ikke en realitet for spillerne. Det er også flere spillere som har valgt å beholde familienavnet sitt på ryggen for å hedre familien sin, og for å vise sin takknemlighet ovenfor de som har hjulpet dem frem til NBA og der de er i dag. De legger fortsatt vekt på at de vil være forkjempere for sosial rettferdighet, men de vil kjempe på andre måter enn ved en symbolsk forandring på draktene. (Ganguli, 2020)

Noen av slagordene ble nevnt, og totalt godkjente NBA i samarbeid med unionen for spillere 29 slagord for sosial rettferdighet, og i tillegg kunne internasjonale spillere bruke de samme, men skrevet på sitt eget språk. Ved å gjøre dette kunne man effektivt spre budskapet videre til andre land hvor basketball har satt sine preg. Derfor har spillere som Luka Doncic slagordet for likhet på ryggen, skrevet på slovensk. Et annet av slagordene NBA valgte å godkjenne var: "I Am a Man", som ble brukt i 1968 i Memphis. (Wallace, 2020) Bruken av dette slagordet viser til en historisk hendelse som kan knyttes til spørsmålet rundt sosial rettferdighet som vi står ovenfor i dag. Denne hendelsen var streiken som blusset opp blant sanitetsarbeidere i Memphis, som mente de var urettferdig behandlet på grunn av lønn og arbeidsforhold. Det startet med at over 1300 sanitetsarbeidere streiket, og fikk støtten fra Martin Luther King Jr. Streikeprosessen i Memphis var det som ledet opp til drapet på King. (Brown, 2018) Historisk er dette interessant, fordi det viser til en historisk bevissthet i samfunnet som idretten benytter seg av for å kunne illustrere forskjellsbehandling og urettferdighet. Dette slagordet kan bli brukt på lik måte som vi i Norge bruker: "aldri mer 9.

april”, altså som en historisk referanse og påminnelse om hva som har skjedd og hva vi vil unngå.

Flere spillere har også uttalt seg om sine valg av slagord som representasjon, og Dion Waiters sier dette:”With everything that’s going on, I feel like this is a key moment in life right now for us to make a huge impact on and off the court. Just being able to keep letting everybody know what’s at hand, and how big it is. Just because basketball is back, you can’t forget about the most important thing that went on this year.” (Wallace, 2020) Waiters forklarer med dette utsagnet muligheten han opplever spillerne har fått til å gjøre en forskjell for mange mennesker, og bygger egentlig videre på LeBron James sine utsagn som er nevnt tidligere. En annen spiller som har valgt å sette likhet i et annet perspektiv enn noen av de tidligere nevnte spillerne er Shabazz Napier, som sier til Washington Post:” Everybody should be held at an equal standard, no matter the race, no matter the gender. I think that speaks loudly to me. I was raised by my mother only, so I understand the trials and tribulations that women go through on a daily basis to a certain extent — obviously, I’m not a female. I think that it’s very important, as much as the black and white ... same for [the LGBTQ] community and their equal rights. That means a lot.” (Wallace, 2020) Her kaster han lys over andre samfunnsgrupper som har opplevd eller kan oppleve undertrykkelse og forskjellsbehandling, ved å nevne samfunn som LGBTQ og kvinner.

De store sportsarrangementene har fått en større sosial bevissthet de siste årene, og om det kan skyldes Black Lives Matter eller den sosiale krisen Covid-19 kan begrunnes med at det i likhet med Michael Jordan sitt tilfelle er lettere å henge seg på en trend enn å gå imot den. Super Bowl i februar 2021 fikk i likhet med All star-weekend i mars et gjennomgående tema hvor svart kultur og kampen mot pandemien stod i sentrum. I Superbowl-kampen, som ble holdt i Tampa Bay, Florida, ble det vist flere klipp og uttalelser fra blant annet Martin Luther King Jr og andre personer som fikk borgerrettighetskampen til sentrum av showet, med tilskuertribunene halvfulle av personer med t-skjorter som inneholdt slagord for likhet, som jeg også nevnte tidligere i kapittelet om NBA, men også i forhold til covid-19. Stadion ble fylt opp til grensene for hva som var tillatt med smittevern som hensyn, og en stor andel av tilskuerne var sykepleiere som ble omtalt som frontkjempere i en svært tøff krig. I likhet med basketballarrangementet viser dette idrettens evne til å øke oppmerksomhet rundt hva som skjer i samfunnet, i tillegg til at man har en innvirkning på folkets meninger og hva man bør kjempe for. I bunn og grunn blir dette et manifest for hva en fusjon mellom idrett og politikk

kan føre til, nemlig større oppslutning rundt store sosiale spørsmål som forekommer i samfunnet, og hvordan et folk skal håndtere utfordringer som forekommer på vegne av hverandre.

All Star arrangementet er et eksempel på hvordan samfunnet utvikler seg i etterkant av store hendelser, og hvor mye lettere det er å få gjennomslag for politiske mål når noen går i front for å møte motstanden. I dette tilfellet har NBA og spillerne i ligaen tjent godt på hva Kaepernick, Carlos, Smith, Ali og Robinson gjorde i forveien, nemlig å stikke hodet frem og si sine meninger. Det er åpenbart at dette ikke var sosialt akseptabelt på tiden, og den gjentakende holdningen i USA om at man skal holde seg til sport når det tas opp indre konflikter i landet er synlig. De siste forandringene på tradisjoner som er blitt gjort med NFL og NBA tyder på at man har fått en klarere utfordring til Thomas sin teori om at myndighetene og store organisasjoner kontrollerer idretten i en stor grad, fordi man nå kan se at spillerne i enda større grad enn tidligere tør å gå ut i media med egne synspunkt, og de store organisasjonene føyer sine utøvere mye hyppigere enn tidligere. Jeg mener Thomas sin teori er ytterst verdifull i de seneste årene, fordi man stadig kan lese i aviser om politikeres synspunkt på deltakelse i ulike arrangementer, og hvordan utøvere bør oppføre seg i sin representerende rolle for egen nasjon. Myndighetenes behov for kontroll på egen nasjons image vil mest sannsynlig være en forventning som alltid vil eksistere, kanskje fordi man nå ser konsekvensene av hva som kan skje når egne utøvere kritiserer samfunnsforhold, som ved Kaepernick, Carlos og Smith.

Utenrikspolitikken og innenrikspolitikken i USA fra 1945 og frem til 2021 inneholder store selvmotsigelser, og idretten har blitt brukt og bruker selv sin rolle som underholdningsfaktor for å få innpass i samfunnet. Ved å gjøre dette får man en stemme som kan påvirke hvordan samfunnet skal utvikles, og sammen med konfliktene rundt rasediskriminering kan vi se at idretten har tatt større plass enn å bare være underholdning. Idrett har blitt en egen sterk bevegelse som inkluderer økonomi, religion, politikk og menneskerettigheter.

Kapittel 3 Konklusjon:

Min analyse av Jackie Robinson er startskuddet for hvor jeg kan se at idretten får en vesentlig større rolle i omstruktureringen av samfunnspolitikken, eller hvilke holdninger den hvite overmakten i USA har ovenfor afroamerikanere. Det er helt tydelige forskjeller på hvordan ulike grupper reagerer, noe som også reflekterer den konflikten som oppstår for min egen del

når jeg analyserer denne hendelsen. Som jeg skriver i avsnittet om baseballspilleren, så møter han klare utfordringer i rasismen som har en sterk posisjon i USA på 1940-tallet, men er med på å skape en mulighet og en drøm om at forandring kan være mulig. Samtidig som Robinson aktivt jobber og kjemper for en baseballkarriere, skjer det andre ting i USA, som *Brown v. Board of Education*, hvor rettsaken er et godt eksempel på hvilke politiske og juridiske kamper som ble kjempet i samfunnet. Det kommer tydelig frem at det er blandede følelser i USA om de store fremskrittene som blir gjort for kampen mot segregering, og holdningene media har til idrettsutøvere og konseptet rundt større integrering i samfunnet skaper debatter. Jeg vil vel hevde at starten på politisk bevisstgjøring hos idrettsutøvere får større grobunn ved Robinson enn det har hatt tidligere.

Avisenes dekning av Robinson sin debut og videre karriere er et av de klareste bevisene på hvilket utgangspunkt man hadde for omtale av afroamerikanske idrettsutøvere. Ved å vektlegge hudfargen til Robinson gjør journalistene et poeng ut av hva man forventer, og hvilke prestasjoner som kommer fra baseballspilleren. De er også med på å vise hvordan omtalen kan endres ved gode prestasjoner og oppfyllelse av forventninger og tradisjoner, som jeg har diskutert under bruken av kallenavn. Eksempelet fra *New York Times* ved Effrat er et klart bevis på dette, hvor bruken av "Negro" om Robinson først er med på å forsterke fokuset på politikken rundt beslutningen om hans deltakelse i baseball, før det endres til å bruke "Robbie". Dette indikerer at baseballspilleren er en nær kompis og et fullverdig medlem av hele USA, på lik linje med de hvite. Denne forandringen er viktig å kaste lys over, siden det er begynnelsen på min problemstilling. Problemstillingen min skal drøfte hvordan forholdet mellom idrett og politikk har forandret seg med årene i USA, og den banebrytende rollen Jackie Robinson hadde må inkluderes i analysen. Jeg ser fra den historiske konteksten at Robinson sin delaktighet under integreringen i baseball er begynnelsen på en enorm samfunnsforandring i USA, og viser at idrett hadde en politisk makt som kunne påvirke innenrikspolitikken i USA på samme måte som Jesse Owens viser idrettens innflytelse på utenrikspolitikk i Berlin i 1936. Robinson sin rolle er fortsatt bare begynnelsen på denne endringen i holdninger hos det amerikanske folket, fordi det er en krevende prosess å forandre på holdningene som har hatt en veldig sterk og fast stilling i den amerikanske historien.

Den politiske bevisstgjøringen blir tatt til nye høyder med Vietnamkrigen og Muhammad Ali. Bokseren gjør det klart og tydelig at en kombinasjon av idrett og religion gjør det til en prinsippsak at man skal nekte å delta i krigføringen i Vietnam. Her blir

underholdningsfaktoren i idretten overskygget av politiske, økonomiske og religiøse motiver, muligens i større grad enn hos Robinson. Allikevel mener jeg at underholdningsfaktoren er nødvendig for å oppnå nok oppmerksomhet, slik at man kan så sterkere frø i de politiske, økonomiske og religiøse motivene. Hos Ali utvikles idrett til å omhandle mer enn bare underholdning, det blir en kategori som inkluderer politikk, religion og økonomi. Samfunnsbevissthet blir et kjernebegrep som skal stå i sentrum for hva utøveren ønsker å oppnå, samtidig som han personlig får gunstige fordeler av oppmerksomheten. Det skal også huskes at boksing betraktes i stor grad som underholdning, men det betyr ikke at utøveren som driver med boksing kun må forholde seg til å være en underholder. Selv om det er forventet med en “stick to sports” holdning, så utgjør de menneskelige sidene hos bokseren en sult etter sosial betydning, et ønske om å oppnå noe, som et resultat av å kombinere underholdning og personlige mål.

Muhammad Ali er et eksempel til to av mine forskningsspørsmål, som omhandler om idrettsutøvere har en større rolle enn bare underholdning, og hvordan aktørene selv så på samfunnets forventninger til dem. Ved å utnevne seg selv som representant for det afroamerikanske samfunnet, og som en forsvarer for muslimsk-troende amerikanere, viser bokseren at han åpent aksepterer en rolle som er langt større enn bare en idrettsutøver. Han åpner opp for at idrettsutøvere kan bruke stemmen for å forsvare samfunnets interesser, og at idrettsarenaen kan bli en plattform for å ta opp større diskusjoner og utfordringer, noe som gjør det lettere for andre idrettsutøvere å ta opp fakkelen, som for eksempel løperne John Carlos og Tommie Smith.

Carlos og Smith er uten tvil den mest omdiskuterte hendelsen, og kanskje også den mest innflytelsesrike. 1968-protesten satt rasekonflikten i USA på verdenskartet, og sendte et klart budskap om at man hadde indre nasjonale konflikter som måtte løses før man kunne påberope seg suverenitet. Reaksjonene de får fra hendelsen er i likhet med Ali og Robinson blandede, med noen som støtter grunnen til selve hendelsen, mens andre mener det er uhørt at man blander politikk og idrett. Historikerne og skribentene jeg har analysert og drøftet i oppgaven betrakter idrett som et slags våpen, og mener i stor grad at regjeringer har brukt idrett og dets utøvere som midler for å spre politiske budskap og tankeganger. Her er jeg delvis enig fordi jeg kan se hva de mener med at politikere har oppnådd en globaliserende effekt ved å bruke idrett og idrettsutøvere som talerør og forbilder for hva man representerer. Det jeg imidlertid har kommet frem til er at Damion Thomas, Robin Kelley og Allison Lincoln har undervurdert

idrettens rolle og forholdet samfunnet har til idrett. De har argumentert for at myndighetene bruker idretten til egne formål, men har oversett hvor viktig underholdningsverdien i idretten er for å skape et varig minne og innflytelse.

Episoden med Carlos og Smith viser at problemstillingen min ikke bare har vært i en konstant positiv endring siden Jackie Robinson. Den er derimot et eksempel på at forholdet mellom idrett og politikk er sterkt preget av hvilke holdninger som finnes i det amerikanske samfunnet, og hvordan holdningene har utviklet seg til å bli tradisjoner og forventninger. Når løperne selv drar frem argumentet om at hvis de gjør noe bra blir de omtalt som amerikanere, men hvis de gjør noe som går imot forventningene hos det amerikanske folket, blir de omtalt som "Negroes". Her ser jeg likhetstrekk med hvordan mediene omtaler Jackie Robinson, og bruker i teksten flere eksempler fra aviser som bruker samme betegnelse om Carlos og Smith som Robinson opplevde rundt 20 år tidligere.

Mexico-hendelsen besvarer de fleste av mine forskningsspørsmål, og særlig spørsmålet vedrørende makt. Hvordan organisasjoner som IOC eller regjeringer, reagerer på utøvere som forsøker å ta større kontroll over mediedekningen rundt idrettsarrangementer, eller omtale rundt politiske aksjoner eller spørsmål. Hendelsen i Mexico kan direkte sammenliknes med IOC sin utestengelse av Sør-Afrika, fordi det er ulike reaksjoner til begge hendelsene, avhengig av hvem som utfører aksjonene. Avery Brundage blir en slags antagonist, fordi han fordømmer Carlos og Smith, samt alle forsøk på å gjøre idrett mer politiske, men tilfører idretten store mengder politikk selv, noe som gjør at arven han etterlater seg har et segl av hykleri over seg. Dette skjer kun fordi han offisielt mener at idretten ikke skal handle om politikk, men om underholdning, noe som i realiteten omhandler spørsmålet om makt, hvor man sitter igjen med inntrykket av at han mener det er ledelsen i IOC som har kompetanse og rettmessig lov til å diskutere politiske spørsmål i tråd med idrett.

Med underholdningsverdien som et middel for å skape minner og forsoning refererer jeg til Superbowl og verdien av det sportslige arrangementet, men også hvilke verdier man har fått vist med blant annet basketballspilleren Michael Jordan, NBA sin forandring av All-Star Weekend, og Jackie Robinson. Det er her jeg mener at man må kombinere alle disse forskjellige delene av hva idrett er og kan brukes til. Ja, idrett er først og fremst underholdning, men ville ikke hatt i nærheten av den oppslutningen og tilskuerbasen den har i dag om ikke man hadde hatt tilfeller med politiske og økonomiske motiver. Det er også svaret

på forskningsspørsmålet mitt om idrettshistorie kan være noe eget, som jeg konkluderer med at det ikke kan være. Robinson, Ali, Carlos, Smith, Jordan og Kaepernick blir gode eksempler på hvordan økonomi, underholdning, religion og politikk utgjør det vi betrakter som idrett, og viser dermed at det er unngåelig å ha en innblanding fra disse ulike dimensjonene.

Michael Jordan hadde utvilsomt en enorm rolle i globaliseringen av amerikansk idrett og kultur, men gjorde også et klart valg om å kun fokusere på idrett for å bevare egen status og forretningsvirksomhet. Han oppnår i likhet med Robinson enorm popularitet fordi han ikke utfordrer forventningene samfunnet har til han som idrettsutøver og amerikansk statsborger, men kun underholder og representerer det man ser på som amerikanske verdier. Den amerikanske fotballspilleren Colin Kaepernick går mer i fotsporene til Carlos og Smith, og i motsatt retning av hva Jordan gjør, fordi han velger å motsette seg tradisjoner og forventninger, og utfordrer amerikansk oppfattelse av patriotisme. I bunn og grunn representerer han de samme verdiene som ble demonstrert for i 1968 OL, og opplever mange av de samme holdningene, som antyder at samfunnets tanker om forholdet mellom idrett og politikk muligvis ikke har forandret seg like mye som man forventer siden 1947.

Av det jeg har funnet ut etter å ha lest en rekke avisartikler og intervjuer fra 1947-2021, så ser jeg en klar ting: Idrett er det man trenger at det skal være. Noen mener at idrett skal handle om underholdning, og det kan være fordi man trenger et sted å gå til for å få en pause fra hverdagens problemer og stress. Andre ser på idrett som en mulighet for å påvirke i større baner. Black Lives Matter blir et godt eksempel på dette, særlig hvis man ser oppslutningen etter Kaepernick sin protest i 2016, og hvordan de store organisasjonene som NFL og NBA har forandret seg i etterkant. Det virker åpenbart at idrett har spilt en rolle i kampen for sivilrettigheter, men reaksjonene som kom etter Kaepernick sin protest, sammenlignet med for eksempel Ali, Carlos og Smith, fører til nye spørsmål. Spørsmål som kan stilles rundt utøveres integritet, samfunnets sosiale progresjon, og hvor langt innblandingen av politikk, økonomi og religion kan gå før disse dimensjonene tar overhånd, hvor idrett og underholdning blir overskygget og mister betydning.

Litteraturliste:

ABC News (1968, 17. Oktober) *Black Power Salute Rocks 1968 Olympics*. (Videoklipp) Shatner Method (Videoansvarlig) Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=1ZttN9hPvx4>

Anderson, D. (1967-a) *Clay Prefers Jail to Army*. New York Times. Hentet fra <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1967/03/17/issue.html>

Anderson, D. (1967-b) *Champion Heavily Favored Despite Furor Over His Attitude Toward Draft*. New York Times. Hentet fra <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1967/03/19/107186168.html?pageNumber=305>

Anderson, D. (1967-c) *Aide to Champion Provides Laughs at Training Site*. New York Times. Hentet fra <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1967/03/18/90296800.html?pageNumber=2>

Anderson, D. (1967-d) *Folley Not Afraid of Clay's Punch*. New York Times. Hentet fra <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1967/03/20/90298688.html?pageNumber=38>

Arizona Republic, (1968-a). *15 Killed in Mexico City*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/20148244>

Arizona Republic, (1968-b). *5 Harvard Oarsmen Back Edwards Move*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/20240598/?terms=Olympic%20Project%20for%20Human%20Rights&match=1>

Blakemore, Erin. (2018) *How The Black Power Protest at the 1968 Olympics Killed Careers*. History.com. <https://www.history.com/news/1968-mexico-city-olympics-black-power-protest-backlash>

Brown, D. L. (2018) *"I Am a Man:" The ugly Memphis sanitation workers' strike that led to MLK's assassination*. Washington Post. Hentet fra <https://www.washingtonpost.com/news/retropolis/wp/2018/02/12/i-am-a-man-the-1968-memphis-sanitation-workers-strike-that-led-to-mlks-assassination/>

Bryhn, Rolf: *boksing i Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 6. mars 2021 fra <https://snl.no/boksing>

Bryhn, Rolf; Djupvik, Ola: *NBA i Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 15. mai 2021 fra <https://snl.no/NBA>

Chicago Tribune (1967-a) *Clay Appeals Draft Status to Supreme Court*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/376549330/?terms=Ali&match=1>

Chicago Tribune, (1967-b) *King Calls for Hot Summer to End War*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/376620561/?terms=muhammad%20ali&match=1>

Chicago Tribune, (1968) *BRUNDAGE IN SOUTH AFRICA FOR MEETING*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/376690809/?terms=Olympic%20Boycott%20South-Africa&match=1>

Effrat, L. (1947) *Brooks win 14-6, with 11- run*. New York Times.

Florio, M. (2016) *NFL: Players are encouraged but not required to stand for national anthem*. NBC.

<https://profootballtalk.nbcsports.com/2016/08/27/nfl-players-are-encouraged-but-not-required-to-stand-for-national-anthem/>

Ganguli, T. (2020) *Why some NBA players aren't wearing slogans on jerseys*. Los Angeles Times. Hentet fra <https://www.latimes.com/sports/lakers/story/2020-07-14/lakers-social-justice-messages-on-jerseys>

Gomez, E. (2018). Letters reveal Olympic organizers' desire to curb U.S. protests in '68. ESPN. https://www.espn.com/olympics/trackandfield/story/_/id/24998039/letters-reveal-olympic-organizers-determination-curb-american-protests-1968-mexico-city-games

Grimsley, W. (1968-a) *Expulsion Protests Fail*. *New York Times*.

<https://www.newspapers.com/image/58805460/?terms=The%20IOC%20Carlos%20and%20Smith%20ban&match=1>

Grimsley, W. (1968-b). Smith, Carlos Refuse Brundage Presentation. *The Daily Reporter*.

<https://www.newspapers.com/image/11491818/?terms=carlos%20smith%20brundage&match=1>

Grimsley, Will. (1968-c). *Edwards Plans Lawsuits In Smith, Carlos Cases*. Boston Globe. Hentet fra

<https://www.newspapers.com/image/434576136/?terms=Black%20Power%20Salute&match=1>

Guttmann, A. (2003). Sport, Politics and the Engaged Historian. *Journal of Contemporary History*, 38(3), 363–375.

Hansen, K. (2021) Vil ikke ta imot Trump-medalje. VG.

<https://www.vg.no/sport/i/VqQJwl/vil-ikke-ta-imot-trump-medalje>

Hehir, J. (Regissør) (2020) *The Last Dance*. Episode 1-10. ESPN & Netflix. Hentet fra www.Netflix.com

History.com (2009) *Brown v. Board of Education*. Hentet fra

<https://www.history.com/topics/black-history/brown-v-board-of-education-of-topeka>

International Olympic Committee (2021). *Beyond the Games*. Hentet fra

<https://www.olympic.org/the-ioc/promote-olympism>

Jahr, Ida: *Black Panthers i Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 7. mai 2021 fra

https://snl.no/Black_Panthers

Kelley, R. (1984). The Role of the International Sports Boycott in the Liberation of South Africa.

Lincoln, A. (2004). *The global politics of sport* (Sport in the global society). Routledge.

Martin, J., Lev, J. (2020) *NBA season restarts with a nod to Black Lives Matter and 2 games that went down to the wire*. CNN. Hentet fra <https://edition.cnn.com/2020/07/31/us/lebron-james-black-lives-matter-nba-spt-trnd/index.html>

NFL. (2016, 12. Februar) *U2 Performs "Beautiful Day & More!"* (Videoklipp) Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=4VcBsqOYhYo>

New York Times (1968) *Some Negro Athletes Threaten to Go Home*. Hentet fra New York Times arkiver, mikrofilm bestilt fra avisen.

Pope, E. (1968) *Olympics undoing harmony of sports*. Miami Herald. <https://www.newspapers.com/image/621733611/?terms=Black%20Power%20Salute&match=1>

Povich, E. (1991) *U.S. to follow Olympics in accepting S. Africa*. Chicago Tribune. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/389449302/?terms=South-Africa%20Olympic&match=1>

Robinson, J., & Long, M. (2013). *Beyond Home Plate: Jackie Robinson on Life After Baseball* (First ed., Sports and entertainment). Syracuse, New York: Syracuse University Press.

Star Tribune (1954) *Unwarned, Supreme Court Spectators Sat In on History*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/183723624/?terms=Brown%20vs%20board&match=1>

Store Norske Leksikon (2021) *olympiske symboler og ritualer*. Hentet 4. april 2021 fra https://snl.no/olympiske_symboler_og_ritualer

The Morning Call, (1968). *Majority Backs Smith's stand*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/554035700/?terms=Carlos%20and%20Smith&match=1>

The Morning Call, (1964). *S. African Olympians Take Swipe at Russians*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/275216124/?terms=boycott%20south%20africa%20ioc&match=1>

The News Leader (1997) *Tyson's bite worse than his fight*. Hentet fra <https://www.newspapers.com/image/288233030/?terms=mike%20tyson%20bite&match=1>

The Undefeated (2016). *Colin Kaepernick protests anthem over treatment of minorities*. Hentet fra <https://theundefeated.com/features/colin-kaepernick-protests-anthem-over-treatment-of-minorities/>

Thomas, D. L. (2012). *Globetrotting* (Sport and Society). Baltimore: University of Illinois Press.

Thuesen, Nils Petter: *Puerto Rico* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 12. mai 2021 fra https://snl.no/Puerto_Rico

Wallace, A. (2020) *With the words on their backs, NBA players take a stand*. Washington Post. Hentet fra <https://www.washingtonpost.com/sports/2020/07/30/nba-social-justice-jerseys-names-messages/?arc404=true>

Wiggins, David K. (2014). 'Black Athletes in White Men's Games': Race, Sport and American National Pastimes. *International Journal of the History of Sport*, 31(1-2), 181-202.